

RAPORT ROCZNY 2015
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.

MARZEC 2016

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. euro**	
	2015	2014	2015	2014
Przychody z tytułu odsetek	1 227 976	1 478 451	293 437	352 911
Przychody z tytułu opłat i prowizji	655 465	662 203	156 630	158 070
Zysk brutto	780 041	1 187 691	186 399	283 506
Zysk netto	620 227	971 423	148 209	231 882
Całkowite dochody	404 682	1 061 579	96 703	253 402
Zmiana stanu środków pieniężnych	621 264	612 687	148 457	146 250
Aktywa razem	49 442 300	49 603 377	11 602 088	11 637 702
Zobowiązania wobec banków	6 922 125	5 004 190	1 624 340	1 174 059
Zobowiązania wobec klientów	31 764 349	29 803 545	7 453 795	6 992 362
Kapitał własny	6 782 466	7 348 585	1 591 568	1 724 089
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	122 642	122 619
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/euro)	51,91	56,24	12,18	13,19
Współczynnik wypłacalności (w %)	16,8	17,2	16,8	17,2
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł/euro)	4,75	7,43	1,13	1,77
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł/euro)	4,75	7,43	1,13	1,77
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł/euro)*	4,68	7,43	1,10	1,74

*Przedstawione wskaźniki dotyczą odpowiednio: zadeklarowanej dywidendy z podziału zysku za 2015 rok oraz wypłaconej w 2015 roku dywidendy z podziału zysku za 2014 rok.

**Kursy użyte do przeliczenia złotych na euro: pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej wg średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2015 roku – 4,2615 zł (na dzień 31 grudnia 2014 roku: 4,2623 zł); pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną kursów NBP na koniec każdego miesiąca 2015 roku – 4,1848 zł (2014 roku: 4,1893 zł).

ROCZNE JEDNOSTKOWE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA ROK OBROTOWY KOŃCZĄCY SIĘ 31 GRUDNIA 2015 ROKU

MARZEC 2016

SPIS TREŚCI

Rachunek zysków i strat	6
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	6
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	7
Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	8
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	9
Noty objaśniające do sprawozdania finansowego	10
1. Informacje ogólne o Banku	10
2. Znaczące zasady rachunkowości	10
3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	21
4. Wynik z tytułu odsetek	21
5. Wynik z tytułu opłat i prowizji	22
6. Przychody z tytułu dywidend	22
7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	22
8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	23
9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	23
10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	23
11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	24
12. Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	24
13. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	24
14. Podatek dochodowy	25
15. Zysk przypadający na jedną akcję	26
16. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach	26
17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	27
18. Należności od banków	27
19. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	27
20. Pochodne instrumenty zabezpieczające	29
21. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	29
22. Inwestycje kapitałowe	30
23. Należności od klientów	32
24. Rzeczowe aktywa trwałe	33
25. Wartości niematerialne	34
26. Test utraty wartości dla wartości firmy	35
27. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	36
28. Inne aktywa	38
29. Zobowiązania wobec banków	38
30. Zobowiązania wobec klientów	38

31.	Rezerwy _____	39
32.	Inne zobowiązania _____	40
33.	Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności _____	40
34.	Kapitały _____	41
35.	Transakcje repo oraz reverse repo _____	42
36.	Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych _____	43
37.	Rachunkowość zabezpieczeń _____	44
38.	Wartość godziwa _____	44
39.	Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne _____	48
40.	Aktywa stanowiące zabezpieczenie _____	49
41.	Działalność powiernicza _____	50
42.	Leasing operacyjny _____	50
43.	Sprawozdanie z przepływów pieniężnych _____	51
44.	Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym _____	51
45.	Jednostki powiązane _____	52
46.	Świadczenia na rzecz pracowników _____	53
47.	Zarządzanie ryzykiem _____	58
48.	Zdarzenia po dacie bilansowej _____	82

Rachunek zysków i strat

	Za okres	2015	2014
<i>w tys. zł</i>	Nota		
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	4	1 227 976	1 478 451
Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	4	(265 266)	(328 885)
Wynik z tytułu odsetek	4	962 710	1 149 566
Przychody z tytułu opłat i prowizji	5	655 465	662 203
Koszty z tytułu opłat i prowizji	5	(61 406)	(85 585)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	5	594 059	576 618
Przychody z tytułu dywidend	6	22 957	48 867
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	7	290 708	382 105
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży		145 246	229 922
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży		2 232	6 429
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	8	7 949	(379)
Pozostałe przychody operacyjne	9	41 174	56 274
Pozostałe koszty operacyjne	9	(51 906)	(41 363)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	9	(10 732)	14 911
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	10	(1 183 516)	(1 178 686)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	11	(68 085)	(66 318)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	12	102	6 384
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	13	16 411	18 272
Zysk brutto		780 041	1 187 691
Podatek dochodowy	14	(159 814)	(216 268)
Zysk netto		620 227	971 423
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	15	130 659 600	130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)	15	4,75	7,43
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	15	4,75	7,43

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Za okres	2015	2014
<i>w tys. zł</i>	Nota		
Zysk netto		620 227	971 423
Pozostałe całkowite dochody, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat:			
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	16	(216 431)	95 812
Pozostałe całkowite dochody, które nie mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat:			
Zyski (straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	16	886	(5 656)
Pozostałe całkowite dochody po opodatkowaniu		(215 545)	90 156
Całkowite dochody ogółem		404 682	1 061 579

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-82 stanowią integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Stan na dzień	31.12.2015	31.12.2014
<i>w tys. zł</i>	Nota		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	2 170 237	1 522 949
Należności od banków	18	756 859	2 065 614
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	6 959 692	12 721 335
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20	1 795	-
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	18 351 259	14 435 099
Inwestycje kapitałowe	22	299 946	240 417
Należności od klientów	23	18 847 968	16 545 902
Rzeczowe aktywa trwałe	24	342 941	347 855
Wartości niematerialne	25	1 370 392	1 386 118
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		14 351	10 358
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	27	162 059	157 815
Inne aktywa	28	162 873	167 802
Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia		1 928	2 113
Aktywa razem		49 442 300	49 603 377
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	29	6 922 125	5 004 190
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	3 247 523	6 770 922
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20	112 383	-
Zobowiązania wobec klientów	30	31 764 349	29 803 545
Rezerwy	31	22 814	26 188
Inne zobowiązania	32	590 640	649 947
Zobowiązania razem		42 659 834	42 254 792
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy	33	522 638	522 638
Kapitał zapasowy	33	2 944 585	2 944 585
Kapitał z aktualizacji wyceny	33	(163 809)	52 622
Pozostałe kapitały rezerwowe	33	2 858 825	2 857 317
Zyski zatrzymane		620 227	971 423
Kapitał własny razem		6 782 466	7 348 585
Zobowiązania i kapitał własny razem		49 442 300	49 603 377

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-82 stanowią integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2015 roku	522 638	2 944 585	52 622	2 857 317	971 423	7 348 585
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	(216 431)	886	620 227	404 682
zysk netto	-	-	-	-	620 227	620 227
wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-	(216 431)	-	-	(216 431)
zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	886	-	886
Dywidendy wypłacone	-	-	-	-	(970 801)	(970 801)
Transfer na kapitały	-	-	-	622	(622)	-
Stan na 31 grudnia 2015 roku	522 638	2 944 585	(163 809)	2 858 825	620 227	6 782 466

Nota: 16, 34

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2014 roku	522 638	2 944 585	(43 190)	2 862 407	934 782	7 221 222
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	95 812	(5 656)	971 423	1 061 579
zysk netto	-	-	-	-	971 423	971 423
wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-	95 812	-	-	95 812
straty aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(5 656)	-	(5 656)
Dywidendy wypłacone	-	-	-	-	(934 216)	(934 216)
Transfer na kapitały	-	-	-	566	(566)	-
Stan na 31 grudnia 2014 roku	522 638	2 944 585	52 622	2 857 317	971 423	7 348 585

Nota: 16, 34

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-82 stanowią integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

	Za okres	2015	2014
<i>w tys. zł</i>			
A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
I. Zysk netto		620 227	971 423
II. Korekty do uzgodnienia zysku netto ze środkami pieniężnymi netto z działalności operacyjnej:		157 115	(478 287)
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym		159 814	216 268
Amortyzacja		68 085	66 318
Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych		(13 625)	(18 361)
Zmiana stanu rezerw		13 420	(3 950)
Wynik z tytułu odsetek		(962 710)	(1 149 566)
Przychody z tytułu dywidend od podmiotów zależnych		(15 955)	(43 910)
Wynik ze sprzedaży inwestycji		(77)	(6 497)
Wynik z tytułu niezrealizowanych różnic kursowych		(8 836)	(8 072)
Inne korekty		6 946	5 121
Przepływy wynikające z zysków z działalności operacyjnej przed uwzględnieniem zmian aktywów i zobowiązań z działalności operacyjnej		(752 938)	(942 649)
Zmiana stanu aktywów operacyjnych (wyłączając środki pieniężne)		440 185	(3 992 889)
Zmiana stanu należności od banków		1 279 141	1 342 186
Zmiana stanu należności od klientów		(2 284 406)	(1 727 020)
Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		(4 285 478)	3 346 747
Zmiana stanu inwestycji kapitałowych		3 502	7 264
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		5 724 295	(6 955 427)
Zmiana stanu aktywów z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		(1 795)	-
Zmiana stanu aktywów przeznaczonych do zbycia		-	(1 174)
Zmiana stanu innych aktywów		4 926	(5 465)
Zmiana stanu zobowiązań operacyjnych (wyłączając środki pieniężne)		469 868	4 457 251
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		1 992 067	(1 233 188)
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		1 963 420	3 179 243
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		(3 523 399)	2 574 026
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		112 383	(24 710)
Zmiana stanu innych zobowiązań		(74 603)	(38 120)
Odsetki otrzymane		1 303 894	1 422 811
Odsetki zapłacone		(264 967)	(332 369)
Podatek dochodowy zapłacony		(117 514)	(128 783)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		1 698 755	1 454 795
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(34 165)	(47 097)
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		20	16 955
Nabycie wartości niematerialnych		(20 597)	(6 775)
Zbycie aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia		250	16 452
Dywidendy otrzymane		15 955	44 009
Inne wpływy związane z działalnością inwestycyjną		58	-
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		(38 479)	23 544
C. Przepływy pieniężne z działalności finansowej			
Dywidendy wypłacone		(970 801)	(934 216)
Wpływy z tytułu zaciągnięcia długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		56 461	197 578
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		(132 366)	(141 934)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(1 046 706)	(878 572)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		7 694	12 920
E. Zwiększenie środków pieniężnych netto		621 264	612 687
F. Środki pieniężne na początek okresu		1 732 844	1 120 157
G. Środki pieniężne na koniec okresu (patrz nota 43)		2 354 108	1 732 844

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-82 integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne o Banku

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

Bank działa na podstawie obowiązujących przepisów oraz Statutu Banku.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych w obrocie krajowym i zagranicznym, dla osób fizycznych i prawnych.

2. Znaczące zasady rachunkowości

Oświadczenie o zgodności

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, a w zakresie nieregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r., poz. 330 z późniejszymi zmianami) i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych.

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 7 marca 2016 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 7 marca 2016 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało przygotowane za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku, a dla sprawozdania z sytuacji finansowej według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku. Porównawcze dane finansowe zostały zaprezentowane za okres od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku, a dla sprawozdania z sytuacji finansowej według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich (waluta prezentacji) w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, z wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu (kredyty i pożyczki, zobowiązania finansowe inne niż wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat) lub cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Główne zasady rachunkowości zastosowane przy sporządzeniu niniejszego sprawozdania finansowego przedstawione zostały poniżej. Zasady te stosowane były w prezentowanych latach w sposób ciągły.

Standardy i interpretacje zatwierdzone lub oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Banku to:

- MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, oczekujący na zatwierdzenie przez Unię Europejską, został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 24 lipca 2014 r. i stanowi ostateczną wersję standardu zastępując wcześniej publikowane wersje MSSF 9. Nowy standard wprowadza zmiany w stosunku do MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych i zobowiązań finansowych, metodologii utraty wartości, która oparta będzie o model oczekiwanych strat kredytowych oraz rachunkowości zabezpieczeń. MSSF 9 nie obejmuje rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych. Standard obowiązuje od 1 stycznia 2018 roku. Bank jest w trakcie prac związanych z analizą wymagań nowego standardu, szacowania jego wpływu na sprawozdanie finansowe oraz wdrożeniem MSSF 9 w zasadach rachunkowości i procesach operacyjnych w Banku. Na obecnym etapie projektu Bank uważa, że zastosowanie standardu będzie miało wpływ na prezentację i wycenę niektórych instrumentów w sprawozdaniu finansowym oraz na kalkulację utraty wartości aktywów finansowych.

- MSSF 15 „Umowy z klientami” oczekujący na zatwierdzenie przez Unię Europejską, został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 28 maja 2014. Istotą nowego standardu jest rozpoznawanie przychodów tak, aby wskazać świadczenie usług na rzecz klientów w kwocie odpowiadającej wysokości wynagrodzenia, którego podmiot oczekuje w zamian. Przychód powstaje w momencie, gdy kontrola nad usługami przechodzi na rzecz klienta. Bank jest w trakcie szacowania wpływu zastosowania standardu na sprawozdanie finansowe.
- MSSF 16 „Leasing”, oczekujący na zatwierdzenie przez Unię Europejską, został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 r. Standard ten zastąpi dotychczasowy MSR 17 „Leasing”. Nowy standard wymaga od podmiotu ujmowania umów leasingu w bilansie. Konieczne będzie więc wykazywanie w aktywach prawa do użytkowania składnika aktywów, a w pasywach zobowiązania leasingowego. Bank jest w trakcie szacowania wpływu zastosowania standardu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiana MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” obowiązująca od 1 stycznia 2016 została opublikowana przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 18 grudnia 2014. Zmiany dotyczą sposobu przedstawiania użytecznych informacji tak, by ich agregacja lub forma ujawnienia nie utrudniała ich oceny. Bank uważa, że zastosowanie zmienionego standardu nie będzie miało znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jego początkowego zastosowania.

Inne standardy, zmiany do obowiązujących standardów oraz interpretacje Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej ostatnio przyjęte, w tym oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską, nie mają związku z działalnością Banku albo ich wpływ na sprawozdanie finansowe nie byłby istotny.

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa Banku dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe i które stanowią podstawę do dokonania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu, lub w okresie, w którym dokonano zmiany, i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący jak i przyszłe okresy.

Waluty obce

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej i zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia sprawozdania z sytuacji finansowej.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przy początkowym ujęciu przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji walutowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany, w ramach wyniku na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
1	USD	3,9011	3,5072
1	CHF	3,9394	3,5447
1	EUR	4,2615	4,2623

Aktywa i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Bank klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pożyczki i należności,
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- pozostałe zobowiązania finansowe.

W okresie objętym sprawozdaniem Bank nie klasyfikował aktywów do kategorii inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności. Bank dokonuje klasyfikacji aktywów finansowych do poszczególnych kategorii w dacie początkowego ujęcia.

(a) Składniki aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria obejmuje (i) aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu oraz (ii) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat.

Składnik aktywów lub zobowiązań finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży lub odkupienia w krótkim terminie, jest częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków, lub, w przypadku aktywów finansowych, jeżeli został zaliczony do tej kategorii na podstawie decyzji kierownictwa jednostki, pod warunkiem spełnienia kryteriów MSR 39. Do kategorii przeznaczone do obrotu Bank zalicza instrumenty pochodne niebędące instrumentami zabezpieczającymi oraz wybrane dłużne papiery wartościowe.

(b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Powstają wówczas, gdy Bank udziela klientowi finansowania w celu innym niż wygenerowanie przez Bank krótkoterminowych zysków z tytułu obrotu tymi pożyczkami lub należnościami. Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, a także lokaty zdeponowane na rynku międzybankowym. Skupione wierzytelności obejmują nabywane przez Bank krótkoterminowe wierzytelności handlowe pochodzące z obrotu krajowego lub zagranicznego udokumentowanych fakturami lub weksłami.

(c) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Kategoria aktywa dostępne do sprzedaży to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe, które (i) zostały zaklasyfikowane przez jednostkę do tej kategorii w momencie początkowego ujęcia lub (ii) nie zostały zakwalifikowane do żadnej z pozostałych kategorii aktywów. Do kategorii tej Bank klasyfikuje wybrane dłużne i kapitałowe papiery wartościowe.

(d) Pozostałe zobowiązania finansowe

Kategoria pozostałe zobowiązania finansowe obejmuje zobowiązania finansowe niezakwalifikowane do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientowskie, a także zobowiązania handlowe.

Środki pieniężne

Na środki pieniężne składają się środki w kasie oraz należności z tytułu rachunków bieżących w bankach, opisane szczegółowo w nocie 43 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”.

Ujmowanie i wyłączenie z ksiąg

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży ujmuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji tj. dzień, w którym Bank odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie uruchomienia środków na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło tj., kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji, natomiast wyłączone są z ksiąg w dacie rozliczenia.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu, Bank wycenia aktywa finansowe, w tym instrumenty pochodne będące aktywami, w wartości godziwej, nie dokonując pomniejszania o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów, z wyjątkiem pożyczek i należności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej oraz inwestycji w instrumenty kapitałowe nieposiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku i których wartość godziwa nie może być wiarygodnie zmierzona.

Zobowiązania finansowe po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem

metody efektywnej stopy procentowej, z wyjątkiem zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, wycenia się w wartości godziwej.

Zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego niestanowiących części powiązania zabezpieczającego, ujmuje się w następujący sposób:

- w przypadku składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach;
- zyski lub straty wynikające z wycen składnika aktywów finansowych zaliczonego do dostępnych do sprzedaży, ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz różnice kursowe dotyczące pieniężnych aktywów i zobowiązań, ujmuje się w rachunku zysków i strat. W momencie usunięcia składnika aktywów finansowych z bilansu, skumulowane zyski i straty uprzednio ujęte w kapitale własnym, ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Odsetki wyliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży ujmuje się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania.

Wartość godziwa akcji i udziałów w jednostkach innych niż zależne i stowarzyszone notowanych na aktywnym rynku wynika z ich bieżącej ceny zakupu. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nienotowanych papierów wartościowych), Bank ustala wartość godziwą stosując techniki wyceny.

Instrumenty pochodne

Wartość godziwą instrumentów pochodnych ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów jest w danym przypadku właściwy. Instrumenty pochodne, które nie zostały desygnowane jako instrumenty zabezpieczające zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako aktywa lub zobowiązania przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej.

Wbudowane instrumenty pochodne traktuje się jako oddzielne instrumenty pochodne, jeśli ryzyka z nimi związane oraz ich charakterystyka nie są ściśle powiązane z ryzykami i charakterystyką zasadniczego kontraktu oraz kontrakt zasadniczy nie jest wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Rachunkowość zabezpieczeń

Bank wyznacza niektóre instrumenty pochodne jako pozycje zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*), pod warunkiem spełnienia kryteriów określonych w MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”.

Zabezpieczenie wartości godziwej jest to zabezpieczenie przed wpływem zmian wartości godziwej ujętego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane jest w następujący sposób: zyski lub straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w rachunku zysków i strat. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycje zabezpieczane odnoszone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – do rachunku zysków i strat. W pozostałej części zmiany wyceny bilansowej księgowane są zgodnie z ogólnymi zasadami dla danej klasy instrumentów finansowych.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania. Obecnie Bank nie kompensuje i nie prezentuje w kwocie netto aktywów i zobowiązań finansowych.

Konsolidacja sald rachunków

Bank oferuje swoim klientom usługi zarządzania środkami finansowymi polegające na konsolidacji sald rachunków bankowych w ramach struktury rachunków powiązanych (tzw. cash-pooling). Operacje tego typu polegają na konsolidacji (netowaniu) sald dodatnich i ujemnych rachunków bieżących uczestników produktu na wyznaczonym rachunku podmiotu zarządzającego rozliczeniami. Operacja konsolidacji przeprowadzana jest na koniec dnia roboczego, natomiast następnego dnia roboczego dokonywane są przelewy zwrotne przywracające stan rachunków do sytuacji sprzed konsolidacji. Transakcje konsolidacyjne prezentowane są w ujęciu netto, tylko jeśli spełniają warunki MSR 39 dotyczące wyłączania składników aktywów i zobowiązań finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Sald należności transakcji prezentowanych w ujęciu brutto wykazywane są w sprawozdaniu finansowym w pozycji „Należności od klientów”, zaś salda zobowiązań jako depozyty klientów.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/odsprzedaży

Bank dokonuje transakcji sprzedaży/zakupu aktywów finansowych z przyrzeczeniem odkupu/odsprzedaży w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek tzw. transakcje typu sell-buy-back i buy-sell-back oraz repo i reverse repo na papierach wartościowych. Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Jednocześnie ujmowane są zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. W przypadku transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży nabyte papiery wartościowe prezentowane są jako pożyczki i należności. Różnicę między ceną sprzedaży/zakupu a ceną odkupu/odsprzedaży ujmuje się odpowiednio jako koszty lub przychody odsetkowe z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. W przypadku sprzedaży papierów wartościowych zakupionych uprzednio w transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży, Bank wykazuje zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych. Zobowiązania te są wyceniane w wartości godziwej.

Utrata wartości aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu

Bank dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy). Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona wyłącznie, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Bank informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczące trudności finansowe emitenta lub dłużnika;
- niedotrzymanie warunków umowy, np. niespłacenia albo zalegania ze spłacaniem odsetek lub należności głównej;
- przyznanie pożyczkobiorcy przez pożyczkodawcę, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych pożyczkobiorcy, udogodnienia, którego w innym wypadku pożyczkodawca by nie udzielił;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji finansowej pożyczkobiorcy;
- zanik aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe; lub
- obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupą aktywów finansowych od momentu początkowego ich ujęcia, mimo że nie można jeszcze ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy aktywów finansowych, w tym:
 - negatywne zmiany dotyczące statusu płatności pożyczkobiorców w grupie, lub
 - krajowa lub lokalna sytuacja gospodarcza, która ma związek z niespłacaniem aktywów w grupie.

Nie ujmuje się strat oczekiwanych w wyniku przyszłych zdarzeń bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Bank nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub, które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Banku spisywane w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychody z tego tytułu prezentowane są w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne”.

Forbearance

W przypadku przyznania przez Bank pożyczkobiorcy udogodnienia, jeśli nie zmienia ono w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przepływów pieniężnych z aktywa finansowego, wówczas oczekiwane przyszłe przepływy z aktywa finansowego, którego dotyczy udogodnienie, Bank ujmuje w wycenie tego aktywa, stosując pierwotną efektywną stopą procentową dla danego instrumentu.

Jeśli udzielone udogodnienie w znaczący sposób zmienia istotne warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wówczas takie aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia.

Odписы z tytułu utraty wartości na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty kredytowe

Bank tworzy odpisy z tytułu utraty wartości na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty kredytowe (IBNR ang. incurred but not reported). Procesem wylizczenia odpisu z tytułu utraty wartości IBNR objęte są wszystkie należności, dla których albo nie stwierdzono przesłanek utraty wartości lub mimo stwierdzenia przesłanek, indywidualna ocena pod kątem utraty wartości nie wykazała potrzeby dokonania odpisu aktualizującego. Odpisy z tytułu utraty wartości IBNR odzwierciedlają poziom strat kredytowych poniesionych lecz nie zaraportowanych, które zostaną zidentyfikowane na poziomie ekspozycji w przyjętym przez Bank okresie rozpoznania straty. Odpisy z tytułu utraty wartości IBNR liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W

sprawozdaniu finansowym Bank koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na poniesione niezidentyfikowane straty kredytowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywanych do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrośnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Odpisu z tytułu utraty wartości na należności od banków i klientów, odpisy z tytułu utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów. Natomiast rezerwy na zobowiązania warunkowe wykazywane są w zobowiązaniach w pozycji „Rezerwy”.

Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości, skumulowane straty ujęte w kapitale własnym w wysokości różnicy między ceną nabycia skorygowaną o późniejsze spłaty i amortyzację a wartością godziwą, uwzględniając poprzednie odpisy z tytułu utraty wartości, przenosi się do rachunku zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży nie podlegają odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży podlegają odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat, jeśli w późniejszych okresach wartość godziwa instrumentu dłużnego wzrośnie i wzrost ten może być obiektywnie łączy z zdarzeniem następującym po ujęciu straty.

Utrata wartości aktywów finansowych wycenianych według kosztu

Na grupę aktywów finansowych wycenianych według kosztu w sprawozdaniu finansowym Banku składają się akcje i udziały w jednostkach innych niż zależne, sklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży, dla których nie da się wiarygodnie określić wartości godziwej (np. ze względu na brak notowań na aktywnym rynku) oraz inwestycje kapitałowe w jednostki zależne wyceniane według ceny nabycia w oparciu o MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe”. Jeśli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości takich inwestycji kapitałowych, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Strata z tytułu utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach innych niż zależne sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których nie da się wiarygodnie określić wartości godziwej nie poddaje się odwróceniu przez rachunek zysków i strat. Dla strat z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych w jednostkach zależnych wycenianych zgodnie z metodą ceny nabycia w oparciu o MSR 27 stosuje się postanowienia MSR 36 „Utrata wartości aktywów”.

Utrata wartości aktywów innych niż aktywa finansowe

Wartości bilansowe aktywów Banku innych niż aktywa z tytułu podatku odroczonego są przeglądane na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki wskazujące na utratę wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgową aktywa lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Kalkulacja wartości odzyskiwalnej

Wartość odzyskiwalna w przypadku aktywów innych niż aktywa finansowe jest wartością większą z: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku, co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do

danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

W przypadku innych aktywów, odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości innych aktywów może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgową aktywa nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaby wyznaczona, jeżeli nie zostałaby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Inwestycje kapitałowe - akcje i udziały w jednostkach zależnych

Jednostki zależne - definicja

Jednostki zależne to wszelkie jednostki kontrolowane przez Bank. Bank sprawuje kontrolę nad jednostką wówczas, gdy posiada władzę nad tą jednostką, jest narażona lub ma prawo do zmiennych zwrotów ze swojego zaangażowania w tę jednostkę oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad tą jednostką.

Jednostki zależne - ujmowanie i wycena

Akcje i udziały w jednostkach zależnych ujmowane są w sprawozdaniu jednostkowym Banku w oparciu o metodę ceny nabycia zgodnie z MSR 27. Metoda ceny nabycia jest to metoda rozliczania inwestycji, według której inwestycja jest ujmowana według ceny nabycia.

Inwestycje kapitałowe - akcje i udziały w pozostałych jednostkach

Akcje i udziały w innych jednostkach niż jednostki zależne, co do zasady zaliczane są do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Wartość firmy

W jednostkowym sprawozdaniu finansowym Banku, wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Banku w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach, zobowiązaniach oraz zobowiązaniach warunkowych na dzień połączenia. Wartość firmy ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy jest wykazywana w wysokości ceny nabycia pomniejszonej o łączne dotychczasowe odpisy aktualizacyjne wynikające z tytułu utraty wartości. Wartość firmy jest alokowana na ośrodki wypracowujące środki pieniężne i nie jest amortyzowana, a jedynie corocznie testowana pod kątem utraty wartości niezależnie od wystąpienia przesłanek utraty wartości. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

Wartość firmy powstała w wyniku przejęć sprzed 31 marca 2004 roku, to jest dnia wejścia w życie MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych”, została obliczona zgodnie z poprzednio stosowanymi standardami rachunkowości jako różnica między kosztem przejęcia jednostki, a wartością aktywów netto przejmowanej jednostki na dzień przejęcia.

Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne (z wyłączeniem wartości firmy)

Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki, na przykład na naprawę i konserwację, odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2015 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Budynki i budowle	1,5%-4,5%
Środki transportu	14,0%-20,0%
Komputery	34,0%
Wyposażenie biurowe	20,0%
Inne środki trwałe	7,0%-20,0%
Oprogramowanie komputerowe i prawa autorskie (z wyjątkiem podstawowych systemów operacyjnych, do których stosuje się stawkę 10% i 20%)	34,0%
Pozostałe wartości niematerialne	20,0%
Inwestycje w obcych środkach trwałych – zgodnie z okresem trwania umowy najmu	

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej aktywów trwałych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Składniki majątku o jednostkowej wartości początkowej nie przekraczającej 3 500 zł podlegają jednorazowemu odpisaniu w koszty z datą wydania ich do używania. Suma wartości środków trwałych jednorazowo odpisanych w koszty nie jest istotna z punktu widzenia sprawozdania finansowego.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wysokości ogółu poniesionych kosztów pozostających w bezpośrednim związku z niezakończoną jeszcze budową, montażem lub ulepszeniem istniejącego środka trwałego z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Środki trwałe obejmują także prawa użytkowania wieczystego gruntów.

Środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub zmiany okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego lub wartości niematerialnej jest obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeśli wartość bilansowa przewyższa wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Banku zawierają wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenie społeczne.

Pracownicy, w zależności od ich indywidualnego poziomu zaszerogowania, mogą otrzymać nagrodę z funduszu motywacyjnego, premię w ramach planu premiowego obowiązującego w danym obszarze lub uznaniową nagrodę roczną na zasadach określonych w wewnętrznych przepisach o wynagradzaniu pracowników. Premie i nagrody przyznawane są po zakończeniu okresu, za który oceniane są wyniki.

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze są ujmowane jako koszty w okresie, którego dotyczą.

Płatności w formie akcji

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybrani pracownicy otrzymują nagrody w formie opcji na zakup akcji Citigroup (program opcji pracowniczych SOP), nagrody w formie „akcji odroczonej” Citigroup (program akumulacji kapitału – CAP), a także nagrody w postaci akcji fantomowych Banku Handlowego w Warszawie SA. W 2015 roku program SOP został zakończony. Wszystkie opcje, które nie zostały zrealizowane do dnia 29 października 2015 roku wygasły.

Zgodnie z MSSF 2 „Płatności w formie akcji własnych”, wszystkie programy funkcjonujące w Banku traktowane są jako programy rozliczane w środkach pieniężnych. Na przyszłe wypłaty tworzona jest rezerwa wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat. Koszty programu określone są przy użyciu modelu wyceny dla programu opcyjnego oraz na podstawie ceny akcji Banku lub ceny akcji Citigroup dla programów na bazie akcji. Zgodnie z wymogami standardu wartość godziwa jest początkowo ustalana na dzień przyznania nagrody, a następnie na każdy dzień sprawozdawczy, aż do całkowitego rozliczenia. Łączną wartość kosztów ujętych na dany dzień sprawozdawczy stanowi iloczyn wartości godziwej opcji lub akcji odroczonej na dzień sprawozdawczy i części uprawnienia uznanego za nabyte w tym okresie.

Długoterminowe świadczenia pracownicze

W ramach systemu wynagrodzeń Bank gwarantuje pracownikom odprawy emerytalne i rentowe, stanowiące programy określonych świadczeń. Ich wysokość uzależniona jest od liczby lat pracy w Banku, przypadających bezpośrednio przed nabyciem prawa do wypłaty świadczenia. Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych i rentowych tworzona jest rezerwa, która jest wykazana w zobowiązaniach w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat w części wynikającej z kosztów bieżącego zatrudnienia i upływu czasu. Część rezerwy wynikająca ze zmiany założeń aktuarialnych (ekonomicznych i demograficznych) przyjętych do wyceny ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach.

Elementem składowym wynagrodzenia zmiennego przyznawanego Zarządowi Banku oraz osobom zajmującym stanowiska kierownicze, mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku, jest także odroczone nagroda pieniężna opisana szczegółowo w nocie 46 „Świadczenia na rzecz pracowników”.

Programy określonych składek

Bank stwarza możliwość uczestnictwa pracowników w programie emerytalnym, opisanym szczegółowo w nocie 46. Za pracowników uczestniczących w programie Bank odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia Bank nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności, zatem zgodnie z MSR 19 „Świadczenia pracownicze” jest to program określonych składek. Składki ujmuje się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Rezerwy

Rezerwy są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeżeli na Banku ciąży obowiązek prawny lub zwyczajowo oczekiwany wynikający ze zdarzeń przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz kwota rezerwy może być w wiarygodny sposób oszacowana.

Rezerwa restrukturyzacyjna

Rezerwa na restrukturyzację jest tworzona po spełnieniu następujących warunków: (i) Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji; (ii) restrukturyzacja już się rozpoczęła albo została publicznie ogłoszona; (iii) kwota rezerwy może być wiarygodnie oszacowana. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje przyszłych kosztów operacyjnych.

Kapitały

Kapitały wykazywane są według wartości nominalnej, z wyjątkiem kapitału z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, który wykazywany jest z uwzględnieniem wpływu odroczonego podatku dochodowego.

Dywidendy są ujmowane jako zobowiązania w momencie, w którym podział zysku został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Banku.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów

W celu przypisania kosztów do okresów sprawozdawczych, których one dotyczą, Bank dokonuje czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Dotyczy to w szczególności kosztów działania Banku.

Ustalanie wyniku finansowego

Wynik finansowy ustala się z zachowaniem zasady memoriału i współmierności przychodów i kosztów. Do wyniku finansowego zaliczane są wszystkie osiągnięte przychody i koszty związane z tymi przychodami, dotyczące danego okresu sprawozdawczego, niezależnie od terminu ich zapłaty.

Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody i koszty z tytułu odsetek dla wszystkich instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczeniu efektywnej stopy procentowej Bank uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

W przypadku aktywów finansowych lub grupy podobnych aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych, desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń, prezentowane są w wyniku odsetkowym.

Odsetki karne wynikające z ekspozycji z tytułu podatku dochodowego ujmowane są w „Pozostałych przychodach operacyjnych” lub w „Pozostałych kosztach operacyjnych” w rachunku zysków i strat.

Przychody i koszty z tytułu prowizji, opłaty bankowe

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej,
- prowizji za wykonanie usługi,
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

Prowizje za wykonanie usługi i znaczącej czynności zaliczane są do rachunku zysków i strat proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi lub jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Przychody i koszty z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych

Bank pośredniczy w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych. Przychody z tytułu wynagrodzenia za dystrybucję produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentami finansowymi ujmowane są w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy, z wyjątkiem części wynagrodzenia dotyczącego usług świadczonych po dokonaniu sprzedaży, które jest ujmowane w przychodach prowizyjnych liniowo, przez okres życia produktu.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym, gdzie wynagrodzenie otrzymywane jest z góry za okres dłuższy niż miesięczny, w celu ustalenia sposobu ujmowania wynagrodzenia z tytułu dystrybucji tego ubezpieczenia stosowany jest model względnej wartości godziwej. Na podstawie proporcji wartości godziwej usługi dystrybucji produktu ubezpieczeniowego oraz wartości godziwej pożyczki w stosunku do sumy tych wartości ustalana jest alokacja łącznego wynagrodzenia. Wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego dzielone jest na następujące komponenty:

- część stanowiąca wynagrodzenie za usługę pośrednictwa, ujmowana w wyniku z tytułu prowizji, oraz
- część stanowiąca element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego rozliczanego z użyciem efektywnej stopy procentowej będąca elementem wyniku odsetkowego.

Wynagrodzenie opisane powyżej ujmowane jest z uwzględnieniem szacowanych przyszłych zwrotów z tytułu odstąpienia klientów od ubezpieczenia w określonych przypadkach.

Z części odpowiadających wynagrodzeniu za usługę pośrednictwa wydzielana jest część wynagrodzenia dotyczącego świadczenia dodatkowych czynności po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego i ta część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych liniowo przez okres życia produktu. Pozostała część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy.

Koszty bezpośrednio powiązane z akwizycją pożyczki gotówkowej Bank rozlicza w czasie jako element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego stanowiącego część wyniku odsetkowego.

Jeśli Bank ponosi koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego, koszty takie rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów. Koszty niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych ujmowane są w rachunku wyników jednorazowo, w momencie ich poniesienia.

Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

W pozycji tej prezentowana jest wycena transakcji zabezpieczanych i zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Jest to w szczególności wynik z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych oraz aktywów do zbycia, przychody związane z przetwarzaniem danych na rzecz podmiotów powiązanych, a także koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy składa się z podatku bieżącego oraz odroczonego. Podatek dochodowy ujmuje się w rachunku zysków i strat z wyjątkiem sytuacji, gdy podatek dotyczy kwot ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach.

Rezerwa i aktywo na podatek odroczone są kalkulowane przy użyciu metody bilansowej, poprzez wyliczenie przejściowych różnic pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań oraz ich wartością podatkową. Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po dokonaniu kompensaty, wtedy gdy istnieje tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz rezerwa i aktywo dotyczą tego samego podatnika.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmuje się w zakresie, w którym jest prawdopodobne, że będzie dostępny przyszły dochód do opodatkowania.

Aktywa trwale przeznaczone do zbycia

Do aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia klasyfikuje się składniki aktywów lub grupy aktywów wraz z bezpośrednio powiązanymi z nimi zobowiązaniami, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do zbycia klasyfikowane są jedynie składniki aktywów lub grupy dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna,

tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto taki składnik aktywów (lub grupa) jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej, i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów (lub grupy) do tej kategorii.

Aktywa trwale przeznaczone do zbycia ujmują się w kwocie niższej z wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów.

Aktywa te nie podlegają amortyzacji.

Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się, stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Bank stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Bank do wyceny ryzyka kredytowego wykorzystuje kwotowania instrumentu wymiany ryzyka upadłości dłużnika (Credit Default Swap).

Bank różnicuje wycenę ryzyka kontrahenta ze względu na dostępność kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS):

- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których istnieje aktywny rynek CDS. Uznaje się, że kwotowania CDS odzwierciedlają rynkową wycenę ryzyka kredytowego;
- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których nie istnieje aktywny rynek CDS. Na podstawie ratingu kredytowego (zewnętrznego lub wewnętrznego, jeżeli zewnętrzny nie jest dostępny) oraz sektora gospodarki, w którym klient działa, kontrahentowi przypisywana jest wartość indeksu CDS, która odzwierciedla rynkową wycenę ryzyka.

W przypadku wyceny własnego ryzyka kredytowego Bank stosuje metodę zdefiniowaną dla klientów, dla których nie ma aktywnego rynku CDS.

Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS) (iii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów (zmiana ratingów).

Utrata wartości kredytów

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ocena, czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Jeśli tak, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej. Aktywa finansowe, dla których albo nie stwierdzono przesłanek utraty wartości na poziomie indywidualnym lub mimo stwierdzenia przesłanek, indywidualna ocena składnika aktywów pod kątem odpisów z tytułu utraty wartości nie wykazała potrzeby dokonania odpisu aktualizującego, Bank objął analizą grupową. Dla celów grupowej oceny utraty wartości, aktywa finansowe są podzielone według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego w ramach danego portfela. W celu wyliczenia kwoty odpisu na ekspozycje bilansowe analizowane grupowo Bank wykorzystuje, między innymi, prawdopodobieństwo wystąpienia niewykonania zobowiązania (parametr PD) oraz wartość straty w momencie niewykonania zobowiązania (parametr LGD).

Określenie przesłanek utraty wartości, wyliczenie bieżącej wartości szacowanych przepływów pieniężnych oraz oszacowanie odpisu metodą grupową wymaga zastosowania przez Bank szacunków. Szacunki mogą uwzględniać możliwe do zaobserwowania dane wskazujące na wystąpienie niekorzystnej zmiany sytuacji kredytobiorców należących do określonej grupy lub sytuacji makroekonomicznej. Jeżeli zaistnieje taka konieczność historyczne parametry mogą być korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne.

Metodologia i założenia wykorzystywane przez ustalaniu poziomu utraty wartości należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby. Dodatkowo Bank dokonuje testowania wstecznego (w oparciu o dane historyczne) w celu porównania wartości rzeczywiście poniesionych strat z szacunkami w zakresie utraty wartości kredytów, co również może mieć wpływ na zmianę metodologii.

Utrata wartości firmy

Bank corocznie przeprowadza obowiązkowe testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których przyporządkowano wartość firmy, jest ich wartość użytkowa, którą kierownictwo Banku szacuje w oparciu o plan finansowy, odzwierciedlający przyjęte założenia odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku, stopę dyskontową wykorzystaną w prognozach przepływów pieniężnych oraz stopę wzrostu zastosowaną do ekstrapolacji prognoz przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne i rentowe, podlegają okresowemu oszacowaniu aktuarialnemu przez niezależnego aktuarusza. Wysokość rezerw odpowiada wartości obecnej przyszłych długoterminowych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień sprawozdawczy i bazuje na szeregu założeń w obszarze statystyki kadrowej, w tym prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby do wieku emerytalnego jako pracownika Banku, obejmującego rotację pracowników, ryzyko śmierci oraz ryzyko całkowitej niezdolności do pracy.

3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Informacja dotycząca segmentów działalności przedstawiona jest w Rocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015 roku, które zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w tym samym dniu co Roczne Jednostkowe Sprawozdanie Finansowe Banku Handlowego w Warszawie S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015 roku tj. dnia 7 marca 2016 roku.

4. Wynik z tytułu odsetek

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze z tytułu:		
operacji z Bankiem Centralnym	16 726	25 017
należności od banków	38 001	60 270
należności od klientów, z tego:	774 063	936 372
podmiotów sektora finansowego	19 893	18 381
podmiotów sektora niefinansowego	754 170	917 991
dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	297 497	363 255
dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	73 416	93 537
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń	28 273	-
	1 227 976	1 478 451
Koszty odsetek i podobne koszty z tytułu:		
zobowiązań wobec banków	(40 967)	(39 220)
zobowiązań wobec podmiotów sektora finansowego	(60 878)	(89 294)
zobowiązań wobec podmiotów sektora niefinansowego	(113 624)	(194 961)
kredytów i pożyczek otrzymanych	(1 536)	(2 768)
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń	(48 261)	(2 642)
	(265 266)	(328 885)
Wynik z tytułu odsetek	962 710	1 149 566

Przychody odsetkowe za 2015 rok zawierają odsetki od kredytów, dla których rozpoznano utratę wartości w kwocie 16 921 tys. zł (za 2014 rok: 27 633 tys. zł).

5. Wynik z tytułu opłat i prowizji

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych	119 656	145 495
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	188 001	205 391
z tytułu realizacji zleceń płatniczych	110 993	114 167
z tytułu usług powierniczych	123 637	111 433
z tytułu opłat od pożyczek gotówkowych	2 606	3 228
z tytułu świadczenia usług zarządzania środkami na rachunkach klientów	26 454	27 617
z tytułu udzielonych gwarancji	16 343	14 991
z tytułu udzielonych zobowiązań o charakterze finansowym	5 420	6 226
inne	62 355	33 655
	655 465	662 203
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	(24 977)	(50 248)
z tytułu opłat KDPW	(19 367)	(20 473)
z tytułu opłat brokerskich	(4 512)	(4 073)
inne	(12 550)	(10 791)
	(61 406)	(85 585)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	594 059	576 618

Wynik z tytułu opłat i prowizji za 2015 rok zawiera przychody prowizyjne (inne niż objęte kalkulacją efektywnej stopy procentowej), które odnoszą się do aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie 194 649 tys. zł (za 2014 rok: 211 693 tys. zł) oraz koszty prowizyjne w kwocie 24 977 tys. zł (za 2014 rok: 50 248 tys. zł).

6. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend za 2015 rok w kwocie 22 957 tys. zł (za 2014 rok: 48 867 tys. zł) obejmują dywidendy otrzymane i należne od jednostek zależnych w kwocie 15 955 tys. zł (w 2014 roku: 43 910 tys. zł). Pozostała kwota dywidend dotyczy otrzymanych wypłat od jednostek z niekontrolującym udziałem kapitałowym Banku.

7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy		
z instrumentów dłużnych	(29 914)	112 538
z instrumentów pochodnych, w tym:	54 091	(22 690)
na stopę procentową	53 614	(22 964)
	24 177	89 848
Wynik z pozycji wymiany		
z tytułu operacji wymiany na walutowych instrumentach pochodnych	361 841	292 999
z tytułu różnic kursowych (rewaluacja)	(95 310)	(742)
	266 531	292 257
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	290 708	382 105

Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji za 2015 rok zawiera zmianę netto wartości korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej ryzyko kredytowe kontrahenta oraz korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej własne ryzyko kredytowe w wysokości (11 170) tys. zł (za 2014 rok: 10 935 tys. zł).

Wynik na instrumentach dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi, dłużnymi instrumentami komercyjnymi i instrumentami rynku pieniężnego przeznaczonymi do obrotu.

Wynik na instrumentach pochodnych zawiera wynik netto z tytułu transakcji związanych z swapami na stopy procentowe, opcjami, futuresami i innymi instrumentami pochodnymi.

Wynik z pozycji wymiany walutowej zawiera zyski i straty z wyceny aktywów i zobowiązań denominowanych w walucie obcej oraz na walutowych instrumentach pochodnych takich jak forward, CIRS i opcje. Wynik z pozycji wymiany zawiera również marżę zrealizowaną na bieżących i terminowych transakcjach walutowych.

8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych		
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczanej	94 294	25 987
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczającej	(86 345)	(26 366)
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	7 949	(379)

Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń zamieszczone są w dalszej części sprawozdania w nocie nr 37.

9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Pozostałe przychody operacyjne		
Przychody z tytułu świadczonych usług na rzecz jednostek powiązanych	12 002	13 834
Przychody z wynajmu powierzchni biurowych	10 449	10 029
Rozwiązanie rezerw na sprawy sporne (netto)	-	5 679
Inne	18 723	26 732
	41 174	56 274
Pozostałe koszty operacyjne		
Koszty postępowania ugodowego i windykacji	(19 509)	(20 480)
Koszty dotyczące wyceny aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia	-	(1 152)
Koszty dotyczące utrzymania aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia	(173)	(592)
Utworzenie rezerw na sprawy sporne (netto)	(15 598)	-
Inne	(16 626)	(19 139)
	(51 906)	(41 363)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	(10 732)	14 911

10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Koszty pracownicze		
Koszty związane z wynagrodzeniami, w tym:	(391 511)	(390 756)
koszty związane ze świadczeniami emerytalnymi	(24 117)	(22 999)
Premie i nagrody, w tym:	(91 163)	(105 564)
pracownicze świadczenia kapitałowe	(10 215)	(14 861)
nagrody za wieloletnią pracę	(45)	(779)
Koszty ubezpieczeń społecznych	(65 489)	(65 467)
	(548 163)	(561 787)
Koszty ogólnoadministracyjne		
Koszty opłat telekomunikacyjnych i sprzętu komputerowego	(195 089)	(168 021)
Koszty usług obcych, w tym doradczych, audytorskich i konsultacyjnych	(65 219)	(70 833)
Koszty wynajmu i utrzymania nieruchomości	(81 976)	(99 360)
Reklama i marketing	(10 595)	(24 951)
Koszty usług zarządzania gotówką, koszty usług KIR i inne koszty transakcyjne	(42 580)	(50 831)
Koszty usług zewnętrznych dotyczących dystrybucji produktów bankowych	(15 717)	(63 933)
Koszty usług pocztowych, materiałów biurowych i poligrafii	(10 067)	(13 675)

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Koszty szkoleń i edukacji	(2 709)	(3 888)
Koszty nadzoru bankowego	(3 744)	(3 201)
Koszty na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	(130 954)	(37 482)
Pozostałe koszty	(76 703)	(80 724)
	(635 353)	(616 899)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu razem	(1 183 516)	(1 178 686)

Koszty pracownicze zawierają koszty następujących świadczeń dla obecnych i byłych członków Zarządu Banku:

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	12 536	13 156
Długoterminowe świadczenia pracownicze	4 397	2 965
Nagrody kapitałowe	3 705	7 512
	20 638	23 633

11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	(33 932)	(31 543)
Amortyzacja wartości niematerialnych	(34 153)	(34 775)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych razem	(68 085)	(66 318)

12. Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Zyski		
z tytułu zbycia rzeczowych aktywów trwałych	60	745
z tytułu zbycia aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia	43	5 803
	103	6 548
Straty		
z tytułu zbycia rzeczowych aktywów trwałych	(1)	-
z tytułu zbycia aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia	-	(164)
	(1)	(164)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	102	6 384

13. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne

<i>w tys. zł</i>	2015			
	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Banki	Razem
Utworzenie odpisu z tytułu utraty wartości aktywów finansowych				
inwestycji kapitałowych	(14)	-	-	(14)
należności od banków i klientów	(62 299)	(110 977)	(3 900)	(177 176)
należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	(766)	-	-	(766)
	(63 079)	(110 977)	(3 900)	(177 956)
Odwrocenie odpisu z tytułu utraty wartości aktywów finansowych				
należności od banków i klientów	61 464	91 436	4 972	157 872
należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	1 871	-	-	1 871

w tys. zł	2015			
	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Banki	Razem
odzyski od sprzedanych wierzytelności, uprzednio spisanych	(224)	27 929	-	27 705
inne	(2 745)	6 877	-	4 132
	60 366	126 242	4 972	191 580
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(2 713)	15 265	1 072	13 624
Utworzenie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(25 950)	(6)	-	(25 956)
Rozwiązanie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	28 062	681	-	28 743
Wynik rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	2 112	675	-	2 787
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(601)	15 940	1 072	16 411

w tys. zł	2014			
	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Banki	Razem
Utworzenie odpisu z tytułu utraty wartości aktywów finansowych				
należności od banków i klientów	(94 028)	(115 753)	(4 503)	(214 284)
należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	(302)	-	-	(302)
inne	(5 663)	1 537	-	(4 126)
	(99 993)	(114 216)	(4 503)	(218 712)
Odwrocenie odpisu z tytułu utraty wartości aktywów finansowych				
inwestycji kapitałowych	109	-	-	109
należności od banków i klientów	94 249	118 613	2 803	215 665
należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	690	-	-	690
odzyski od sprzedanych wierzytelności, uprzednio spisanych	792	19 816	-	20 608
	95 840	138 429	2 803	237 072
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(4 153)	24 213	(1 700)	18 360
Utworzenie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(30 666)	(435)	-	(31 101)
Rozwiązanie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	30 977	36	-	31 013
Wynik rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	311	(399)	-	(88)
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(3 842)	23 814	(1 700)	18 272

14. Podatek dochodowy

Ujęty w rachunku zysków i strat

w tys. zł	2015	2014
Bieżący podatek		
Bieżący rok	(113 304)	(200 095)
Korekty z lat ubiegłych	(194)	8 922
	(113 498)	(191 173)

w tys. zł	2015	2014
Podatek odroczony		
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych	(46 316)	(25 072)
Zmiana stanu należności od budżetu z tytułu przysługujących odliczeń podatku	-	(23)
	(46 316)	(25 095)
Razem podatek dochodowy w rachunku zysków i strat	(159 814)	(216 268)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej

w tys. zł	2015	2014
Zysk brutto	780 041	1 187 691
Podatek dochodowy według krajowej stawki podatku (19%)	(148 208)	(225 661)
Odpisy z tytułu utraty wartości niestanowiące kosztów uzyskania przychodu	(11 559)	(10 227)
Przychody podlegające opodatkowaniu nieujęte w wyniku finansowym	(629)	(323)
Przychody niepodlegające opodatkowaniu	4 362	9 285
Ulga technologiczna	-	9 637
Pozostałe różnice trwale, w tym pozostałe koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodu	(3 780)	1 021
Ogółem obciążenie wyniku	(159 814)	(216 268)
Efektywna stawka podatkowa	20,49%	18,21%

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach na dzień 31 grudnia 2015 roku związany jest z dłużnymi i kapitałowymi instrumentami dostępnymi do sprzedaży oraz z wyceną programu określonych świadczeń i wynosił 39 543 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: (11 017) tys. zł).

15. Zysk przypadający na jedną akcję

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zysk przypadający na jedną akcję wynosił 4,75 zł (31 grudnia 2014 roku: 7,43 zł).

Wyliczenie zysku przypadającego na jedną akcję na dzień 31 grudnia 2015 roku oparte było na zysku przypadającym na akcjonariuszy w kwocie 620 227 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 971 423 tys. zł) oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych występujących w roku zakończonym 31 grudnia 2015 roku w liczbie 130 659 600 (31 grudnia 2014 roku: 130 659 600).

Bank nie posiada rozwadniających, potencjalnych akcji zwykłych ani innych instrumentów rozwadniających.

16. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach

Odroczony podatek dochodowy i reklasyfikacje ujęte w pozostałych całkowitych dochodach dotyczą wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (AFS) odnoszonej na kapitał z aktualizacji wyceny oraz wyceny programu określonych świadczeń odnoszonej na pozostałe kapitały rezerwowe.

w tys. zł	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2015 roku	57 983	(11 017)	46 966
Zmiana wyceny AFS	(121 952)	23 170	(98 782)
Wycena sprzedanych AFS przeniesiona do rachunku zysków i strat	(145 246)	27 597	(117 649)
Zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	1 093	(207)	886
Stan na dzień 31 grudnia 2015 roku	(208 122)	39 543	(168 579)

w tys. zł	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2014 roku	(53 321)	10 131	(43 190)
Zmiana wyceny AFS	348 208	(66 159)	282 049
Wycena sprzedanych AFS przeniesiona do rachunku zysków i strat	(229 922)	43 685	(186 237)
Straty aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(6 982)	1 326	(5 656)
Stan na dzień 31 grudnia 2014 roku	57 983	(11 017)	46 966

17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Środki pieniężne w kasie	477 105	495 408
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	1 693 132	1 027 541
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym razem	2 170 237	1 522 949

Na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim (NBP) utrzymywana jest rezerwa obowiązkowa, która może być wykorzystywana przez Bank pod warunkiem, że suma średniego miesięcznego salda na rachunku bieżącym w NBP nie jest mniejsza od poziomu deklarowanego.

Deklarowana wysokość rezerwy obowiązkowej na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 1 277 754 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 1 105 461 tys. zł).

18. Należności od banków

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Rachunki bieżące	184 201	210 353
Lokaty	28 111	406 948
Kredyty i pożyczki	4 461	359 072
Nienotowane dłużne papiery wartościowe	28 455	28 456
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	215 166	681 694
Lokaty stanowiące zabezpieczenie operacji instrumentami pochodnymi i transakcji giełdowych	286 641	381 971
Inne należności	11 574	-
Łączna wartość brutto	758 609	2 068 494
Odpisy z tytułu utraty wartości	(1 750)	(2 880)
Należności od banków netto razem	756 859	2 065 614

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków przedstawia się następująco:

w tys. zł	2015	2014
Stan na dzień 1 stycznia	(2 880)	(1 173)
Zwiększenia (z tytułu):		
utworzenie odpisów	(3 900)	(4 503)
inne	-	(7)
Zmniejszenia (z tytułu):		
rozwiązanie odpisów	4 972	2 803
inne	58	-
Stan na dzień 31 grudnia	(1 750)	(2 880)

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku utrata wartości rozpoznana na należności od banków dotyczyła odpisów na poniesione niezidentyfikowane straty (IBNR).

19. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu		
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki*	379 866	137 770
Inne podmioty finansowe	33 054	-
Podmioty niefinansowe	-	14 799
Rządy centralne	4 279 640	6 944 306
	4 692 560	7 096 875

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	4 297 762	6 284 719
nienotowane na aktywnym rynku	394 798	812 156
Instrumenty pochodne	2 267 132	5 624 460
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu razem	6 959 692	12 721 335

*Na dzień 31 grudnia 2015 roku część papierów wartościowych (obligacji) emitowanych przez banki w kwocie 406 tys. zł jest objęta gwarancją Skarbu Państwa (31 grudnia 2014 roku: 2 tys. zł).

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	988 102	1 005 545
Instrumenty pochodne	2 259 421	5 765 377
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu razem	3 247 523	6 770 922

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku Bank nie posiadał aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych w momencie początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku aktywa z tytułu transakcji instrumentami pochodnymi nie zawierają aktywów, które wymagałyby dokonania korekty wyceny z tytułu podwyższonego ryzyka kredytowego kontrahenta. Na dzień 31 grudnia 2014 roku kwota odpisów dotycząca korekty wyceny tych aktywów wynosiła 4 526 tys. zł.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2015 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	29 606 742	25 704 772	65 253 560	17 039 073	137 604 147	1 833 332	1 910 807
FRA	14 448 907	5 482 363	2 360 000	-	22 291 270	8 191	6 617
swapy odsetkowe (IRS)	11 139 647	15 847 092	52 692 575	12 731 037	92 410 351	1 533 367	1 636 670
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	3 103 899	4 375 317	9 855 708	4 308 036	21 642 960	289 872	265 389
opcje na stopę procentową	-	-	345 277	-	345 277	1 748	1 748
kontrakty futures*	914 289	-	-	-	914 289	154	383
Instrumenty walutowe	22 998 714	7 398 703	2 842 795	49 994	33 290 206	337 491	249 663
FX forward	1 798 010	1 300 349	923 125	49 994	4 071 478	53 699	34 668
FX swap	19 188 781	2 359 480	-	-	21 548 261	231 367	162 205
opcje walutowe	2 011 923	3 738 874	1 919 670	-	7 670 467	52 425	52 790
Transakcje na papierach wartościowych	1 790 280	-	-	-	1 790 280	1 575	4 252
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	1 790 280	-	-	-	1 790 280	1 575	4 252
Transakcje związane z towarami	175 897	446 005	260 071	-	881 973	94 734	94 699
swap	122 107	430 807	260 071	-	812 985	94 720	94 685
opcje	53 790	15 198	-	-	68 988	14	14
Instrumenty pochodne ogółem	54 571 633	33 549 480	68 356 426	17 089 067	173 566 606	2 267 132	2 259 421

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2014 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	40 543 483	72 737 320	137 373 801	26 354 969	277 009 573	5 225 862	5 298 847
FRA	24 750 000	16 070 000	8 750 000	-	49 570 000	33 155	24 400
swapy odsetkowe (IRS)	11 814 453	51 697 423	114 835 056	21 507 411	199 854 343	4 799 519	4 911 757

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	3 911 001	4 969 897	13 179 080	4 847 558	26 907 536	388 329	357 596
opcje na stopę procentową	-	-	609 665	-	609 665	4 859	4 902
kontrakty futures*	68 029	-	-	-	68 029	-	192
Instrumenty walutowe	17 589 669	8 563 334	3 827 361	62 766	30 043 130	367 745	434 964
FX forward	1 930 755	1 185 365	179 438	62 766	3 358 324	45 669	82 794
FX swap	14 311 477	5 419 599	1 923 420	-	21 654 496	273 103	303 479
opcje walutowe	1 347 437	1 958 370	1 724 503	-	5 030 310	48 973	48 691
Transakcje na papierach wartościowych	889 035	-	-	-	889 035	1 234	1 978
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	889 035	-	-	-	889 035	1 234	1 978
Transakcje związane z towarami	259 056	227 009	-	-	486 065	29 619	29 588
swap	192 385	227 009	-	-	419 394	29 619	29 588
opcje	66 671	-	-	-	66 671	-	-
Instrumenty pochodne ogółem	59 281 243	81 527 663	141 201 162	26 417 735	308 427 803	5 624 460	5 765 377

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

20. Pochodne instrumenty zabezpieczające

Aktywa - Wycena dodatnia

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Wycena bilansowa instrumentów zabezpieczających wartość godziwą papierów wartościowych		
Transakcje IRS	1 795	-

Zobowiązania - Wycena ujemna

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Wycena bilansowa instrumentów zabezpieczających wartość godziwą papierów wartościowych		
Transakcje IRS	112 383	-

Instrumenty pochodne zabezpieczające na dzień 31 grudnia 2015 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	
Instrumenty stopy procentowej					
swapy odsetkowe (IRS)	-	-	3 058 015	1 373 000	4 431 015

21. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki centralne	-	4 499 750
Pozostałe banki*	1 509 007	1 182 039
Rządy centralne, w tym:	16 842 252	8 753 310
obligacje zabezpieczane w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	4 657 996	-
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży razem	18 351 259	14 435 099
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	17 730 251	7 606 151
nienotowane na aktywnym rynku	621 008	6 828 948

Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży przedstawia się następująco:

w tys. zł	2015	2014
Stan na dzień 1 stycznia	14 435 099	17 616 041
Zwiększenia (z tytułu):		
nabycia	172 338 701	319 403 242
aktualizacji wyceny	-	102 367
różnic kursowych	213 522	177 579
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	241 808	58 522
Zmniejszenia (z tytułu):		
sprzedaży	(168 634 720)	(322 922 652)
aktualizacji wyceny	(243 151)	-
Stan na dzień 31 grudnia	18 351 259	14 435 099

*Na dzień 31 grudnia 2015 roku część papierów wartościowych (obligacji) emitowanych przez pozostałe banki w kwocie 556 274 tys. zł jest objęta gwarancją Skarbu Państwa (31 grudnia 2014 roku: 266 542 tys. zł).

22. Inwestycje kapitałowe

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	244 530	244 588
Akcje i udziały dostępne do sprzedaży	76 978	19 331
Utrata wartości	(21 562)	(23 502)
Inwestycje kapitałowe razem	299 946	240 417
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	755	960
nienotowane na aktywnym rynku	299 191	239 457

Zmiana stanu inwestycji kapitałowych przedstawia się następująco:

w tys. zł	Jednostki zależne	Inne jednostki	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2015	232 526	7 891	240 417
Zwiększenia (z tytułu):			
aktualizacji wyceny*	-	63 323	63 323
Zmniejszenia (z tytułu):			
sprzedaż*	-	(3 517)	(3 517)
aktualizacji wyceny	(14)	(205)	(219)
rozliczenie z tytułu dopłat	(58)	-	(58)
Stan na dzień 31 grudnia 2015	232 454	67 492	299 946

w tys. zł	Jednostki zależne	Inne jednostki	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2014	232 493	14 990	247 483
Zwiększenia (z tytułu):			
aktualizacji wyceny	109	86	195
Zmniejszenia (z tytułu):			
sprzedaż**	-	(7 185)	(7 185)
rozliczenie z tytułu dopłat	(76)	-	(76)
Stan na dzień 31 grudnia 2014	232 526	7 891	240 417

*W 2015 roku miały miejsce następujące zdarzenia:

- dokonano dodatniej wyceny do wartości godziwej udziałów w spółce Visa Europe Ltd., według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. na kwotę 63 323 tys. zł, będącej wynikiem transakcji przejęcia Visa Europe Ltd. przez Visa Inc. oraz otrzymanych przez Bank warunków transakcji sprzedaży udziału w Visa Europe Ltd. Różnica pomiędzy wcześniejszą wartością udziału wynoszącą 45 zł, a ustaloną wartością godziwą została odniesiona na pozostałe dochody całkowite, dodatkowe informacje zawiera nota 38;
- nastąpiła sprzedaż udziałów w spółce Polski Koncern Mięсны DUDA S.A. stanowiących 2,81% udziału w kapitale zakładowym i 2,81% udziału w głosach na Walnym Zgromadzeniu. Wartość bilansowa zbywanych udziałów w spółce Polski Koncern Mięсны DUDA S.A. wynosiła 3 517 tys. zł.

**W 2014 roku nastąpiła sprzedaż:

- udziałów w spółce Kuźnia Polska S.A. stanowiących 5,20% udziału w kapitale zakładowym i 5,20% udziału w głosach na Walnym Zgromadzeniu. Wartość bilansowa zbywanych udziałów w spółce Kuźnia Polska S.A. wynosiła 1 536 tys. zł;
- części udziałów w spółce Polski Koncern Mięсны DUDA S.A. stanowiących 4,52% udziału w kapitale zakładowym i 4,52% udziału w głosach na Walnym Zgromadzeniu. Wartość bilansowa zbywanych udziałów w spółce Polski Koncern Mięсны DUDA S.A. wynosiła 5 649 tys. zł.

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2015

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %*	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	120 000	184 631	45 504	139 127	14 528	3 928
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100,00	70 950	348 412	234 009	114 403	75 938	19 453
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100,00	9 442	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	31 041	44 397	25 764	18 633	1 792	(1 578)
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{1/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	1 021	10 930	37	10 893	221	57
232 454										

*Udział bezpośredni

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	120 000	184 631	45 504	139 127	14 528	3 928

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 29 lutego 2016 roku będący dniem bilansowym jednostki.

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2014

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %*	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	120 000	264 580	124 815	139 765	23 662	4 566
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100,00	70 950	424 698	318 187	106 511	76 093	15 340
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100,00	9 442	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	31 055	43 644	238	43 406	640	271
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{1/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	1 079	10 930	37	10 893	537	57
232 526										

*Udział bezpośredni

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	3 125	264 580	124 815	139 765	23 662	4 566

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą ze zbadanych sprawozdań finansowych jednostek, z wyjątkiem PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze zbadanego sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 28 lutego 2015 roku będący dniem bilansowym jednostki.

23. Należności od klientów

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Należności od podmiotów sektora finansowego		
Kredyty i pożyczki	307 402	341 517
Nienotowane dłużne papiery wartościowe	199 724	-
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	1 356 247	599 899
Fundusze gwarancyjne i lokaty stanowiące zabezpieczenie	119 047	43 912
Łączna wartość brutto	1 982 420	985 328
Odpisy z tytułu utraty wartości	(17 270)	(19 082)
Łączna wartość netto	1 965 150	966 246
Należności od podmiotów sektora niefinansowego		
Kredyty i pożyczki	15 254 953	14 142 915
Nienotowane dłużne papiery wartościowe	1 075 891	1 118 225
Skupione wierzytelności	1 102 720	1 006 797
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	1 577	1 824
Inne należności	7 803	27 451
Łączna wartość brutto	17 442 944	16 297 212
Odpisy z tytułu utraty wartości	(560 126)	(717 556)
Łączna wartość netto	16 882 818	15 579 656
Należności od klientów netto razem	18 847 968	16 545 902

Na saldo zamknięcia odpisów z tytułu utraty wartości rozpoznanej na należności od klientów składały się następujące kategorie:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności oceniane portfelowo	(222 876)	(351 492)
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności oceniane indywidualnie	(289 855)	(314 809)
Odpis na poniesione niezidentyfikowane straty (IBNR)	(64 665)	(70 337)
Odpisy z tytułu utraty wartości razem	(577 396)	(736 638)

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów przedstawia się następująco:

w tys. zł	2015			2014		
	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Razem	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Razem
Stan na dzień 1 stycznia	(341 320)	(395 318)	(736 638)	(386 163)	(535 808)	(921 971)
Zwiększenia (z tytułu):						
utworzenie odpisów	(62 299)	(110 977)	(173 276)	(94 028)	(115 753)	(209 781)
inne	(3 254)	433	(2 821)	(2 201)	-	(2 201)

w tys. zł	2015			2014		
	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Razem	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Razem
Zmniejszenia (z tytułu):						
spisane należności w ciężar odpisów	29 567	58 338	87 905	43 830	136 264	180 094
odwrócenie odpisów (netto) na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	1 105	-	1 105	388	-	388
rozwiązanie odpisów	61 464	91 436	152 900	94 249	118 613	212 862
sprzedaż wierzytelności	1 257	92 172	93 429	-	-	-
inne	-	-	-	2 605	1 366	3 971
Stan na dzień 31 grudnia	(313 480)	(263 916)	(577 396)	(341 320)	(395 318)	(736 638)

24. Rzeczowe aktywa trwałe

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2015 roku

w tys. zł	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto					
Stan na dzień 1 stycznia 2015	592 294	121	306 042	10 149	908 606
Zwiększenia:					
Zakupy	806	-	6 057	27 302	34 165
Inne zwiększenia	-	-	854	-	854
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	-	(187)	-	(187)
Likwidacje	(1 381)	-	(32 702)	-	(34 083)
Inne zmniejszenia	-	-	(53)	-	(53)
Transfery	12 497	-	10 653	(27 994)	(4 844)
Stan na dzień 31 grudnia 2015	604 216	121	290 664	9 457	904 458
Umorzenie					
Stan na dzień 1 stycznia 2015	289 411	115	271 225	-	560 751
Zwiększenia:					
Koszty amortyzacji za okres	17 451	4	16 477	-	33 932
Inne zwiększenia	-	-	827	-	827
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	-	(179)	-	(179)
Likwidacje	(1 381)	-	(32 390)	-	(33 771)
Inne zmniejszenia	-	-	(43)	-	(43)
Stan na dzień 31 grudnia 2015	305 481	119	255 917	-	561 517
Wartość bilansowa					
Na dzień 1 stycznia 2015	302 883	6	34 817	10 149	347 855
Na dzień 31 grudnia 2015	298 735	2	34 747	9 457	342 941

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2014 roku

w tys. zł	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto					
Stan na dzień 1 stycznia 2014	636 331	121	319 170	4 327	959 949
Zwiększenia:					
Zakupy	604	-	8 281	38 212	47 097
Inne zwiększenia	-	-	1 642	-	1 642
Zmniejszenia:					

<i>w tys. zł</i>	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwale	W budowie	Razem
Zbycia	(27 255)	-	(1 151)	-	(28 406)
Likwidacje	(33 117)	-	(31 817)	-	(64 934)
Zaklasyfikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	(2 036)	-	(302)	-	(2 338)
Inne zmniejszenia	-	-	(18)	-	(18)
Transfery	17 767	-	10 237	(32 390)	(4 386)
Stan na dzień 31 grudnia 2014	592 294	121	306 042	10 149	908 606
Umorzenie					
Stan na dzień 1 stycznia 2014	316 128	112	288 054	-	604 294
Zwiększenia:					
Koszty amortyzacji za okres	16 559	3	14 981	-	31 543
Inne zwiększenia	-	-	683	-	683
Zmniejszenia:					
Zbycia	(11 097)	-	(1 047)	-	(12 144)
Likwidacje	(31 286)	-	(31 164)	-	(62 450)
Zaklasyfikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	(893)	-	(271)	-	(1 164)
Inne zmniejszenia	-	-	(11)	-	(11)
Stan na dzień 31 grudnia 2014	289 411	115	271 225	-	560 751
Wartość bilansowa					
Na dzień 1 stycznia 2014	320 203	9	31 116	4 327	355 655
Na dzień 31 grudnia 2014	302 883	6	34 817	10 149	347 855

25. Wartości niematerialne

Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2015 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramo- wanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2015	1 245 976	735	395 835	18 242	5 789	1 666 577
Zwiększenia:						
Zakupy	-	-	705	-	19 892	20 597
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(10 251)	-	-	(10 251)
Transfery	-	-	13 775	-	(15 349)	(1 574)
Stan na dzień 31 grudnia 2015	1 245 976	735	400 064	18 242	10 332	1 675 349
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2015	-	735	261 482	18 242	-	280 459
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	-	34 153	-	-	34 153
Inne zwiększenia	-	-	405	-	-	405
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(10 060)	-	-	(10 060)
Stan na dzień 31 grudnia 2015	-	735	285 980	18 242	-	304 957
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2015	1 245 976	-	134 353	-	5 789	1 386 118
Na dzień 31 grudnia 2015	1 245 976	-	114 084	-	10 332	1 370 392

Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2014 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2014	1 245 976	735	395 712	18 242	6 027	1 666 692
Zwiększenia:						
Zakupy	-	-	1 026	-	5 749	6 775
Inne zwiększenia	-	-	50	-	-	50
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(6 433)	-	-	(6 433)
Transfery	-	-	5 480	-	(5 987)	(507)
Stan na dzień 31 grudnia 2014	1 245 976	735	395 835	18 242	5 789	1 666 577
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2014	-	735	232 511	18 242	-	251 488
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	-	34 775	-	-	34 775
Inne zwiększenia	-	-	393	-	-	393
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(6 166)	-	-	(6 166)
Inne zmniejszenia	-	-	(31)	-	-	(31)
Stan na dzień 31 grudnia 2014	-	735	261 482	18 242	-	280 459
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2014	1 245 976	-	163 201	-	6 027	1 415 204
Na dzień 31 grudnia 2014	1 245 976	-	134 353	-	5 789	1 386 118

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość firmy obejmuje kwotę 1 243 645 tys. zł powstałą w wyniku połączenia Banku Handlowego w Warszawie SA z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku oraz kwotę 2 331 tys. zł powstałą w wyniku nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa bankowego ABN Amro Bank (Polska) S.A., które nastąpiło z dniem 1 marca 2005 roku.

26. Test utraty wartości dla wartości firmy

Dla potrzeb przeprowadzenia testów na utratę wartości, wartość firmy została przyporządkowana do dwóch ośrodków wypracowujących środki pieniężne: sektora Bankowości Instytucjonalnej oraz sektora Bankowości Detalicznej. Przyporządkowanie zostało dokonane na podstawie modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych na bazie strategii sprzed połączenia. Po fuzji realokacja wartości firmy została przeprowadzona w oparciu o wartości względne aktywów przeniesionych do innego ośrodka w porównaniu z aktywami zatrzymanymi w danym ośrodku. Dla obu ośrodków wartość użytkowa przewyższa wartość bilansową, dlatego też nie rozpoznano utraty wartości firmy.

Poniższa tabela prezentuje przyporządkowanie wartości firmy do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

Wartość bilansowa wartości firmy przypisanej do ośrodka

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015
Sektor Bankowości Instytucjonalnej	851 944
Sektor Bankowości Detalicznej	394 032
	1 245 976

Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków jest ich wartość użytkowa oszacowana w oparciu o plan finansowy. Plan opiera się na racjonalnych i mających poparcie faktograficzne założeniach, odzwierciedlających ocenę kierownictwa Banku odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku. Plan podlega okresowej aktualizacji i zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą Banku.

W wycenie wykorzystano stopę dyskontową oszacowaną na bazie modelu wyceny aktywów kapitałowych (CAPM) przy zastosowaniu wartości wskaźnika beta dla sektora bankowego, premii za ryzyko oraz krzywych rentowności obligacji skarbowych. Tak wyliczona stopa dyskontowa na koniec 2015 roku wyniosła 9,10% (na koniec 2014 roku: 8,45%).

Ekstrapolacja przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym została oparta o stopy

wzrostu odzwierciedlające długoterminowy cel inflacyjny NBP, który na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosi 2,5 p.p.

Zarząd Banku uważa, że uzasadnione i prawdopodobne zmiany kluczowych założeń przyjętych do wyceny wartości odzyskiwalnej wyodrębnionych ośrodków wypracowujących środki pieniężne nie spowodują, iż wartości bilansowe tych ośrodków przewyższą ich wartości odzyskiwalne.

27. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	566 358	1 153 927
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	(404 299)	(996 112)
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	162 059	157 815

Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po skompensowaniu.

Dodatnie i ujemne różnice przejściowe przyjęte do wyliczenia aktywa i rezerwy z tytułu podatku dochodowego

Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego związane są z następującymi pozycjami:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Odsetki naliczone i inne koszty	14 489	22 446
Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości	36 950	60 072
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	8 273	10 531
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	374 063	956 628
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	2 892	3 866
Przychody pobrane z góry	19 122	8 579
Wycena udziałów	2 545	2 916
Prowizje	8 526	7 511
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	38 424	-
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacen	56 318	64 576
Pozostałe	4 756	16 802
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	566 358	1 153 927

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego związana jest z następującymi pozycjami:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Odsetki naliczone (przychód)	21 375	28 531
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	318 957	929 863
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	1 105	789
Przychody do otrzymania	4 131	4 864
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	1 950	1 533
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	18 602	14 371
Ulga inwestycyjna	13 236	14 351
Pozostałe	24 943	1 810
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	404 299	996 112
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	162 059	157 815

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2015 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

w tys. zł	Saldo na 1 stycznia 2015	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2015
Odsetki naliczone i inne koszty	22 446	(7 957)	-	14 489
Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości	60 072	(23 122)	-	36 950
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	10 531	(2 258)	-	8 273
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	956 628	(582 565)	-	374 063

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2015	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2015
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	3 866	(974)	-	2 892
Przychody pobrane z góry	8 579	10 543	-	19 122
Wycena udziałów	2 916	(371)	-	2 545
Prowizje	7 511	1 015	-	8 526
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	-	38 424	38 424
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacenja	64 576	(8 051)	(207)	56 318
Pozostałe	16 802	(12 046)	-	4 756
	1 153 927	(625 786)	38 217	566 358

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2015	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2015
Odsetki naliczone (przychód)	28 531	(7 156)	-	21 375
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	929 863	(610 906)	-	318 957
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	789	316	-	1 105
Przychody do otrzymania	4 864	(733)	-	4 131
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	1 533	417	-	1 950
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	14 371	16 574	(12 343)	18 602
Ulga inwestycyjna	14 351	(1 115)	-	13 236
Pozostałe	1 810	23 133	-	24 943
	996 112	(579 470)	(12 343)	404 299
Zmiana aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	157 815	(46 316)	50 560	162 059

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2014 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2014	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2014
Odsetki naliczone i inne koszty	24 332	(1 886)	-	22 446
Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości	94 982	(34 910)	-	60 072
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	3 445	7 086	-	10 531
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	583 775	372 853	-	956 628
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	2 514	1 352	-	3 866
Przychody pobrane z góry	11 323	(2 744)	-	8 579
Wycena udziałów	4 662	(1 746)	-	2 916
Prowizje	9 599	(2 088)	-	7 511
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	10 131	-	(10 131)	-
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacenja	74 862	(11 612)	1 326	64 576
Pozostałe	8 363	8 439	-	16 802
	827 988	334 744	(8 805)	1 153 927

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2014	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2014
Odsetki naliczone (przychód)	20 189	8 342	-	28 531
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	561 273	368 590	-	929 863
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	1 332	(543)	-	789
Przychody do otrzymania	6 085	(1 221)	-	4 864
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	1 370	163	-	1 533
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 030	(3 002)	12 343	14 371
Ulga inwestycyjna	15 853	(1 502)	-	14 351
Pozostałe	12 821	(11 011)	-	1 810
	623 953	359 816	12 343	996 112
Zmiana aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	204 035	(25 072)	(21 148)	157 815

28. Inne aktywa

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Rozrachunki międzybankowe	4 357	1 128
Przychody do otrzymania	66 705	47 746
Pożyczki dla pracowników z Funduszu Świadczeń Socjalnych	17 628	18 746
Dłużnicy różni	67 064	91 288
Rozliczenia międzyokresowe	6 416	8 894
Pozostałe	703	-
Inne aktywa razem	162 873	167 802
w tym aktywa finansowe*	89 752	111 162

*Do aktywów finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych aktywów” z wyjątkiem pozycji „Przychody do otrzymania” oraz „Rozliczenia międzyokresowe”.

29. Zobowiązania wobec banków

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Rachunki bieżące	681 199	663 828
Depozyty terminowe	4 460 596	2 370 128
Kredyty i pożyczki otrzymane	156 867	233 234
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	1 623 456	1 726 049
Inne zobowiązania	7	10 951
Zobowiązania wobec banków razem	6 922 125	5 004 190

30. Zobowiązania wobec klientów

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Depozyty podmiotów sektora finansowego		
Rachunki bieżące	211 121	191 482
Depozyty terminowe	3 395 641	3 137 137
	3 606 762	3 328 619
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego		
Rachunki bieżące, z tego:	20 149 572	19 276 096
klientów instytucjonalnych	10 453 867	8 589 325
klientów indywidualnych	7 030 099	6 354 558

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
jednostek budżetowych	2 665 606	4 332 213
Depozyty terminowe, z tego:	7 697 253	7 066 180
klientów instytucjonalnych	5 972 651	5 668 825
klientów indywidualnych	1 665 218	1 270 001
jednostek budżetowych	59 384	127 354
	27 846 825	26 342 276
Depozyty razem	31 453 587	29 670 895
Pozostałe zobowiązania		
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	188 505	-
Inne zobowiązania, w tym:	122 257	132 650
zobowiązania z tytułu kaucji	99 207	78 153
Pozostałe zobowiązania razem	310 762	132 650
Zobowiązania wobec klientów razem	31 764 349	29 803 545

31. Rezerwy

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Na sprawy sporne	10 522	9 571
Na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	10 451	13 238
Na restrukturyzację sieci placówek	1 841	3 379
Rezerwy razem	22 814	26 188

Zmiana stanu rezerw przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Stan na dzień 1 stycznia	26 188	88 701
Z czego dotyczy:		
Rezerw na sprawy sporne	9 571	15 250
Rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	13 238	13 150
Na restrukturyzację zatrudnienia	-	53 267
Na restrukturyzację sieci placówek	3 379	7 034
Zwiększenia:		
Utworzenie odpisów na rezerwy w okresie, z tego:	43 789	42 567
na sprawy sporne	16 524	4 693
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	25 956	31 101
na restrukturyzację sieci placówek	1 309	6 773
Inne zwiększenia rezerw, z tego:	-	1
na sprawy sporne	-	1
Zmniejszenia:		
Rozwiązanie rezerw w okresie, z tego:	(30 369)	(46 517)
na sprawy sporne	(926)	(10 373)
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(28 743)	(31 013)
na restrukturyzację zatrudnienia	-	(4 496)
na restrukturyzację sieci placówek	(700)	(635)
Wykorzystanie rezerw w okresie, z tego:	(16 794)	(58 564)
na sprawy sporne	(14 647)	-
na restrukturyzację zatrudnienia	-	(48 771)
na restrukturyzację sieci placówek	(2 147)	(9 793)
Stan na dzień 31 grudnia	22 814	26 188

32. Inne zobowiązania

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Fundusz Świadczeń Socjalnych	48 198	51 163
Rozrachunki międzybankowe	95 534	70 089
Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS	17 435	22 786
Wierzyciele różni	115 229	129 745
Rozliczenia międzykresowe kosztów, z tego:	289 693	354 191
koszty do zapłacenia z tytułu zobowiązań wobec pracowników	100 874	116 132
rezerwa na odprawy emerytalne	36 672	39 319
rezerwa na nagrody za wieloletnią pracę	-	268
koszty usług IT i wsparcia operacji bankowych	78 841	113 000
koszty usług doradczych i wsparcia biznesu	21 942	26 245
inne koszty do zapłacenia	51 364	59 227
Przychody przyszłych okresów	24 551	19 010
Pozostałe	-	2 963
Inne zobowiązania razem	590 640	649 947
w tym zobowiązania finansowe*	548 654	608 151

*Do zobowiązań finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych zobowiązań” z wyjątkiem pozycji „Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS” oraz „Przychody przyszłych okresów”.

33. Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności

Na dzień 31 grudnia 2015 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	18	758 609	519 231	4 408	38 000	196 970	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19	4 692 560	163 238	-	1 822 346	1 198 152	1 508 824
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży							
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	18 351 259	-	-	131 604	11 781 131	6 438 524
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	23	1 982 420	1 527 285	70 135	145 000	240 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	23	17 442 944	7 431 900	1 343 929	2 309 477	4 894 921	1 462 717
Zobowiązania wobec banków	29	6 922 125	5 986 215	750 000	28 483	157 427	-
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	30	3 795 267	3 677 257	112 616	4 755	639	-
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	30	27 969 082	27 190 153	519 395	247 844	11 690	-

Na dzień 31 grudnia 2014 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	18	2 068 494	1 508 573	216	354 470	205 235	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19	7 096 875	162	179 636	759 557	4 611 917	1 545 603
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży							
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	14 435 099	4 499 750	111 492	-	6 598 749	3 225 108
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	23	985 328	690 328	70 000	185 000	40 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	23	16 297 212	7 639 482	1 413 513	1 466 230	4 426 423	1 351 564
Zobowiązania wobec banków	29	5 004 190	2 821 006	72 758	1 849 391	228 628	32 407
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	30	3 328 619	3 282 080	42 988	2 912	639	-

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	30	26 474 926	25 713 941	445 186	303 973	11 826	-

34. Kapitały

Kapitał zakładowy

Seria/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej (w tys. zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	na okaziciela	akcje zwykłe	-	65 000 000	260 000	w całości opłacony	27.03.97r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 120 000	4 480	w całości opłacony	27.10.98r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 557 500	6 230	w całości opłacony	25.06.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	2 240 000	8 960	w całości opłacony	16.11.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	17 648 500	70 594	w całości opłacony	24.05.02r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	5 434 000	21 736	w całości opłacony	16.06.03r.	01.01.97r.
C	na okaziciela	akcje zwykłe	-	37 659 600	150 638	przeniesienie majątku Citibank (Poland) S.A. na Bank	28.02.01r.	01.01.00r.
				130 659 600	522 638			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 4,00 zł

Na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał zakładowy Banku wynosił 522 638 400 zł i podzielony był na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 4 zł każda i w okresie od 31 grudnia 2014 roku nie uległ zmianie.

Bank nie emitował akcji uprzywilejowanych.

Zarówno w 2015 roku, jak również w 2014 roku, nie miało miejsce podwyższenie kapitału zakładowego w drodze emisji akcji.

Lista akcjonariuszy

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Banku:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0
	522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu 2015 roku oraz w okresie od przekazania poprzedniego okresowego raportu kwartalnego za III kwartał 2015 roku do dnia przekazania niniejszego rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego za 2015 rok struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

Kapitał zapasowy

Na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał zapasowy wynosił 2 944 585 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 2 944 585 tys. zł). Kapitał zapasowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału zapasowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kwota kapitału zapasowego obejmuje kwotę 2 485 534 tys. zł stanowiącą nadwyżkę wartości godziwej wyemitowanych akcji ponad ich wartość nominalną w związku z połączeniem Banku z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku.

Kapitał z aktualizacji wyceny

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	(163 809)	52 622

Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji. Na dzień wyłączenia ze sprawozdania z sytuacji finansowej całości lub części składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w pozostałych dochodach całkowitych i zakumulowane w kapitale z aktualizacji wyceny ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Pozostałe kapitały rezerwowe

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Kapitał rezerwowy	2 342 595	2 341 973
Fundusz ogólnego ryzyka	521 000	521 000
Straty aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(4 770)	(5 656)
Pozostałe kapitały rezerwowe razem	2 858 825	2 857 317

W dniu 22 czerwca 2015 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2014 rok, w tym postanowiło przeznaczyć na kapitał rezerwowy kwotę 622 tys. zł.

Kapitał rezerwowy

Kapitał rezerwowy tworzy się z corocznych odpisów dokonywanych z zysku lub z innych źródeł, niezależnie od kapitału zapasowego.

Kapitał rezerwowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie.

Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka tworzony jest z zysku z przeznaczeniem na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej. O wykorzystaniu funduszu rozstrzyga Walne Zgromadzenie, z zastrzeżeniem obowiązujących przepisów.

Dywidendy

Dywidendy wypłacone za 2014 rok

W dniu 22 czerwca 2015 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. (dalej jako **WZ**) podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2014 rok, w tym postanowiło przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 970 800 828,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 7 złotych 43 grosze. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk.

Jednocześnie WZ postanowiło określić termin ustalenia prawa do dywidendy na dzień 6 lipca 2015 roku (dzień dywidendy) oraz termin wypłaty dywidendy na dzień 24 lipca 2015 roku (termin wypłaty dywidendy) i w tym dniu dywidenda została wypłacona.

Dywidendy zadeklarowane

W dniu 3 marca 2016 roku Zarząd Banku podjął uchwałę w sprawie proponowanego podziału zysku za 2015 rok. Zarząd Banku zaproponował przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 611 486 928,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Powyższa propozycja oznacza, że dywidenda przypadająca na jedną akcję wynosi 4 złote 68 groszy. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk. Zarząd Banku zaproponował termin ustalenia prawa do dywidendy na dzień 4 lipca 2016 roku oraz termin wypłaty dywidendy na dzień 21 lipca 2016 roku. Powyższa propozycja Zarządu Banku zostanie przedłożona Radzie Nadzorczej do zaopiniowania, a następnie Walnemu Zgromadzeniu do zatwierdzenia.

35. Transakcje repo oraz reverse repo

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (repo)

Bank pozyskuje płynne środki poprzez sprzedaż instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odkupu w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Transakcje repo są używane powszechnie jako narzędzie krótkoterminowego finansowania aktywów odsetkowych, w zależności od poziomu stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	374 878	374 869	do tygodnia	374 901
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	1 460 086	1 437 092	do tygodnia	1 437 254

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2014 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	1 724 270	1 726 049	do tygodnia	1 726 140

* z uwzględnieniem odsetek

W przypadku transakcji z przyrzeczeniem odkupu wszelkie korzyści oraz ryzyka związane z posiadaniem aktywów pozostają po stronie Banku.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku aktywa sprzedane w ramach transakcji repo nie mogły być przedmiotem dalszego obrotu.

W 2015 roku łączne koszty odsetek z transakcji repo wyniosły 7 158 tys. zł (w 2014 roku: 14 086. zł).

Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży (reverse repo)

Bank nabywa także instrumenty finansowe z przyrzeczeniem ich odsprzedaży w przyszłości (transakcje reverse repo). Sprzedawca zobowiązuje się do odkupienia tych samych lub podobnych instrumentów w uzgodnionym przyszłym terminie. Transakcje reverse repo służą jako narzędzie pozyskiwania finansowania dla klientów.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

w tys. zł	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków:	18 142	18 169	do tygodnia	18 144
	196 965	182 177	do 2 lat	178 886
Należności od klientów:				
należności od podmiotów sektora finansowego	1 356 247	1 360 227	do tygodnia	1 356 441

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2014 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

w tys. zł	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków	504 195	504 367	do miesiąca	504 260
	177 446	182 760	do 3 lat	178 886
Należności od klientów:				
należności od podmiotów sektora finansowego	599 899	599 610	do miesiąca	600 048

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku Bank miał możliwość zastawu lub zbycia papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji reverse repo.

W 2015 roku łączne przychody z tytułu odsetek z transakcji reverse repo wyniosły 36 175 tys. zł (w 2014 roku: 42 230 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych zakupionych w transakcjach reverse repo wyniosły 988 102 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2014 roku: 1 005 545 tys. zł).

36. Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych

Zgodnie z informacją w nocie 2, obecnie Bank nie kompensuje i nie prezentuje w kwocie netto aktywów i zobowiązań finansowych. W związku z tym, zgodnie z wymogami MSSF 7, poniższe informacje dotyczą tylko aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z transakcji terminowych i pochodnych, zawieranych na podstawie umów ramowych typu ISDA Master Agreement, Umowy Ramowej stanowiącej Rekomendację Związku Banków Polskich oraz innych umów ramowych przewidujących w sytuacji wystąpienia określonego przypadku naruszenia możliwość rozwiązania transakcji i rozliczenia z kontrahentem na podstawie skompensowanej kwoty wzajemnych należności i zobowiązań.

W poniższej tabeli zaprezentowano kwoty wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych (zarówno zaklasyfikowanych do portfela przeznaczone do obrotu, jak i desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń) oraz zabezpieczeń pieniężnych objętych umowami ramowymi umożliwiającymi kompensowanie w określonych okolicznościach.

w tys. zł	31.12.2015		31.12.2014	
	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Wycena instrumentów pochodnych	2 172 436	2 184 726	5 476 854	5 597 147
Wartość przyjętych/złożonych zabezpieczeń	(94 442)	(220 020)	(180 008)	(359 622)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacie zgodnie z umową ramową	2 077 994	1 964 706	5 296 846	5 237 525
Maksymalna kwota ewentualnej kompensaty	(1 913 847)	(1 913 847)	(5 225 136)	(5 225 136)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacie zgodnie z umową ramową przy uwzględnieniu maksymalnej kwoty ewentualnej kompensaty	164 147	50 859	71 710	12 389

37. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej w celu zabezpieczenia zmian wartości godziwej instrumentów dłużnych o stałej stopie procentowej zaklasyfikowanych do portfela aktywów dostępnych do sprzedaży przed ryzykiem wynikającym ze zmiany stóp procentowych.

Instrumentami zabezpieczającymi są transakcje Interest Rate Swap, denominowane w tej samej walucie co instrumenty zabezpieczane, w których Bank otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.

Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Pozostała część zmiany wyceny do wartości godziwej instrumentów dłużnych dostępnych do sprzedaży ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach. Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Zmiana wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w wyniku na rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Wartość godziwa instrumentów objętych rachunkowością zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych

w tys. zł	31.12.2015		31.12.2014	
	Wartość nominalna	Wartość godziwa	Wartość nominalna	Wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczane				
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży				
Obligacje skarbowe	4 431 015	4 657 996	-	-
Instrumenty zabezpieczające				
Pochodne instrumenty				
Swapy odsetkowe (IRS) – wycena dodatnia	780 220	1 795	-	-
Swapy odsetkowe (IRS) – wycena ujemna	3 650 795	112 383	-	-

38. Wartość godziwa

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Poniżej znajduje się podsumowanie wartości bilansowych (w podziale na kategorie) i godziwych dla każdej grupy aktywów i zobowiązań finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa finansowe							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	2 170 237	-	-	2 170 237	2 170 237
Należności od banków	18	-	756 859	-	-	756 859	756 861
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	6 959 692	-	-	-	6 959 692	6 959 692
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20	1 795	-	-	-	1 795	1 795
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	-	-	18 351 259	-	18 351 259	18 351 259
Inwestycje kapitałowe	22	-	-	67 492	232 454	299 946	369 769
Należności od klientów	23	-	18 847 968	-	-	18 847 968	18 923 782
		6 961 487	21 775 064	18 418 751	232 454	47 387 756	47 533 395
Zobowiązania finansowe							
Zobowiązania wobec banków	29	-	-	-	6 922 125	6 922 125	6 922 089
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	3 247 523	-	-	-	3 247 523	3 247 523
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20	112 383	-	-	-	112 383	112 383
Zobowiązania wobec klientów	30	-	-	-	31 764 349	31 764 349	31 763 549
		3 359 906	-	-	38 686 474	42 046 380	42 045 544

Na dzień 31 grudnia 2014 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa finansowe							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	1 522 949	-	-	1 522 949	1 522 949
Należności od banków	18	-	2 065 614	-	-	2 065 614	2 065 614
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	12 721 335	-	-	-	12 721 335	12 721 335
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	-	-	14 435 099	-	14 435 099	14 435 099
Inwestycje kapitałowe	22	-	-	7 891	232 526	240 417	304 115
Należności od klientów	23	-	16 545 902	-	-	16 545 902	16 549 548
		12 721 335	20 134 465	14 442 990	232 526	47 531 316	47 598 660
Zobowiązania finansowe							
Zobowiązania wobec banków	29	-	-	-	5 004 190	5 004 190	5 002 424
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	6 770 922	-	-	-	6 770 922	6 770 922
Zobowiązania wobec klientów	30	-	-	-	29 803 545	29 803 545	29 802 026
		6 770 922	-	-	34 807 735	41 578 657	41 575 372

W zależności od stosowanej metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- poziom I: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny pochodzące z aktywnego rynku, na którym dostępne są regularne kwotowania i obroty.

Do rynku aktywnego możemy zaliczyć notowania giełdowe, brokerskie oraz notowania w systemach typu serwisy cenowe takie jak Reuters i Bloomberg, które reprezentują faktyczne transakcje rynkowe zawierane na warunkach rynkowych. Do poziomu pierwszego zaliczamy przede wszystkim papiery wartościowe przeznaczone do obrotu lub dostępne do sprzedaży,

- poziom II: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o modele oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku i prezentowane w systemach Reuters lub Bloomberg i w zależności od instrumentów finansowych stosowane są następujące szczegółowe techniki wycen:
 - notowane ceny rynkowe dla danego instrumentu lub notowane ceny rynkowe dla instrumentu alternatywnego;
 - wartość godziwą swapów na stopę procentową oraz terminowych kontraktów walutowych oblicza się jako wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o rynkowe krzywe dochodowości oraz aktualne kursy fixing NBP w przypadku instrumentów walutowych;
 - inne techniki, takie jak krzywe dochodowości oparte na cenach alternatywnych dla danego instrumentu finansowego.
- poziom III: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry niepochodzące z rynku.

W 2015 roku Bank nie dokonywał zmian w zasadach klasyfikacji instrumentów finansowych (prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej) do poszczególnych kategorii odzwierciedlających stosowaną metodę ustalania wartości godziwej (poziom I, poziom II i poziom III).

Poniższe tabele przedstawiają wartości bilansowe instrumentów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej usystematyzowane według powyższych kategorii:

Na dzień 31 grudnia 2015 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	4 279 794	2 679 898	-	6 959 692
instrumenty pochodne		154	2 266 978	-	2 267 132
dłużne papiery wartościowe		4 279 640	412 920	-	4 692 560
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20	-	1 795	-	1 795
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	16 842 252	1 509 007	-	18 351 259
Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży	22	755	-	63 323	64 078
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	988 485	2 259 038	-	3 247 523
krótka sprzedaż papierów wartościowych		988 102	-	-	988 102
instrumenty pochodne		383	2 259 038	-	2 259 421
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20	-	112 383	-	112 383

Na dzień 31 grudnia 2014 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Razem
Aktywa finansowe				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	6 944 306	5 777 029	12 721 335
instrumenty pochodne		-	5 624 460	5 624 460
dłużne papiery wartościowe		6 944 306	152 569	7 096 875
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	8 753 310	5 681 789	14 435 099
Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	19	1 005 737	5 765 185	6 770 922
krótka sprzedaż papierów wartościowych		1 005 545	-	1 005 545
instrumenty pochodne		192	5 765 185	5 765 377

Zmiany w 2015 roku aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej określonej z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku przedstawia poniższa tabela:

<i>w tys. zł</i>	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	Inwestycje kapitałowe
Stan na 1 stycznia 2015 roku	-
Suma wzrostów i spadków	
w rachunku zysków i strat	-
w pozostałych całkowitych dochodach	63 323
Stan na 31 grudnia 2015 roku	63 323

Na dzień 31 grudnia 2015 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Europe Ltd w wysokości 63 323 tys. zł, który został wyceniony do wartości godziwej na podstawie informacji posiadanych przez Bank w związku z transakcją przejścia Visa Europe Ltd. przez Visa Inc.

Zarząd Banku Handlowego w Warszawie S.A. otrzymał informację dotyczącą proponowanej alokacji rozliczenia transakcji przejścia Visa Europe Limited przez Visa Inc. Udział Banku w cenie nabycia obejmuje:

(a) 14.859.232,00 EUR w gotówce, co stanowi równowartość 63.322.617,17 zł według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2015 r.;

(b) 5.098.891,00 EUR w akcjach Visa Inc., co stanowi równowartość 21.728.924 zł według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2015 r.

Powyższe kwoty mogą zostać skorygowane o koszty transakcji oraz w wyniku ewentualnych uznanych wniosków o korektę przyznaną kwot złożonych przez członków Visa Europe. Członkowie Visa Europe mają prawo do odwołania się; proces rozpatrywania odwołań będzie trwał do 1 marca 2016 r. Ostateczna wysokość kwot alokowanych na poszczególnych uczestników transakcji będzie znana w dniu jej finalizacji (closing date), która jest przewidywana na drugi kwartał 2016 r. Przeprowadzenie transakcji jest zależne od otrzymania wymaganych zgód regulatorów.

Transakcja pomiędzy Visa Inc. i Visa Europe przewiduje warunkową płatność typu "earn out" płatną w gotówce po 16-u kwartałach od rozliczenia transakcji. Wpływ odroczonej płatności typu "earn-out" na wynik Banku nie jest znany.

W związku z powyższym, na dzień 31 grudnia 2015 r. Bank ustalił wartość godziwą posiadanego udziału w Visa Europe Limited w wysokości 14.859.232,00 EUR, co stanowi równowartość 63.322.617,17 zł (według średniego kursu NBP z dnia 31 grudnia 2015 r.), a różnica pomiędzy pierwotną wartością udziału w kwocie 45 zł a ustaloną wartością godziwą została odniesiona w pozostałe dochody całkowite.

Bank nie uwzględnił w wycenie części akcyjnej, gdyż nie był w stanie na 31 grudnia 2015 r. wiarygodnie wycenić jej wartości.

W 2015 roku i w 2014 roku Bank nie dokonywał transferu pomiędzy poziomami wartości godziwej instrumentów finansowych ze względu na stosowaną metodę ustalania wartości godziwej.

Określanie wartości godziwej

W przypadku krótkoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych zakłada się, że wartość bilansowa tych instrumentów jest zasadniczo równa ich wartości godziwej. W przypadku instrumentów innych niż krótkoterminowe zastosowano następujące metody i założenia.

Inwestycje kapitałowe

W przypadku aktywów finansowych stanowiących udziały w podmiotach zależnych jako wartość godziwą zaprezentowano procent aktywów netto podmiotu przypadający na udziały Banku w danym podmiocie. Zdaniem Zarządu Banku jest to najlepsze możliwe do ustalenia przybliżenie wartości godziwej dla tych instrumentów.

W udziałach niekontrolujących w pozycji wartość godziwa zaprezentowana ceną nabycia skorygowaną o odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości zarówno dla inwestycji nienotowanych, jak i dla inwestycji notowanych, ze względu na umowne czasowe ograniczenia możliwości ich zbycia.

Według założeń strategicznych Banku zakłada się stopniową redukcję przedstawionych zaangażowań kapitałowych, z wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

W 2015 roku spośród inwestycji kapitałowych, których wycena wartości godziwej nie była możliwa Bank dokonał zbycia udziałów w spółce Polski Koncern Mięśny DUDA S.A. stanowiących 2,81% udziału w kapitale zakładowym i 2,81% udziału w głosach na Walnym Zgromadzeniu. Wartość bilansowa zbywanych udziałów w spółce Polski Koncern Mięśny DUDA S.A. wynosiła 3 517 tys. zł.

W 2014 roku spośród inwestycji kapitałowych, których wycena wartości godziwej nie była możliwa Bank dokonał zbycia:

- udziałów w spółce Kuźnia Polska S.A. stanowiących 5,20% udziału w kapitale zakładowym i 5,20% udziału w głosach na Walnym Zgromadzeniu. Wartość bilansowa zbywanych udziałów w spółce Kuźnia Polska S.A. wynosiła 1 536 tys. zł;

- części udziałów w spółce Polski Koncern Mięсны DUDA S.A. stanowiących 4,52% udziału w kapitale zakładowym i 4,52% udziału w głosach na Walnym Zgromadzeniu. Wartość bilansowa zbywanych udziałów w spółce Polski Koncern Mięсны DUDA S.A. wynosiła 5 649 tys. zł.

Należności od banków i klientów

W kolumnie „wartość bilansowa” zaprezentowano wartość kredytów według zamortyzowanego kosztu pomniejszoną o odpisy z tytułu utraty wartości. Wartość godziwa kredytów i pożyczek jest wyliczana jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i uwzględnia zmiany rynkowych stóp procentowych, jak i zmiany marż dla danego okresu sprawozdawczego. Zmiany marż dla kredytów wyliczane są w oparciu o faktyczne transakcje. Zakłada się, że spłaty kredytów i pożyczek następować będą w terminach uzgodnionych w umowach. Wyjątkiem są kredyty gotówkowe detaliczne oparte na stopie zarządzanej przez Bank, dla tych kredytów jako wartość godziwą przyjęto wartość bilansową tych kredytów. W przypadku kredytów, dla których terminy spłat nie są określone (np. kredytów w rachunku bieżącym) jako wartość godziwą zaprezentowano kwotę konieczną do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym.

Wartością godziwą lokat overnight jest ich wartość bilansowa. Wartość godziwa lokat oprocentowanych według stałej stopy procentowej jest szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych rynku pieniężnego dla należności o podobnym ryzyku kredytowym, pozostającym terminie do wykupu oraz walucie.

Powyższe techniki wyceny są kwalifikowane do poziomu III hierarchii wartości godziwej, czyli aktywów finansowych wycenianych w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry nie pochodzące z rynku.

Zobowiązania wobec banków i klientów

W przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacona na żądanie na dzień bilansowy. Wartość godziwą depozytów o ustalonym terminie zapadalności oszacowano na podstawie przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi z uwzględnieniem bieżących marż, w sposób analogiczny jak w przypadku kredytów.

Jak opisano powyżej, modele zastosowane do ustalenia wartości godziwej należności i zobowiązań wobec banków i klientów, wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według zamortyzowanego kosztu, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. Bank kwalifikuje zatem wycenę tych instrumentów finansowych dla potrzeb ujawnień do poziomu trzeciego hierarchii wartości godziwej. Dla pozostałych instrumentów finansowych niewycenianych w wartości godziwej Bank uważa, że ich wartość godziwa jest zasadniczo zbliżona do wartości bilansowej.

39. Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne

Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

W 2015 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wiarytelności lub zobowiązań Banku, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość wszystkich toczących się postępowań sądowych z udziałem Banku dotyczących wiarytelności w 2015 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość zobowiązań Banku z tytułu postępowań sądowych w zakresie zobowiązań w 2015 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Na wiarytelności będące przedmiotem postępowań sądowych Bank, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów z tytułu utraty wartości.

W przypadku postępowań sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Bank utworzone są odpowiednie rezerwy.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank był między innymi stroną 17 postępowań sądowych, które nie zostały prawomocnie zakończone, związanych bezpośrednio z terminowymi operacjami finansowymi, przy czym w 10 sprawach Bank występował jako pozwany, zaś w 7 jako powód. Żądania i zarzuty w poszczególnych sprawach przeciwko Bankowi oparte są na różnych podstawach prawnych. Przedmiot sporu dotyczy w szczególności ważności zawartych terminowych operacji finansowych oraz wymagalności zobowiązań klienta z nich wynikających wobec Banku, a także potencjalnych roszczeń związanych z ich ewentualnym unieważnieniem przez sąd. Klienci starają się uniemożliwić Bankowi dochodzenie należności wynikających z terminowych operacji finansowych, kwestionują zobowiązania wobec Banku, podważają ważność zawartych umów, a także w niektórych przypadkach żądają zapłaty od Banku. W 2015 roku w sprawach związanych z terminowymi operacjami finansowymi, w których Bank występował jako strona pozwana lub powodowa, prawomocnie zakończyło się łącznie osiem spraw, w tym cztery korzystnie dla Banku, a w czterech sprawach Bank zawarł ugody.

Bank był stroną postępowania wszczętego przez Prezesa UOKiK przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard i jednym z adresatów decyzji Prezesa UOKiK w tej sprawie. Postępowanie to dotyczyło praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane

kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu rynku przedsiębiorcom nie należącym do związków emitentów kart płatniczych, przeciw którym wszczęte zostało przedmiotowe postępowanie. Decyzja Prezesa UOKiK była przedmiotem rozważań w postępowaniach odwoławczych. W dniu 22 kwietnia 2010 roku Sąd Apelacyjny uchylił w całości wyrok SOKiK, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. W dniu 21 listopada 2013 roku SOKiK wydał wyrok, na podstawie którego zmodyfikował karę nałożoną na Bank i ustalił jej wysokość na kwotę 1 775 720 zł. W dniu 6 października 2015 roku Sąd Apelacyjny ponownie zmienił zaskarżony wyrok SOKiK oddalając wszystkie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK, również w zakresie modyfikacji nałożonych na banki kar, na skutek czego została przywrócona pierwotnie nałożona na Bank kara w kwocie 10 228 470 zł. Wyrok jest prawomocny. Bank analizuje uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego, by ocenić czy istnieją podstawy do wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego.

W 2015 roku Bank dokonał istotnego rozliczenia z tytułu spraw sądowych. W wyniku prawomocnego rozstrzygnięcia sporów Bank dokonał wypłaty istotnych kwot zasądzonych na rzecz dwóch powodów w łącznej wysokości 16 291 tys. zł, na które w większości utworzone były wcześniej rezerwy.

Zobowiązania z tytułu udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych

Wartości udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych według poszczególnych kategorii produktów prezentowały się następująco:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone		
Akredytywy	160 400	208 126
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 101 477	1 779 425
Linie kredytowe udzielone	14 766 203	13 421 725
Gwarancje emisji papierów wartościowych udzielone innym emitentom	1 138 000	1 264 450
Transakcje reverse repo z przyszlą datą waluty	-	189 650
	18 166 080	16 863 376

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Akredytywy według kategorii		
Akredytywy importowe wystawione	160 065	207 208
Akredytywy eksportowe potwierdzone	335	918
	160 400	208 126

Na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przez Bank tworzone są rezerwy. Na dzień 31 grudnia 2015 roku kwota utworzonych rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne wynosiła 10 451 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 13 238 tys. zł).

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne otrzymane		
Finansowe	-	708 148
Gwarancyjne	15 470 264	6 199 449
	15 470 264	6 907 597

40. Aktywa stanowiące zabezpieczenie

Aktywa stanowią zabezpieczenie następujących zobowiązań:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania podlegające zabezpieczeniu		
Zobowiązania wobec banków		
zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	1 623 456	1 726 049
zobowiązania z tytułu otrzymanego kredytu	143 903	208 341
Zobowiązania wobec klientów		
zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	188 505	-
	1 955 864	1 934 390

Wartości bilansowe aktywów stanowiących zabezpieczenie przedstawione są poniżej:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Aktywa stanowiące zabezpieczenie		
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	186 373	-
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	1 943 149	2 194 933
Należności od banków		
lokata zabezpieczająca operacje instrumentami pochodnymi i transakcje giełdowe	286 641	381 971
Należności od klientów		
fundusze gwarancyjne i lokaty zabezpieczające transakcje giełdowe	119 047	43 912
	2 535 210	2 620 816

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawione w tabeli dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży stanowią zabezpieczenie na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w kwocie 208 791 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 176 088 tys. zł), zabezpieczenie otrzymanego kredytu w kwocie 274 272 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 294 575 tys. zł) oraz zabezpieczenie sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu w kwocie 1 460 086 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 1 724 270 tys. zł).

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku stanowią zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Dodatkowo zabezpieczeniem jednej z transakcji repo jest należność bilansowa z tytułu transakcji reverse repo w kwocie 188 505 tys. zł.

Więcej informacji o aktywach stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu transakcji repo znajduje się w nocie 35.

Pozostałe aktywa wykazane powyżej stanowią zabezpieczenie rozliczenia transakcji instrumentami pochodnymi oraz transakcji giełdowych. Warunki i zasady dokonanych transakcji nie odbiegają od tych powszechnie przyjętych i obowiązujących dla tego typu umów.

41. Działalność powiernicza

Bank oferuje usługi powiernicze związane z prowadzeniem rachunków papierów wartościowych dla zagranicznych inwestorów instytucjonalnych oraz usługi depozytariusza przeznaczone dla krajowych podmiotów finansowych, szczególnie funduszy emerytalnych, inwestycyjnych i kapitałowych funduszy ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank prowadził ponad 10,8 tys. rachunków papierów wartościowych (31 grudnia 2014 roku: około 10 tys. rachunków).

42. Leasing operacyjny

Umowy leasingu, w których Bank jest leasingobiorcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Poniżej 1 roku	32 063	36 155
Od 1 do 5 lat	65 872	81 114
Powyżej 5 lat	11 533	2 835
	109 468	120 104
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	2 312	2 379

Bank leasinguje powierzchnię biurową oraz samochody, zgodnie z umowami leasingu operacyjnego.

Większość umów leasingowanych powierzchni biurowych zawierana jest na okres 5 lat z możliwością przedłużenia na kolejne 3 lata, niektóre umowy jednak zawarte są na okres do 1 roku lub na okresy dłuższe niż 10 lat. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2015 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 34 606 tys. zł (w 2014 roku: 35 542 tys. zł).

Umowy leasingowe samochodów zawarte są na okres 4 lat. Płatności leasingowe ustalone są według stałej stopy odsetkowej przez cały okres leasingu. W 2015 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 6 997 tys. zł (w 2014 roku: 6 593 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Koszty działania”.

Umowy leasingu, w których Bank jest leasingodawcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Poniżej 1 roku	1 864	2 223
Od 1 do 5 lat	1 926	2 416
	3 790	4 639
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	9 686	9 733

Bank wynajmuje część powierzchni biurowych na podstawie umów najmu, które spełniają ekonomiczne znamiona leasingu operacyjnego.

Większość umów leasingowanych powierzchni biurowych zawarta jest na czas nieokreślony. Pozostałe umowy zawarte są na okres od 2 do 10 lat. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2015 roku łączna kwota otrzymanych opłat z tego tytułu wyniosła 10 109 tys. zł (w 2014 roku: 8 260 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

43. Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Stan środków pieniężnych:		
Środki pieniężne w kasie	477 105	495 408
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	1 693 132	1 027 541
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	183 871	209 895
	2 354 108	1 732 844

44. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym

w tys. zł	31.12.2015		31.12.2014	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Kredyty udzielone	1 103	-	2 771	-
Depozyty				
Rachunki bieżące	4 000	4 481	3 344	6 143
Depozyty terminowe	10 989	8 062	2 632	123
	14 989	12 543	5 976	6 266

Na dzień 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku nie zawierano transakcji gwarancji i poręczeń z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Wszystkie transakcje Banku z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

Z zakresu stosunku pracy, spośród umów o pracę zawartych między Bankiem a członkami Zarządu Banku, wyłącznie w przypadku jednego Członka Zarządu jego umowa o pracę zawiera postanowienie mówiące o odszkodowaniu pieniężnym w wypadku jej rozwiązania za wypowiedzeniem.

Każdego z członków Zarządu Banku obowiązuje zawarta z Bankiem odrębna umowa o zakazie konkurencji. Zgodnie z jej zapisami, w przypadku rozwiązania stosunku pracy z Bankiem, w okresie 12 miesięcy (w przypadku jednego Członka Zarządu przez 6 miesięcy) od dnia rozwiązania umowy o pracę Członek Zarządu jest obowiązany powstrzymać się od zajmowania działalnością konkurencyjną wobec Banku. Z tytułu powyższego ograniczenia Bank będzie zobowiązany do wypłaty Członkowi Zarządu odszkodowania.

45. Jednostki powiązane

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation, podmiot zależny od Citibank N.A., który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

W ramach prowadzonej działalności biznesowej Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc. oraz jednostkami zależnymi (patrz nota 22).

Transakcje z jednostkami powiązanymi wynikają z bieżącej działalności Banku i obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje oraz transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank, ani jednostki zależne od Banku nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne. Żadna z transakcji z podmiotami powiązanymi nie została zawarta na innych warunkach niż warunki rynkowe.

Transakcje z jednostkami zależnymi

Należności i zobowiązania wobec jednostek zależnych przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Należności		
Kredyty w rachunku bieżącym	5	680
Inne należności	-	-
	5	680
Należności		
Stan na początek okresu	680	29 165
Stan na koniec okresu	5	680
Depozyty		
Rachunki bieżące	24 235	16 076
Depozyty terminowe	262 660	245 386
	286 895	261 462
Depozyty		
Stan na początek okresu	261 462	198 325
Stan na koniec okresu	286 895	261 462
Zobowiązania warunkowe udzielone		
Linie kredytowe udzielone	148 077	260 389

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Przychody z tytułu odsetek i prowizji	4 035	2 387
Koszty z tytułu odsetek i prowizji	12 516	5 602

Na dzień 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku na należności oraz zobowiązania warunkowe udzielone jednostkom zależnym nie utworzono odpisów z tytułu utraty ich wartości.

Transakcje z pozostałymi jednostkami powiązanymi

Należności i zobowiązania wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Należności, w tym:	150 747	194 521
Lokaty	-	104 914
Zobowiązania, w tym:	4 234 852	2 485 807
Depozyty	3 763 867	2 042 974
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi:		
Aktywa przeznaczone do obrotu	1 337 826	4 632 733
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	1 795	-
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	1 307 730	4 514 920
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	90 464	-
Zobowiązania warunkowe udzielone	287 814	235 286

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania warunkowe otrzymane	103 458	869 933
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych (wartość nominalna instrumentów), z tego:	96 302 028	235 984 565
Instrumenty stopy procentowej	79 711 721	214 744 922
FRA	12 641 270	33 970 000
swapy odsetkowe (IRS)	45 355 519	155 007 205
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	20 628 005	25 394 856
opcje na stopę procentową	172 638	304 832
kontrakty futures	914 289	68 029
Instrumenty walutowe	15 964 479	20 708 532
FX forward/spot	1 229 628	879 675
FX swap	10 916 585	17 254 092
opcje walutowe	3 818 266	2 574 765
Transakcje na papierach wartościowych	184 842	288 079
papiery wartościowe zakupione do otrzymania	93 569	89 933
papiery wartościowe sprzedane do wydania	91 273	198 146
Transakcje związane z towarami	440 986	243 032
swap	406 492	209 697
opcje	34 494	33 335

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Przychody z tytułu odsetek i prowizji	47 291	25 862
Koszty z tytułu odsetek i prowizji	61 438	10 399

Bank osiąga dochody oraz ponosi koszty z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z jednostkami Citigroup Inc. w celu zabezpieczenia ryzyka rynkowego. Są to transakcje przeciwstawne (back to back) do transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z pozostałymi klientami Banku oraz domykające pozycję własną Banku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wycena bilansowa netto transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi wynosiła (58 573) tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 117 813 tys. zł). Okresowo Bank przeprowadza kompresję portfeli transakcji na instrumentach pochodnych, będącą jedną z technik ograniczania ryzyka takich transakcji, zalecaną przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji oraz rozporządzenia wykonawcze (Rozporządzenie EMIR). Dotyczy to w szczególności portfeli przekraczających 500 transakcji na instrumentach pochodnych, zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia EMIR.

Ponadto Bank ponosi koszty i uzyskuje przychody z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Bankiem umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług.

Koszty poniesione i naliczone (uwzględniające odzwierciedlony w kosztach Banku podatek VAT) w 2015 roku oraz w 2014 roku z tytułu zawartych umów dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Banku usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym i ujmowane są w kosztach działania i kosztach ogólnego zarządu; przychody dotyczyły w szczególności świadczenia przez Bank na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych i prezentowane są w pozostałych przychodach operacyjnych.

<i>w tys. zł</i>	2015	2014
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	185 013	176 487
Pozostałe przychody operacyjne	12 002	14 225

W 2015 roku miała miejsce kapitalizacja nakładów inwestycyjnych związanych z pracami nad modyfikacją funkcjonalności systemów informatycznych Banku. Łączna kwota płatności na rzecz podmiotów Citigroup Inc. z tego tytułu wyniosła 11 301 tys. zł (w 2014 roku: 1 070 tys. zł).

46. Świadczenia na rzecz pracowników

Świadczenia pracownicze dzielą się na następujące kategorie:

- świadczenia krótkoterminowe, które obejmują wynagrodzenia, składki na ubezpieczenia społeczne, płatne nieobecności i świadczenia niepieniężne (takie jak opieka medyczna, mieszkania służbowe, samochody i inne nieodpłatnie przekazywane lub subsydiowane świadczenia). Koszty świadczeń krótkoterminowych ujmowane są w rachunku zysków i strat na bieżąco w okresie, którego dotyczą. Na koniec okresu sprawozdawczego pozostałą do

wypłaty przewidywaną niezdyskontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń za dany okres obrotowy Bank ujmuje jako element biernych międzyokresowych rozliczeń kosztów;

- świadczenia po okresie zatrudnienia – w ramach tego typu świadczeń Bank oferuje pracownikom odprawy, opisane w nocie 2 oraz przedstawiony poniżej program emerytalny.
Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych tworzona jest rezerwa wykazana w pasywach w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne zobowiązania”. Rezerwa ta jest okresowo weryfikowana przez niezależnego aktuarusza z zastosowaniem przepisów MSSF.

Program emerytalny oferowany przez Bank stanowi program określonych składek zgodnie z MSR 19. Za pracowników uczestniczących w programie Bank odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności. Składki ujmuje się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Opis Pracowniczego Programu Emerytalnego

Bank prowadzi dla swoich pracowników pracowniczy program emerytalny („PPE”, „Program”) zarejestrowany przez Organ Nadzoru pod numerem RPPE 178/02. Umowa zakładowa oparta jest na zapisach o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego. Program jest prowadzony i zarządzany przez Legg Mason TFI S.A.

Składka podstawowa finansowana przez pracodawcę określona jest jako procent wynagrodzenia uczestnika Programu. Stawka składki podstawowej wynosi 7%. Składka dodatkowa- dobrowolna, finansowana jest przez pracownika - uczestnika Programu. Minimalna wysokość miesięcznej składki dodatkowej wynosi 10,00 zł, a maksymalna wysokość składki dodatkowej jest ograniczona do wysokości wynagrodzenia pracownika wolnego od potrąceń w rozumieniu art.87 Kodeksu pracy. Składka podstawowa stanowi przychód uczestnika Programu, od którego obowiązany jest on zapłacić podatek dochodowy od osób fizycznych (art. 12 i 13 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych Dz. U. z 2000 r. nr 90, poz. 416, z późn. zm.).

Wypłata środków z Programu następuje na wniosek uczestnika Programu lub osoby uprawnionej w trybie i na zasadach ściśle określonych w programie.

Uczestnik Programu może zrezygnować z udziału w Programie. Pracodawca zaprzestaje naliczania i odprowadzania na rzecz uczestnika Programu składek podstawowych i składek dodatkowych, a środki dotychczas zgromadzone na rejestrach Uczestnika Programu pozostają na tych rejestrach do czasu wypłaty, wypłaty transferowej, przeniesienia lub zwrotu.

- inne długoterminowe świadczenia pracownicze – nagrody za wieloletnią pracę i inne świadczenia z tytułu długiego stażu pracy oraz odroczone nagrody pieniężne. Informację o nagrodach za wieloletnią pracę wypłacanych pracownikom przedstawia nota 2. Stanowią one program określonych świadczeń i wyceniane są przez niezależnego aktuarusza zgodnie z zapisami MSR 19. Od 1 stycznia 2015 roku pracownicy o długoletnim stażu pracy (10, 20, 30 itd.) są uprawnieni do nagrody w formie rzeczowej;
- kapitałowe świadczenia pracownicze – w formie programu opcji na akcje Citigroup, programu tzw. „akcji odroczonej” Citigroup, a także w postaci akcji fantomowych Banku Handlowego w Warszawie S.A. Zasady wyceny oraz prezentacji tych programów w sprawozdaniu finansowym przedstawione zostały w nocie 2 w punkcie „Płatności w formie akcji”. Szczegółowe informacje dotyczące zasad funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych opisane są w dalszej części niniejszej noty.

Stan rezerw na opisane powyżej świadczenia przedstawiał się następująco:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Rezerwa na wynagrodzenia i koszty pochodne od wynagrodzeń	62 126	66 927
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	18 732	19 486
Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	36 672	39 319
Rezerwa na nagrody za wieloletnią pracę	-	268
Rezerwa na pracownicze świadczenia kapitałowe	20 016	29 720
	137 546	155 720

Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Bank dokonał aktualizacji szacunków na dzień 31 grudnia 2015 roku wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego, niezależnego aktuarusza. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia kończącego okres sprawozdawczy. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta finansowego, która została przyjęta przez Bank na poziomie 3,25%. W 2014 roku przyjęta stopa dyskonta finansowego wynosiła 2,75%.

Zmiana stanu rezerw na odprawy emerytalno-rentowe i nagrody za wieloletnią pracę

w tys. zł	2015		2014	
	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	Rezerwa na nagrody za wieloletnią pracę	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	Rezerwa na nagrody za wieloletnią pracę
Stan na dzień 1 stycznia	39 319	268	30 761	3 360
Zwiększenia (z tytułu):	3 424	-	10 008	1 649
zyski/straty aktuarialne z wyceny	(1 093)	-	6 982	-
w tym wynikające ze:				
zmiany założeń ekonomicznych	(1 093)	-	3 769	-
zmiany założeń demograficznych	-	-	3 213	-
koszt wynagrodzenia	3 382	-	1 642	1 649
koszt odsetek	1 135	-	1 384	-
Zmniejszenia (z tytułu):	(6 071)	(268)	(1 450)	(4 741)
koszt przeszłego zatrudnienia	(3 680)	-	(1 175)	-
wykorzystanie rezerw	(2 391)	(268)	(275)	(3 871)
rozwiązanie rezerw	-	-	-	(870)
Stan na dzień 31 grudnia	36 672	-	39 319	268

Analiza wrażliwości dla istotnych założeń aktuarialnych

w tys. zł	2015	2014
	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe
Wartość centralna	33 672	39 319
Zmniejszenie stopy wzrostu płac do 0,5%	34 040	33 978
Zwiększenie stopy wzrostu płac do 2,5%	39 582	45 880
Zmniejszenie rotacji o 10%	38 399	41 232
Zwiększenie rotacji o 10%	35 110	37 596
Zmniejszenie stopy dyskonta o 0,5%, w tym:	39 553	42 405
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	2 702	4 025
Zwiększenie stopy dyskonta o 0,5%, w tym:	34 088	36 558
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	2 698	4 024

Więcej informacji o programie określonych świadczeń i ich szacowaniu znajduje się w nocie 2.

Koszty poniesione przez Bank w 2015 roku z tytułu składek na pracowniczy program emerytalny wynosiły 24 580 tys. zł (w 2014 roku: 21 612 tys. zł).

Zatrudnienie w Banku:

w etatach	2015	2014
Średnie zatrudnienie w roku	4 095	4 300
Stan zatrudnienia na koniec roku	3 933	4 118

Charakter i zasady funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybranym pracownikom oferowane są w formie nagrody akcje Citigroup (tzw. program akumulacji kapitału lub CAP), opcje na akcje Citigroup (tzw. program opcji pracowniczych lub SOP) oraz akcje fantomowe Banku Handlowego w Warszawie S.A.

W ramach programu SOP uprawnieni pracownicy otrzymali opcje na zakup akcji, które są przyznane po cenie zamknięcia z giełdy NYSE z dnia poprzedzającego przyznanie nagrody. Pracownicy nabywają prawa do części przyznanych opcji co roku od dnia przyznania nagrody SOP. Opcje przyznane w roku 2009 są przekazywane w częściach po 33⅓% rocznie w ciągu trzech lat począwszy od pierwszej rocznicy przyznania opcji. Opcje przyznane w poprzednich latach 2005-2008 były przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat, począwszy od pierwszej rocznicy przyznania opcji. Pracownik traci prawo do przyznanych opcji z chwilą ustania zatrudnienia

w Citigroup. Opcje mogą być zrealizowane poprzez zakup akcji w terminie między nabyciem prawa do opcji a datą wygaśnięcia opcji. W 2015 roku program SOP został zakończony. Wszystkie opcje, które nie zostały zrealizowane do dnia 29 października 2015 roku wygasły.

W ramach programu CAP uprawnieni pracownicy otrzymują tzw. „akcje odroczone” Citigroup. „Akcje odroczone” w ramach programu CAP przyznawane są po średniej cenie zamknięcia z giełdy NYSE z ostatnich 5 dni poprzedzających przyznanie nagrody. „Akcje odroczone” pozwalają uczestniczyć w ekwiwalencie dywidendy, nie dają jednak prawa głosu i nie mogą zostać sprzedane do dnia przekazania. „Akcje odroczone” przekształcają się w akcje zwykle po upływie okresu określonego w regulaminie programu CAP. Co do zasady, pracownik traci prawo do przyznanych akcji z chwilą ustania zatrudnienia w Citigroup, chyba że rozwiązanie umowy o pracę następuje w trybie gwarantującym zachowanie prawa do przyznanych akcji. Szczegółowe warunki opisane są w dokumencie „Capital Accumulation Program – Prospectus”. Akcje przyznane w latach 2011-2014 będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy od pierwszej rocznicy przyznania akcji.

Program akcji pracowniczych podlega wewnętrznej kontroli w Biurze Polityki Wynagradzania.

W 2012 roku Bank wdrożył „Politykę zmiennych składników wynagrodzenia osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Handlowym w Warszawie S.A.” (Polityka), zgodnie z wymogami opisanymi w Uchwale Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku. Zgodnie z tą Polityką, Zarząd Banku oraz osoby zajmujące stanowiska kierownicze, mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku, otrzymują zmienne wynagrodzenia na podstawie wyników indywidualnych oraz całego Banku.

Część zmiennych wynagrodzeń osób objętych Polityką będzie wypłacana w transzach przez kolejne 3,5 roku.

Zmienne wynagrodzenia – Akcje Fantomowe

Rodzaj transakcji w świetle MSSF	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych zgodnie z MSSF 2
Data przyznania nagrody w postaci akcji fantomowych	21 stycznia 2013 roku 20 stycznia 2014 roku 20 stycznia 2015 roku 18 stycznia 2016 roku
Liczba instrumentów przyznanych	Została ustalona w dacie przyznania nagrody akcji fantomowych
Data zapadalności	6, 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych
Data nabycia uprawnień	6, 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w latach 2013-2016 w odniesieniu do nagrody z 2013 roku oraz w latach 2014-2017 w odniesieniu do nagrody z 2014 roku oraz w latach 2015-2018 w odniesieniu do nagrody z 2015 roku oraz w latach 2016-2019 w odniesieniu do nagrody z 2016 roku.
Rozliczenie programu	W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej najniższej i najwyższej ceny akcji Banku na GPW w dniu nabycia uprawnień do nagrody. Nabycie uprawnień będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.

Innym elementem składowym wynagrodzenia zmiennego przyznawanego w oparciu o Politykę jest Odroczone Nagroda Pieniężna.

Zmienne wynagrodzenia – Odroczone Nagroda Pieniężna

Rodzaj transakcji w świetle MSSF	Inne długoterminowe świadczenia pracownicze zgodnie z MSR 19
Data przyznania nagrody w postaci Odroczonej Nagrody Pieniężnej	21 stycznia 2013 roku 20 stycznia 2014 roku 20 stycznia 2015 roku 18 stycznia 2016 roku
Przyznana kwota	Została ustalona w dacie przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej

Zmienne wynagrodzenia – Odroczone Nagroda Pieniężna

Data zapadalności	18, 30, 42 miesiące od daty przyznania nagrody
Data nabycia uprawnień	12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania nagrody
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w latach 2013-2016 w odniesieniu do nagrody z 2013 roku oraz w latach 2014-2017 w odniesieniu do nagrody z 2014 roku oraz w latach 2015-2018 w odniesieniu do nagrody z 2015 roku oraz w latach 2016-2019 w odniesieniu do nagrody z 2016 roku.
Rozliczenie programu	W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca transzę Odroczonej Nagrody Pieniężnej powiększona o kwotę odsetek za okres odroczenia aż do dnia wypłaty. Wysokość odsetek została ustalona w styczniu 2013, 2014, 2015 i 2016 roku Uchwałą Rady Nadzorczej Banku. Nabycie uprawnienia do nagrody będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.

W 2015 Bank przyjął Politykę Wynagrodzeń Osób Kluczowych w Banku Handlowym w Warszawie S.A. określając zasady wynagradzania członków Zarządu i innych osób pełniących kluczowe funkcje, w tym osób mających istotny wpływ na profil ryzyka Banku Handlowego w Warszawie S.A. Polityka ta wdraża postanowienia dotyczące kształtowania zasad wynagrodzenia w bankach zawartych w przepisach prawa, Zasadach Ładu Korporacyjnego dla Instytucji Nadzorowanych przyjętych przez Komisję Nadzoru Finansowego oraz Dobrych Praktykach Spółek Notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych 2016.

Założenia przyjęte do wyceny programów pracowniczych świadczeń kapitałowych

Wartość godziwa poszczególnych nagród oraz założenia przyjęte do wyceny przedstawione są poniżej:

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wszystkie opcje przyznane w programie SOP zostały wykonane lub wygasły

Program CAP	Data przyznania	Cena wykonania/Wartość akcji na moment przyznania (w USD)	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji/akcji
1	17.01.2012	30,54	19	11 968
2	19.02.2013	43,93	11	4 485
3	18.02.2014	49,66	9	6 093
4	16.02.2015	50,07	2	1 561

Program Akcje Fantomowe	Data przyznania	Cena wykonania/Wartość akcji na moment przyznania (w PLN)	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji/akcji
1	21.01.2013	96,03	23	34 105
2	20.01.2014	104,86	20	39 697
3	20.01.2015	103,98	31	57 885

	Program SOP	Program CAP	Program Akcje Fantomowe
Okres nabywania uprawnień (lata)	33,33% po każdym kolejnym roku	25% po każdym kolejnym roku	40% po 0,5 roku i 20% po każdym kolejnym roku lub 60% po 0,5 roku i 13,33% po każdym kolejnym roku
Średni oczekiwany okres trwania instrumentu (życia)	1 rok od momentu nabycia uprawnień	W momencie nabycia uprawnień	W momencie nabycia uprawnień
Prawdopodobieństwo zakończenia zatrudnienia przed terminem (roczny wskaźnik rotacji nagrodzonych pracowników)	8,44%	8,44%	8,44%
Oczekiwana zmienność	23,56%	-	-
Stopa procentowa wolna od ryzyka (dla USD)	1,00%	-	-
Oczekiwana dywidenda w USD na 1 akcję	0,04	-	-

	Program SOP	Program CAP	Program Akcje Fantomowe
Wartość godziwa jednego instrumentu*	0,00 – 8,23 (USD)	51,75 (USD)	71,90 (PLN)

*różni się w zależności od daty wykonania

Liczba oraz średnie ważone ceny wykonania opcji na akcje (program SOP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2015		31.12.2014	
	Liczba	Średnia ważona cena wykonania (w USD)	Liczba	Średnia ważona cena wykonania (w USD)
Występujące na początek okresu	70 887	40,80	89 022	45,36
Przyznane w danym okresie	-	-	-	-
Transfery	-	-	-	-
Wykonane w danym okresie	48 695	52,86	16 039	52,66
Umorzone/wygasłe w danym okresie	22 192	-	2 096	-
Występujące na koniec okresu	-	-	70 887	40,80
Możliwe do wykonania na koniec okresu	-	-	70 887	40,80

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji (program CAP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2015		31.12.2014	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)
Występujące na początek okresu	50 429	40,47	77 984	39,21
Przyznane w danym okresie	448	50,07	7 179	49,66
Transfery	3 250	43,89	4 336	40,20
Wykonane/umorzone/wygasłe w danym okresie	30 020	-	39 070	-
Występujące na koniec okresu	24 107	39,33	50 429	40,47

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji fantomowych przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2015		31.12.2014	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)
Występujące na początek okresu	127 756	100,15	102 316	96,03
Przyznane w danym okresie	112 155	103,98	113 077	104,86
Wykonane w danym okresie	108 224	91,86	87 637	109,10
Umorzone/wygasłe w danym okresie	-	-	-	-
Występujące na koniec okresu	131 687	102,19	127 756	100,15

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość bilansowa zobowiązań wynikających z akcji fantomowych oraz programów SOP i CAP wyniosła 29 187 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 37 963 tys. zł). Koszty ujęte z tego tytułu wyniosły w 2015 roku 10 215 tys. zł (w 2014 roku: 14 845 tys. zł).

47. Zarządzanie ryzykiem

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Bank dokonuje analizy, oceny, aprobaty oraz zarządza wszystkimi rodzajami ryzyka związanymi z jego działalnością. Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany we wszystkich jednostkach i wszystkich poziomach organizacji i pokrywa między innymi: ryzyko kredytowe (włączając ryzyko kontrahenta, ryzyko rezydualne związane z przyjmowanymi zabezpieczeniami i ryzyko koncentracji ekspozycji), ryzyko płynności, ryzyko rynkowe oraz ryzyko operacyjne.

W zakresie zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza Banku jest upoważniona do podejmowania uchwał w sprawie:

- zatwierdzania strategii działalności Banku oraz zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem;
- zatwierdzania ogólnego, akceptowalnego poziomu ryzyka w Banku („apetytu na ryzyko”) w ramach dokumentu podsumowującego proces szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego w kolejnych latach (ICAAP);
- zatwierdzania podstawowej struktury organizacyjnej Banku ustalonej przez Zarząd, dostosowanej do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka.

Zarząd Banku zatwierdza w drodze uchwał:

- strukturę organizacyjną Banku dostosowaną do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka oraz definiuje role i obowiązki w obszarze zarządzania ryzykiem, zapewniając oddzielenie funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od jednostek prowadzących działania wymagające podejmowania ryzyka;
- Profil Ryzyka Banku poprzez określenie istotnych rodzajów ryzyka, jednocześnie zapewniając wdrożenie procesów zarządzania nimi i/lub alokację kapitału wewnętrznego;
- Strategię działalności Banku, zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem stanowiące strategię zarządzania ryzykiem w Banku, w tym ryzykiem operacyjnym;
- ogólny akceptowalny poziom ryzyka w Banku („apetyt na ryzyko”) w ramach dokumentu podsumowującego proces szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego na dany rok.

Zarząd Banku powołał niezależnego Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem (ang. Chief Risk Officer), podlegającego bezpośrednio Prezesowi Zarządu i odpowiedzialnego za zarządzanie i kontrolę ryzyka kredytowego, rynkowego, operacyjnego, a w szczególności za:

- wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem w Banku, metod identyfikacji, pomiaru i systemu kontroli oraz sprawozdawczości ryzyka;
- kształtowanie polityki zarządzania ryzykiem i opracowanie systemów oceny i kontroli ryzyka;
- podejmowanie decyzji kredytowych zgodnie z zasadami wynikającymi z procedur kredytowych oraz dokumentów wyznaczających politykę kredytową Banku;
- zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa portfela kredytowego;
- zarządzanie portfelem kredytów trudnych (włączając windykację i restrukturyzację wierzytelności).

Procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym i operacyjnym są wdrażane w Banku na podstawie pisemnych strategii i zasad dotyczących identyfikacji, pomiaru, ograniczania, monitorowania, raportowania i kontroli ryzyka zatwierdzonych przez Zarząd lub odpowiednio powołane Komitety, w tym Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO) oraz Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Szef Sektora Zarządzania Ryzykiem przedstawia Zarządowi Banku do zatwierdzenia strukturę organizacyjną Sektora, która uwzględni specyfikę zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, płynności i operacyjnym w poszczególnych segmentach klientów. Dla tego celu w ramach Sektora Zarządzania Ryzykiem zostały wyodrębnione jednostki organizacyjne odpowiedzialne za:

- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Przedsiębiorstw,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Detalicznej,
- zarządzanie należnościami z utratą wartości,
- zarządzanie ryzykiem rynkowym,
- zarządzanie ryzykiem płynności,
- zarządzanie ryzykiem operacyjnym,
- zarządzanie procesem kapitałowym i ryzykiem modeli,
- wsparcie zarządzania ryzykiem w wyżej wymienionych obszarach, w tym w ramach funkcji kontrolnych,
- proces całościowej i ciągłej oceny ryzyka kredytowego (Fundamentalna Ocena Ryzyka Kredytowego).

Menedżerowie z Sektora Zarządzania Ryzykiem i jednostek biznesowych są odpowiedzialni za ustalanie i wdrażanie polityki i praktyki zarządzania ryzykiem w odpowiednich jednostkach biznesowych, nadzór nad ryzykiem w tych jednostkach oraz reagowanie na potrzeby i problemy w nich występujące.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierane jest przez szereg systemów informatycznych w zakresie:

- oceny ryzyka kredytowego klienta i ekspozycji,
- pomiaru, raportowania i monitoringu ryzyka kredytowego, rynkowego i operacyjnego,
- monitorowania i raportowania zabezpieczeń,
- kalkulacji i raportowania odpisów z tytułu utraty wartości,
- wsparcia realizacji wymagań Nowej Umowy Kapitałowej.

Istotne rodzaje ryzyka

Ryzyko kredytowe, obejmujące również ryzyko kredytowe kontrahenta, wynika z zaangażowania kredytowego lub związanego z zawieraniem i rozliczaniem niżej wymienionych transakcji, i jest to ewentualność wystąpienia strat finansowych w wyniku niedopełnienia zobowiązań finansowych lub umownych przez kredytobiorcę lub kontrahenta. Ryzyko kredytowe jest elementem wielu aspektów działalności Banku zwanych dalej produktami, takich jak:

- kredyty i pożyczki;
- transakcje walutowe oraz na instrumentach pochodnych;
- transakcje na papierach wartościowych;
- finansowanie i obsługa rozliczeń, w tym handlowych (krajowych i zagranicznych);
- transakcje, w których Bank występuje w charakterze pośrednika wobec klientów lub innych osób trzecich.

Zasady opisane w sekcji „Ryzyko kredytowe” niniejszego dokumentu dotyczą różnych rodzajów ekspozycji, które zostały zdefiniowane w odpowiednich Politykach Kredytowych Banku.

Dodatkowo w ramach systemu zarządzania ryzykiem Bank stosuje zasady ograniczania ryzyka kredytowego (w tym poprzez przyjmowanie zabezpieczeń, ograniczając związane z tym **ryzyko rezydualne**) oraz zarządza **ryzykiem koncentracji zaangażowań**.

Ryzyko płynności to ryzyko, że Bank może być niezdolny do wypełnienia w określonym terminie swoich zobowiązań finansowych wobec klienta, kredytodawcy lub inwestora. Pomiar ryzyka płynności prowadzony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a w szczególności z ustawą Prawo bankowe, opiera się o standardy wyznaczone przez regulatora (regulacyjne miary płynności) oraz o wewnętrzne miary ułatwiające zarządzanie tym ryzykiem.

Ryzyko rynkowe to ryzyko utraty zysków wskutek zmian stóp procentowych, kursów wymiany walut i cen towarów oraz ich wahań. Ryzyko rynkowe jest związane z portfelem bankowym oraz handlowym. Pomiar ryzyka rynkowego jest prowadzony zgodnie z ustalonymi standardami w celu zapewnienia spójności pomiarów we wszystkich jednostkach oraz możliwości agregacji ryzyka.

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności (zdefiniowane dalej). Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego, ryzyka płynności lub ryzyka związanego z działalnością ubezpieczeniową.

RYZIKO KREDYTOWE

Głównym celem w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym jest wspieranie długoterminowego planu stabilnego rozwoju portfela kredytowego przy zachowaniu jego odpowiedniej jakości. Służą temu obowiązujące w Banku regulacje i wdrożone procesy kontrolne.

Zasady polityki zarządzania ryzykiem kredytowym

Za ustalenie zasad Polityki Kredytowej Bankowości Korporacyjnej i Polityki Kredytowej Bankowości Przedsiębiorstw, jak również pozostałych polityk i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem kredytowym, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie indywidualnie znaczących limitów ryzyka kredytowego odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem. Zasady akceptacji ryzyka są dostosowywane do strategii Banku, ogólnego akceptowanego poziomu ryzyka, wyników portfela kredytowego oraz wyników kontroli wewnętrznej.

W przypadku klientów Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw oraz działalności w zakresie bankowości inwestycyjnej w skali całej organizacji, proces kredytowy opiera się na szeregu fundamentalnych zasad, takich jak:

- wspólna odpowiedzialność obszaru biznesu i niezależnych jednostek zarządzania ryzykiem za jakość portfela i procesu kredytowego oraz ponoszone straty kredytowe;
- postępowanie zgodnie z wytycznymi dotyczącymi portfela w celu zapewnienia jego dywersyfikacji i zachowania równowagi pomiędzy ryzykiem i kapitałem;
- wprowadzenie systemu kompetencji kredytowych, który zakłada, iż kompetencje kredytowe mogą być przyznane upoważnionym, przeszkolonym i doświadczonym pracownikom jednostek zarządzania ryzykiem na podstawie ich dotychczasowego doświadczenia zawodowego oraz umiejętności i zdolności oceny ryzyka;
- wymóg podejmowania decyzji kredytowej przez co najmniej dwóch upoważnionych pracowników Banku posiadających stosowne limity kompetencyjne dla wszystkich istotnych ekspozycji;
- uzależnienie szczebla akceptacji od ponoszonego ryzyka – ekspozycje związane z większym ryzykiem (uwzględniające wielkość i ocenę ryzyka) wymagają zatwierdzenia na wyższym szczeblu decyzyjnym;
- stosowanie zróżnicowanych i adekwatnych standardów oceny ryzyka do każdego kredytobiorcy i zaangażowania, w tym w ramach działań naprawczych;
- określenie ratingu ryzyka dla każdego dłużnika i ekspozycji w spójnym procesie ratingowym w oparciu m.in. o wyniki modeli ratingowych lub scoringowych;
- okresowe monitorowanie wyników z działalności klientów oraz identyfikowanie negatywnych zmian w ich sytuacji, które wymagają podjęcia natychmiastowych działań klasyfikujących należność lub działań naprawczych;
- wymóg zatwierdzania odstępstw od zasad Polityki Kredytowej na wyższych szczeblach organizacyjnych, w celu zapewnienia kontroli realizacji jej zasad przez kierownictwo wyższego szczebla, z zachowaniem zgodności z wewnętrznymi aktami normatywnymi obowiązującymi w Banku, przepisami prawa powszechnie obowiązującymi oraz regulacjami wydawanymi przez właściwych regulatorów.

W Sektorze Bankowości Detalicznej (SBD) Bank posiada zatwierdzone przez Zarząd polityki kredytowe dla poszczególnych produktów kredytowych oferowanych przez SBD.

Ryzyko kredytowe w tym obszarze zarządzane jest przy pomocy:

- szczegółowych polityk kredytowych określających zasady badania zdolności kredytowej i wiarygodności kredytowej;
- systemu przyznawania kompetencji kredytowych oraz niezależnego nadzorowania jakości pracy analityków kredytowych;

- systemu monitorowania jakości narzędzi informatycznych wspomagających analizę zdolności i wiarygodności kredytowej;
- systemu pomiaru i kontroli ryzyka w portfelach kredytowych, na które składają się m.in: szczegółowy system informacji zarządczej o jakości portfela kredytowego oraz czynności windykacyjnych, identyfikacja ekspozycji z utratą wartości, monitorowanie przeterminowań, monitorowanie benchmarków itp., zatwierdzonych przez Zarząd limitów wewnętrznych określających parametry portfela kredytowego;
- zatwierdzonych przez Zarząd zasad polityki windykacyjnej oraz politykę ochrony przed nadużyciami oraz politykę autoryzacji transakcji dokonanych na kartach kredytowych i debetowych;
- sprawozdań, informacji na temat jakości portfela kredytowego na Komitecie ds. Ryzyka Sektora Bankowości Detalicznej, Komitecie Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz Komitecie ds. Ryzyka i Kapitału przy Radzie Nadzorczej;
- zasad przeprowadzania testów warunków skrajnych;
- monitoringu działania modeli scoringowych oraz pomiaru i identyfikacji ekspozycji z utratą wartości;
- monitoringu zachowań klientów Banku w Biurze Informacji Kredytowej (BIK);
- polityki wyceny zabezpieczeń kredytów zabezpieczonych hipotecznie oferowanych przez SBD.

Każdy portfel jest poddawany minimum raz w roku testom warunków skrajnych.

Ocena i pomiar ryzyka kredytowego

Bank stosuje spójną metodykę ratingową w stosunku do całego portfela kredytów w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw, co ułatwia porównanie zaangażowania kredytowego w ramach wszystkich sektorów działalności, regionów geograficznych i produktów.

Rating ryzyka dłużnika i rating limitu dłużnika są elementami oceny ryzyka kredytowego związanego z udzielonymi produktami. Rating ryzyka dłużnika odzwierciedla szacunkowe prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika ze zobowiązania w ciągu 1 roku i jest obliczany zazwyczaj przy wykorzystaniu modeli statystycznych, ocen zewnętrznych agencji ratingowych lub modeli scoringowych.

Rating limitu dłużnika, jako miara oceny ryzyka w horyzoncie średnio i długoterminowym, uwzględnia również w ocenie szczegółowe parametry jakościowe, uwzględniające między innymi: cykliczność branży, jakość zarządu, strategię, ryzyko niekorzystnych zmian regulacyjnych, jawność i jakość procesów kontroli.

Do każdego limitu kredytowego jest przypisany rating ryzyka limitu, który uwzględnia rating ryzyka dłużnika i parametry transakcji np. zabezpieczenie prawne, pomniejszające straty poniesione w wyniku niewykonania zobowiązania bądź rodzaj produktu. W ten sposób rating ryzyka limitu określa potencjalną oczekiwaną stratę z tytułu transakcji.

Pomiar ryzyka kredytowego jest dokonywany na wielu poziomach, w tym:

- na poziomie limitu, który może obejmować jeden lub więcej kontraktów, dyspozycji lub transakcji;
- na poziomie dłużnika, w przypadku przyznania dłużnikowi kilku limitów, gdy można ocenić ryzyko braku spłaty zobowiązań przez dłużnika;
- na poziomie grupy dłużników powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie;
- na poziomie portfela, przy czym rating ryzyka portfela jest obliczany jako średnia indywidualnych ratingów ekspozycji ważonych wielkością ekspozycji.

W przypadku kwoty zaangażowania metody pomiaru rozpoczynają się od tych najprostszych, takich jak wartość aktywów, a kończą na skomplikowanych, takich jak ocena potencjalnych kosztów zastąpienia aktywa przy transakcji na instrumentach pochodnych. Procesy zastosowane do pomiarów także są różne, począwszy od prostego obliczania sald, a skończywszy na złożonej wielokrotnej symulacji. Na przykład w odniesieniu do zaangażowań wynikających z ryzyka kredytowego kontrahenta (przedrozliczeniowego) Bank na potrzeby zarządzania ryzykiem stosuje miarę PSE (Pre-Settlement Exposure - Zaangażowanie Przedrozliczeniowe), odzwierciedlającą przyszłą potencjalną ekspozycję danego kontrahenta. PSE odzwierciedla maksymalne oczekiwane zaangażowanie kontrahenta w trakcie trwania transakcji (lub portfela transakcji) przy określonym poziomie ufności w zależności od rozkładów czynników rynkowych decydujących o wartości poszczególnych transakcji w portfelu klienta. Przy braku wystarczającej ilości danych dla symulacji wartości portfela transakcji stosowane są bardziej uproszczone metody, podobnie jak w przypadku pomiaru zaangażowania dla celów rachunku kapitałowego.

W zakresie detalicznych ekspozycji kredytowych Bank wykorzystuje modele oceny punktowej, opracowane na podstawie historii zachowania własnych klientów. Modele te analizują zachowanie klienta w Biurze Informacji Kredytowej oraz cechy demograficzne klientów. Jakość działania modeli scoringowych podlega ocenie bieżącej oraz monitorowaniu rocznemu. W jej wyniku wprowadzane są zmiany w modelu lub polityce kredytowej.

Pomiar ryzyka kredytowego portfela detalicznego opiera się o dedykowane modele scoringowe oraz techniki raportowania obejmujące analizę wskaźników dotyczących nowych klientów oraz istniejących portfeli bez utraty wartości i z utratą wartości.

Skuteczność modeli scoringowych stosowanych w procesie oceny ryzyka jest regularnie monitorowana za pomocą raportów badających stabilności populacji, raportów KS (Kolmogorowa-Smirnowa) i sprawozdań dotyczących jakości portfela (wskaźniki przeterminowań i strat). Każdy model scoringowy podlega corocznej walidacji.

Monitoring ryzyka kredytowego

Za monitorowanie prawdopodobieństwa niewywiązania się z zobowiązań przez dłużnika odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem, przy wsparciu jednostek biznesowych odpowiedzialnych za współpracę z klientem.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na ryzyko kredytowe jest dokonywane na dwóch poziomach: (a) na poziomie klienta, (b) na poziomie portfela.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na poziomie klienta odbywa się m.in. poprzez okresowe raporty kontrolne, proces wczesnego ostrzegania, okresowe analizy sytuacji klienta.

Monitorowanie wyników portfela i identyfikowanie trendów w portfelu realizowane jest przy pomocy regularnej informacji zarządczej i raportów kontrolnych, które umożliwiają także aktywne reagowanie w przypadku niepokojących sygnałów lub trendów.

Oprócz analizy raportów informacji zarządczej, menedżerowie ryzyka prowadzą regularne spotkania dotyczące portfela z udziałem przedstawicieli jednostek biznesowych, w celu dokonania przeglądu potencjalnych transakcji i przeanalizowania kwestii kredytowych.

W Sektorze Bankowości Detalicznej monitoringowi podlegają modele ocen scoringowych, pomiaru utraty wartości, poziom przeterminowań, efektywność działań windykacyjnych, limity wewnętrzne, zachowania klientów w BIK, benchmarki itp.

Ograniczanie ryzyka

Ograniczanie ryzyka kredytowego w ramach określonego apetytu na ryzyko jest stałym i kluczowym elementem procesu zarządzania ryzykiem w Banku. Jest ono prowadzone poprzez:

- selekcję klientów i zatwierdzanie kredytów:
 - wyznaczanie rynku docelowego oraz kryteriów doboru klientów;
 - wyznaczanie maksymalnych, dopuszczalnych limitów zaangażowania kredytowego poprzez limity dla określonych ratingów ryzyka lub poprzez kryteria akceptacji ryzyka;
 - ustanowienie i monitorowanie odpowiednich limitów, w celu ograniczenia ryzyka koncentracji zaangażowań;
 - wyznaczanie i utrzymywanie wysokich standardów analizy informacji o kredytobiorcy (due diligence);
 - ustanawianie standardów w zakresie procesu kredytowego w celu zapewnienia spójnego podejścia do danych segmentów;
 - stosowanie standardów dokumentacji;
- stosowanie zabezpieczeń w celu ograniczenia ryzyka i zarządzanie ryzykiem rezydualnym:
 - określanie akceptowalnych zabezpieczeń oraz ich klasyfikacja ze względu na możliwość odzysku w przypadku egzekucji;
 - ustanawianie zabezpieczeń w odpowiedniej formie prawnej (standardy dokumentacji);
 - określanie oczekiwanej struktury zabezpieczeń lub relacji wartości kredytu do wartości zabezpieczenia;
 - wycena rzeczowych zabezpieczeń przez dedykowane i wyspecjalizowane służby w Banku z wykorzystaniem wycen zewnętrznych tam, gdzie zachodzi taka potrzeba;
- monitorowanie i system wczesnego ostrzegania:
 - monitorowanie ekspozycji kredytowych i stosowanie systemu wczesnego ostrzegania;
 - regularne przeglądy portfela zapewniające identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji;
 - aktywne zarządzanie portfelem poprzez wdrażanie odpowiednich zmian w strategii kredytowej w oparciu o przeglądy portfela lub testy warunków skrajnych.

Polityka stosowania zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka kredytowego, Bank posiada zdefiniowane zasady, specyficzne dla obszaru korporacyjnego i detalicznego, przyjmowania, oceny, ustanawiania i monitorowania różnych rodzajów zabezpieczeń, w tym gwarancji, poręczeń i podobnych instrumentów wsparcia (zwanymi dalej łącznie: zabezpieczeniami). Zasady te służą minimalizowaniu ryzyka rezydualnego związanego z przyjmowaniem zabezpieczeń.

Dodatkowym czynnikiem ograniczającym to ryzyko jest fakt, że w odniesieniu do finansowania przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą podstawowym źródłem spłaty wierzytelności Banku są przychody z bieżącej działalności klientów, będące kluczowym elementem oceny zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców.

W celu zdywersyfikowania ryzyka związanego z zabezpieczeniami, Bank przyjmuje różne rodzaje zabezpieczeń:

- w obszarze Bankowości Detalicznej są to przede wszystkim nieruchomości mieszkalne,
- w obszarze Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw przyjmowane są przede wszystkim:
 - gwarancje i poręczenia,
 - zabezpieczenia gotówkowe,
 - papiery wartościowe,
 - należności,
 - zapasy,

- nieruchomości,
- maszyny i urządzenia (w tym pojazdy mechaniczne).

Szczegółowe procedury określające rodzaje akceptowanych przez Bank zabezpieczeń i zasady ich ustanowienia i określania ich wartości oraz wydzielenie specjalistycznej jednostki ryzyka odpowiedzialnej za proces zarządzania zabezpieczeniami pozwoliło na wypracowanie odpowiednich standardów dla tego procesu, obejmujących m.in.:

- kryteria akceptacji i wyceny zabezpieczeń,
- standardy dokumentacji,
- zasady oraz częstotliwość monitoringu i aktualizacji wartości zabezpieczeń (w tym inspekcji).

Ponadto w regulacjach kredytowych Bankowości Przedsiębiorstw określone są takie parametry jak:

- wymagana struktura zabezpieczeń dla poszczególnych rodzajów wierzytelności kredytowych,
- relacje wartości kredytu do wartości zabezpieczenia dla poszczególnych typów zabezpieczeń,
- pożądana struktura poszczególnych rodzajów zabezpieczeń w portfelu wierzytelności kredytowych.

Bank okresowo kontroluje, czy bieżąca struktura portfela zabezpieczeń w Bankowości Przedsiębiorstw jest zgodna z założeniami oraz czy wartość zabezpieczeń jest wystarczająca.

W ramach Bankowości Korporacyjnej oczekiwana wartość kredytu do wartości zabezpieczenia określana jest każdorazowo w decyzji kredytowej. Relacja ta jest również przedmiotem okresowej kontroli/monitorowania.

Podstawowym zabezpieczeniem w przypadku Sektora Bankowości Detalicznej jest wpis w księdze wieczystej uzyskiwany dla kredytów zabezpieczonych hipotecznie. Bank stosuje również ubezpieczenie pomostowe chroniące od ryzyka zaprzestania obsługi zadłużenia przez dłużnika w okresie od wypłaty kredytu do ustanowienia zabezpieczenia w postaci wpisu w księdze wieczystej.

Ocena wartości zabezpieczenia dokonywana jest każdorazowo na podstawie operatu szacunkowego nieruchomości, zleconego przez Bank. Operaty szacunkowe są weryfikowane przez niezależny zespół wycen, zgodnie z wytycznymi w zakresie wycen nieruchomości stanowiących zabezpieczenie kredytów na nieruchomości dla Klientów Indywidualnych Sektora Bankowości Detalicznej. Jakość pracy zespołu wycen podlega monitorowaniu.

W Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku finansowy efekt uwzględnienia odzysku z przyjętych zabezpieczeń dla należności od klientów z rozpoznaną utratą wartości w analizie indywidualnej wyniósł 31 036 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 41 775 tys. zł). Jest to kwota, o którą poziom wymaganych odpisów z tytułu utraty wartości przypisanych do tego portfela byłby wyższy, gdyby przy szacowaniu odpisu nie zostały uwzględnione przepływy z tych zabezpieczeń.

Koncentracja zaangażowania

Bank ustanawia limity i zarządza wielkością ekspozycji tak, aby zapewnić odpowiednie rozproszenie ryzyka w portfelu. W ramach zarządzania ryzykiem kredytowym Bank określa limity koncentracji zaangażowań w odniesieniu do maksymalnej sumy ekspozycji (według wewnętrznej sprawozdawczości):

- wobec jednego podmiotu lub grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie (dłużnika),
- w ramach branż według wewnętrznej klasyfikacji Banku,
- w walutach obcych,
- z tytułu transakcji generujących ryzyko kredytowe kontrahenta (przedrozliczeniowe),
- wobec grupy kapitałowej podmiotu dominującego dla Banku,
- z tytułu zaangażowań zabezpieczonych hipotecznie,
- z tytułu detalicznych ekspozycji kredytowych Pionu Ryzyka Bankowości Detalicznej.

Pierwsze dwie koncentracje (wobec dłużników i branż) dotyczące w szczególności portfeli Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw są koncentracjami uznanymi za najistotniejsze z punktu widzenia zarządzania tym ryzykiem w Banku.

Wyznaczone portfelowe limity koncentracji zatwierdzane są na poziomie Banku i monitorowane zgodnie z zasadami odpowiedniej Polityki, głównie przez Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem. Menedżerowie poszczególnych jednostek zarządzania ryzykiem kredytowym i jednostek biznesowych określają (o ile jest to adekwatne) szczegółowe wewnętrzne limity koncentracji oraz częstotliwość ich kontroli i raportowania, jak również zasady akceptacji przekroczeń tych limitów wraz z planem działania. Przekroczenia limitów określonych na poziomie Banku są raportowane do akceptacji odpowiednich osób lub Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

W ramach zarządzania ekspozycjami wobec dłużników Bank monitoruje również limity określone ustawą Prawo Bankowe i innymi Uchwałami nadzorczymi oraz zapewnia ich przestrzeganie, w tym wyznaczenie dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu tych ekspozycji w razie potrzeby.

W obszarze koncentracji zabezpieczeń, zgodnie z Rekomendacją S, są ustanowione i kontrolowane odpowiednie limity zaangażowań zabezpieczonych hipotecznie.

Poza monitorowaniem aktualnych poziomów koncentracji w odniesieniu do ustanowionych limitów, Bank okresowo monitoruje również potencjalną koncentrację geograficzną oraz koncentrację wynikającą z zaangażowań pośrednich – jednak ze względu na charakterystykę portfela Banku nie zostały wyznaczone limity dla tego rodzaju koncentracji.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec dłużnika

Bank dąży do ograniczenia koncentracji zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub klientów powiązanych kapitałowo i organizacyjnie. Według danych z dnia 31 grudnia 2015 roku zaangażowanie Banku w transakcje z grupami klientów dotyczące portfela bankowego, wobec których łączne zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Banku (zdefiniowanych w dalszej części sprawozdania), wynosi 6 199 373 tys. zł, czyli 131% tych funduszy (31 grudnia 2014 roku: 5 733 506 tys. zł, tj. 118%). W 2015 roku, jak i w 2014 roku, Bank spełniał przepisy dotyczące limitów koncentracji zaangażowań.

Koncentracja zaangażowań wobec poszczególnych największych niebankowych kredytobiorców Banku:

w tys. zł	31.12.2015			31.12.2014		
	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie
KLIENT 1	360 285	700 722	1 061 007	85 160	916 365	1 001 525
GRUPA 2	120 987	791 637	912 624	2	756 906	756 908
KLIENT 3	500 000	250 000	750 000	575 100	341 450	916 550
KLIENT 4	700 000	-	700 000	550 000	-	550 000
GRUPA 5	125 146	502 862	628 008	184 949	442 417	627 366
GRUPA 6	3	601 358	601 361	1	203 730	203 731
GRUPA 7	447 882	84 545	532 427	660 806	107 837	768 643
GRUPA 8	419 442	94 426	513 868	93 464	44 768	138 232
KLIENT 9	-	500 078	500 078	-	500 051	500 051
KLIENT 10	450 000	-	450 000	463 200	-	463 200
GRUPA 11	-	-	-	467 864	144 599	612 463
GRUPA 12	-	-	-	220 486	176 527	397 013
Razem	3 123 745	3 525 628	6 649 373	3 301 032	3 634 650	6 935 682

*Nie obejmuje zaangażowania z tytułu posiadanych akcji i innych papierów wartościowych

Limity maksymalnego zaangażowania Banku określa Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („Rozporządzenia nr 575/2013”). Przy zachowaniu warunków określonych przepisami Rozporządzenia nr 575/2013 dopuszcza się utrzymywanie przez Bank przekroczenia limitów koncentracji wierzytelności ponad limity określone w art. 71 ustawy – Prawo bankowe wyłącznie w zakresie wierzytelności wynikających z operacji zaliczanych do portfela handlowego. Fundusze własne dla celów wyznaczania limitów zaangażowania określonych w ustawie Prawo Bankowe ustalone zostały zgodnie z Rozporządzeniem nr 575/2013.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał zaangażowanie wobec jednego podmiotu przekraczające ustawowe limity koncentracji zaangażowań. Przekroczenie limitu dotyczyło zaangażowania wynikającego z transakcji zaliczanych do portfela handlowego. Z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań wyznaczony został dodatkowy wymóg kapitałowy, który włączony został do rachunku całkowitego wymogu kapitałowego na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec branży*

Ze względu na duże zróżnicowanie klientów reprezentujących poszczególne sektory gospodarki w poniższej tabeli przedstawiono zagregowane dane dotyczące zaangażowań (brutto) Banku w branże gospodarki.

Branża gospodarki według PKD*	31.12.2015		31.12.2014	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	4 416 137	17,7%	3 806 391	16,6%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 661 946	10,7%	2 191 652	9,5%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	1 939 633	7,8%	2 409 151	10,5%
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	1 413 278	5,7%	1 561 013	6,8%
Produkcja artykułów spożywczych	1 290 045	5,2%	1 376 794	6,0%
Górnictwo rud metali	1 061 007	4,3%	1 001 440	4,4%
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	848 866	3,4%	831 430	3,6%
Produkcja urządzeń elektrycznych	842 923	3,4%	393 911	1,7%

Branża gospodarki według PKD*	31.12.2015		31.12.2014	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	689 814	2,8%	565 328	2,5%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	640 294	2,6%	624 132	2,7%
„10” branż gospodarki	15 803 943	63,4%	14 761 242	64,3%
Pozostałe branże	9 134 984	36,6%	8 210 977	35,7%
Razem	24 938 927	100,0%	22 972 219	100,0%

*Zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe brutto wobec klientów instytucjonalnych (w tym banków).

Należności brutto od klientów i banków w podziale na typ prowadzonej działalności

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Należności brutto od podmiotów gospodarczych i banków		
finansowa	2 644 292	3 323 511
produkcyjna	4 303 842	4 219 223
usługowa	987 523	768 663
pozostała	5 811 926	4 759 600
	13 747 583	13 070 997
Należności brutto od klientów indywidualnych	6 436 390	6 280 037
	(patrz nota 18, 23)	
	20 183 973	19 351 034

Zarządzanie ekspozycjami z rozpoznaną utratą wartości

Proces aktywnego zarządzania jakością portfela obejmuje nadawanie ekspozycjom nie tylko odpowiedniego ratingu, ale również nadawanie ekspozycjom właściwej wewnętrznej klasyfikacji rozpoznawania utraty ich wartości oraz zastosowanie odpowiednich działań naprawczych bądź windykacyjnych. Bank posiada jednolity wewnętrzny system klasyfikacji należności na podstawie ustalonych kryteriów.

Ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznana została utrata wartości, są podzielone na dwie grupy. Wyodrębnia się portfel ekspozycji zarządzanych na podstawie indywidualnej klasyfikacji (klienci oceniani indywidualnie) oraz portfel ekspozycji zarządzanych na bazie dni zaległości w spłacie (klienci oceniani portfelowo). Przypisanie do określonego portfela zależy od całkowitej kwoty zaangażowania danego klienta i stosowanego procesu zarządzania zaangażowaniem.

Niezależnie od dnia przeterminowania, za ekspozycje z utratą wartości uznawane są ekspozycje, w przypadku których Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych klienta, zgodził się na udogodnienie w spłacie (restrukturyzując należności), którego w innym wypadku by nie udzielił, przy czym Bank nie otrzymuje w zamian odpowiedniej rekompensaty. Przez odpowiednią rekompensatę rozumie się otrzymanie dodatkowych przychodów, w wyniku których wartość bieżąca przepływów pieniężnych nie spada poniżej wartości księgowej sprzed restrukturyzacji.

Dla klientów ocenianych indywidualnie ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości to te, w przypadku których wystąpił obiektywny dowód utraty wartości, który może być następstwem m.in. następujących wydarzeń:

- pojawienie się istotnych trudności finansowych dłużnika,
- niedotrzymywanie warunków umowy, np. opóźnienia w spłacie rat kapitałowych lub odsetkowych,
- pojawienie się przyczyn ekonomicznych lub prawnych związanych z trudnościami finansowymi kredytobiorcy wraz z wyrażeniem zgody przez Bank na warunki finansowe wobec kredytobiorcy, których kredytodawca nie brałby pod uwagę w innym przypadku,
- wysokie prawdopodobieństwo upadłości klienta lub uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego,
- krajowa lub lokalna sytuacja gospodarcza, która może mieć związek z niespłaceniem ekspozycji,
- opóźnienie w spłacie powyżej 60 dni,
- znaczące pogorszenie oceny ratingowej klienta,
- wniosek Banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec klienta,
- obniżenie ratingu kontrahenta przez uznaną i akceptowaną przez Bank zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej.

Dla klientów ocenianych na podstawie zaległości obiektywnym dowodem utraty wartości ekspozycji kredytowych jest przede wszystkim przekroczenie określonych progów dni zaległości.

Kadra zarządzająca ryzykiem regularnie ocenia adekwatność ustanowionych odpisów na ekspozycjach z rozpoznaną utratą wartości.

Klienci zarządzani na bazie klasyfikacji (oceniani indywidualnie)

Utrata wartości jest określana przez szacowanie straty na ekspozycji, odrębnie dla każdej ekspozycji, uwzględniając:

- łączne zaangażowanie klienta,
- szanse do utrzymania się na rynku modelu biznesowego klienta i zdolność do pomyślnego rozwiązania problemów finansowych,
- generowanie przepływów pieniężnych wystarczających do obsługi zobowiązań,
- kwoty i terminy oczekiwanych spłat należności,
- prawdopodobieństwo realizacji udzielonych zobowiązań warunkowych,
- możliwa do odzyskania wartość zabezpieczenia i prawdopodobieństwo udanego przejęcia zabezpieczenia (z uwzględnieniem wszystkich ryzyk prawnych oraz kosztów utrzymywania zabezpieczenia do momentu zbycia),
- oczekiwane wpływy środków z tytułu prowadzonego postępowania egzekucyjnego, upadłościowego lub likwidacji,
- oszacowane prawdopodobne koszty związane z dochodzeniem zaległych płatności,
- w niektórych przypadkach również cena rynkowa wierzytelności.

Wymagane jest, aby poziom odpisów na znaczących zaangażowaniach zarządzanych na bazie klasyfikacji był przeglądany co najmniej raz na kwartał. Przegląd obejmuje posiadane zabezpieczenia oraz weryfikację dokonanych i oczekiwanych spłat.

Klienci zarządzani na bazie dni zaległości (oceniani portfelowo)

Dla ekspozycji, które nie są uznane za znaczące, utrata wartości jest obliczana na bazie portfelowej, zasadniczo w oparciu o zaległości w spłacie. Stosowane jest podejście sformalizowane, które przypisuje progresywnie tym wyższy odpis, im dłużej klient zalega ze spłatą kredytu.

Poniżej został zaprezentowany portfel Banku, pogrupowany na należności klientów ze stwierdzoną utratą oraz należności bez utraty wartości. Zaprezentowano również szczegóły odpisów z tytułu utraty wartości. W ramach należności ze stwierdzoną utratą wartości wyodrębnia się portfel zarządzany na podstawie indywidualnej klasyfikacji (należności oceniane indywidualnie) oraz na podstawie portfelowej klasyfikacji (należności oceniane portfelowo). Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości klasyfikowane są na podstawie wewnętrznych ratingów ryzyka przyjmujących wartości od 1 do 7, przy czym kategoria ryzyka 1 jest ratingiem najlepszym.

Wewnętrzne ratingi ryzyka są otrzymywane w kompleksowym procesie oceny kredytowej, na który składają się modele i metodyki ratingowe, dodatkowe korekty wynikające m.in. z posiadanego wsparcia i z zabezpieczenia oraz wszelkie inne zdefiniowane procesy stosowane, w celu uzyskania ratingów ryzyka.

Rating ryzyka określa prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika z zobowiązań w okresie jednego roku. Ratingi od 1 do 4- włącznie są traktowane jako odpowiednik ratingów z poziomu inwestycyjnego zewnętrznych agencji oceny wiarygodności kredytowej, co oznacza, że świadczą o niskim bądź średnim poziomie ryzyka kredytowego. Ratingi poniżej 4- świadczą o podwyższonym poziomie ryzyka kredytowego, przy czym rating 7 oznacza wysokie ryzyko kredytowe i niską zdolność do obsługi zobowiązań nawet przy sprzyjających warunkach makroekonomicznych.

W przypadku klientów Sektora Bankowości Detalicznej podstawowym kryterium rozpoznania utraty wartości jest wystąpienie opóźnień w spłacie rat kapitałowo-odsetkowych, minimalnej kwoty do zapłaty, prowizji lub przekroczenia dozwolonego salda. Na potrzeby wyliczenia odpisów z tytułu utraty wartości przyjmuje się, że kryterium to spełnione jest w przypadku wystąpienia opóźnienia w spłacie równego lub przekraczającego 90 dni w momencie wyliczania utraty wartości.

Za dodatkowe przesłanki utraty wartości uznawane są:

- śmierć, trwałe kalectwo lub poważna choroba,
- nadużycie finansowe,
- uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego klienta lub ogłoszenie przez klienta upadłości,
- utrata wartości lub zagrożenie utraty wartości zabezpieczenia,
- pobyt klienta w areszcie lub więzieniu,
- częściowe umorzenie kapitału,
- wypowiedzenie umowy,
- wniosek Banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec klienta.

Poniżej zaprezentowano zestawienie określające maksymalną ekspozycję Banku na ryzyko kredytowe

<i>w tys. zł</i>	Nota	31.12.2015	31.12.2014
Należności od Banku Centralnego	17	1 693 132	1 027 541
Należności od banków (brutto)	18	758 609	2 068 494
Należności od klientów instytucjonalnych (brutto)	23	12 988 974	11 002 503

<i>w tys. zł</i>	Nota	31.12.2015	31.12.2014
Należności od klientów indywidualnych (brutto)	23	6 436 390	6 280 037
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19	4 692 560	7 096 875
Instrumenty pochodne	19	2 267 132	5 624 460
Instrumenty pochodne zabezpieczające	20	1 795	-
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	18 351 259	14 435 099
Inne aktywa finansowe	28	89 752	111 162
Zobowiązania warunkowe udzielone	39	18 166 080	16 863 376
		65 445 683	64 509 547

Struktura portfela zaangażowań wobec klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015			31.12.2014		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności z rozpoznaną utratą wartości						
Należności oceniane indywidualnie						
Wartość brutto	327 772	11 349	-	366 804	10 822	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	284 332	5 523	-	311 113	3 696	-
Wartość netto	43 440	5 826	-	55 691	7 126	-
Należności oceniane portfelowo						
Wartość brutto	22 634	327 216	-	20 875	471 158	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	9 973	212 903	-	9 187	342 305	-
Wartość netto	12 661	114 313	-	11 688	128 853	-
Należności bez utraty wartości						
wg ratingu ryzyka						
rating ryzyka 1-4-	9 545 252	-	591 134	7 570 152	-	1 877 370
rating ryzyka +5-6-	2 886 053	-	167 475	2 810 538	-	191 124
rating ryzyka +7 i powyżej	207 263	-	-	234 134	-	-
wg przeterminowania należności						
bez opóźnień w spłacie	-	5 847 281	-	-	5 546 106	-
1-30 dni	-	202 475	-	-	198 755	-
31-90 dni	-	48 069	-	-	53 196	-
Wartość brutto	12 638 568	6 097 825	758 609	10 614 824	5 798 057	2 068 494
Odpisy z tytułu utraty wartości	19 175	45 490	1 750	21 020	49 317	2 880
Wartość netto	12 619 393	6 052 335	756 859	10 593 804	5 748 740	2 065 614
Łączna wartość netto	12 675 494	6 172 474	756 859	10 661 183	5 884 719	2 065 614

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015			31.12.2014		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności z rozpoznaną utratą wartości						
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności oceniane indywidualnie						
	284 332	5 523	-	311 113	3 696	-
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności oceniane portfelowo						
	9 973	212 903	-	9 187	342 305	-

w tys. zł	31.12.2015			31.12.2014		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Odpis na poniesione niezidentyfikowane straty wg ratingu ryzyka						
rating ryzyka 1-4-	2 695	-	131	2 209	-	347
rating ryzyka +5-6-	9 840	-	1 619	9 787	-	2 533
rating ryzyka +7 i powyżej	6 640	-	-	9 024	-	-
wg przeterminowania należności						
bez opóźnień w spłacie	-	16 993	-	-	18 545	-
1-30 dni	-	11 083	-	-	12 245	-
31-90 dni	-	17 414	-	-	18 527	-
	19 175	45 490	1 750	21 020	49 317	2 880
Łączne odpisy z tytułu utraty wartości	313 480	263 916	1 750	341 320	395 318	2 880

Należności od klientów indywidualnych bez utraty wartości i opóźnień w spłacie według historii przeterminowania

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Należności od klientów indywidualnych bez utraty wartości i opóźnień w spłacie, w tym:	5 847 280	5 546 106
należności, które przynajmniej raz przekroczyły 30 dni opóźnienia w spłacie (lecz nie przekroczyły 90)	344 435	288 910
należności, które przynajmniej raz przekroczyły 90 dni opóźnienia w spłacie	5 824	6 694

Należności bez utraty wartości według przeterminowania

w tys. zł	31.12.2015			31.12.2014		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności objęte odpisem na poniesione niezidentyfikowane straty						
Należności nieprzeterminowane	12 601 969	5 847 280	758 609	10 606 037	5 546 106	2 068 494
Należności przeterminowane, w tym:	36 599	250 545	-	8 787	251 951	-
1-30 dni	35 026	202 475	-	4 353	198 755	-
Wartość brutto	12 638 568	6 097 825	758 609	10 614 824	5 798 057	2 068 494

Struktura instrumentów pochodnych z punktu widzenia ryzyka kredytowego

w tys. zł	31.12.2015			31.12.2014		
	Transakcje z klientami instytucjonalnymi	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami	Transakcje z klientami instytucjonalnymi	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami
Instrumenty pochodne wg ratingu ryzyka						
rating ryzyka 1-4-	157 940	2 176	2 071 473	108 828	2 287	5 462 463
rating ryzyka +5-6-	14 696	-	21 581	25 521	-	22 906
rating ryzyka +7 i powyżej	1 061	-	-	2 451	-	3
Razem	173 697	2 176	2 093 054	136 800	2 287	5 485 372

Poniżej zaprezentowano podział ekspozycji w portfelu dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz w portfelu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży według ratingów agencji Fitch.

w tys. zł	31.12.2015		31.12.2014	
	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży
Rating emitenta agencji Fitch				
A (w tym: od A do AAA)	4 330 816	18 351 259	5 651 492	14 435 099
BBB-	-	-	1 310 546	-
BBB	-	-	14 799	-
BBB+	361 744	-	-	-
Brak ratingu	-	-	120 038	-
Razem	4 692 560	18 351 259	7 096 875	14 435 099

Inne aktywa finansowe w kwocie 89 752 tys. zł na koniec 2015 roku (111 162 tys. zł na koniec 2014 roku) obejmują należności z opóźnieniem w spłacie przekraczającym 90 dni w wysokości 1 824 tys. zł (1 278 tys. zł na koniec 2014 roku).

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego

w tys. zł	31.12.2015		31.12.2014	
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec banków	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone wg ratingu ryzyka				
rating ryzyka 1-4-	9 882 610	260 594	9 129 301	360 793
rating ryzyka +5-6-	2 342 319	5 531	1 977 844	41 370
rating ryzyka +7 i powyżej	117 362	-	110 261	-
Razem	12 342 291	266 125	11 217 406	402 163

Zobowiązania warunkowe udzielone klientom indywidualnym według historii przeterminowania

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania warunkowe udzielone klientom indywidualnym, w tym:	5 557 664	5 243 807
zobowiązania warunkowe, które przynajmniej raz przekroczyły 30 dni opóźnienia w spłacie (lecz nie przekroczyły 90)	307 782	264 365
zobowiązania warunkowe, które przynajmniej raz przekroczyły 90 dni opóźnienia w spłacie	1 748	1 571

Poziom pokrycia odpisami z tytułu utraty wartości należności Banku przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
Wartość brutto		
Należności z rozpoznaną utratą wartości, z tego:	688 971	869 659
Należności oceniane indywidualnie	339 121	377 626
Należności oceniane portfelowo	349 850	492 033
Należności bez rozpoznanej utraty wartości	19 495 002	18 481 375
Łączna wartość brutto	20 183 973	19 351 034
Odpisy z tytułu utraty wartości		
Należności z rozpoznaną utratą wartości, z tego:	512 731	666 301
Należności oceniane indywidualnie	289 855	314 809
Należności oceniane portfelowo	222 876	351 492
Należności bez rozpoznanej utraty wartości	66 415	73 217
Łączne odpisy z tytułu utraty wartości	579 146	739 518
Wartość netto		
Należności z rozpoznaną utratą wartości, z tego:	176 238	203 358

<i>w tys. zł</i>	31.12.2015	31.12.2014
Należności oceniane indywidualnie	49 265	62 817
Należności oceniane portfelowo	126 973	140 541
Należności bez rozpoznanej utraty wartości	19 428 589	18 408 158
Łączna wartość netto	19 604 827	18 611 516
Wskaźnik pokrycia odpisami z tytułu utraty wartości należności z rozpoznaną utratą wartości	74,4%	76,6%

Praktyki „forbearance”

W Banku w ramach zarządzania ryzykiem kredytowym identyfikuje się ekspozycje „forborne”. Bank uwzględnia ekspozycje „forborne” zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi wynikającymi ze Standardów Technicznych EBA/ITS/2013/03 oraz z dokumentu 2012/852, wydanym przez ESMA.

Bank jako „forborne” traktuje ekspozycje, które są w procesie restrukturyzacji wymuszonej. Jest to sytuacja, w której dłużnikowi doświadczającemu trudności finansowych Bank udziela preferencyjnych warunków finansowania (np. na warunkach nierynkowych), które w innej sytuacji nie byłyby rozważane. Bank poprzez preferencyjne warunki finansowania rozumie sytuacje, w której np. zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż umowna wartość oprocentowania sprzed restrukturyzacji i/lub zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż oprocentowanie rynkowe dla danego okresu finansowania i ryzyka kredytowego.

Zakres, w którym zmieniane są warunki finansowania, ustalany jest indywidualnie dla każdego dłużnika, którego dotyczy przedmiotowa sytuacja. W szczególności działania takie obejmują:

- przejęcie aktywów;
- udzielenia nowego, zrestrukturyzowanego zaangażowania, w celu częściowej lub całkowitej spłaty istniejącego zaangażowania;
- modyfikację warunków istniejącego zaangażowania, w tym zmiany harmonogramu spłat (np. wydłużenie okresu kredytowania), zmiany oprocentowania należności lub sposobu spłaty lub redukcji kwoty do spłaty (kwoty głównej lub narosłych odsetek).

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji. Zgodnie z definicją wynikiem przejścia ekspozycji do statusu „forborne” jest taka zmiana warunków finansowania, która zmienia strumień wpływów Banku z tytułu spłaty zaangażowania, w szczególności przejście ekspozycji do stanu „forborne” wiąże się z koniecznością dokonania odpisu w straty części należności. Zgodnie z wdrożonym procesem rozpoznawania utraty wartości, zmiana statusu ekspozycji na „forborne” stanowi dowód utraty wartości i taka ekspozycja znajduje się w portfelu z utratą wartości.

Bank przyjmuje, że ekspozycje pozostają w statusie „forborne” aż do ich całkowitej spłaty.

Ekspozycje „forborne” są obsługiwane przez wyspecjalizowaną jednostkę, gdzie funkcjonują udokumentowane procesy zapewniające poprawną identyfikację (ekspozycje „forborne” są oznaczane w systemach księgowych Banku), księgowanie, wycenę, raportowanie oraz monitorowanie tych ekspozycji. Wartość ekspozycji w statusie „forborne” nie jest istotna, w związku z tym Bank monitoruje te wielkości zbiorczo, bez uwzględnienia różnych podziałów portfela.

<i>w tys. zł</i>	Wg stanu na dzień	
	31.12.2015	31.12.2014
Należności bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	18 736 393	16 412 879
podmiotów sektora niefinansowego	16 771 109	15 446 547
klientów instytucjonalnych	10 673 284	9 648 489
klientów indywidualnych	6 097 825	5 798 058
Należności z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	688 971	869 661
podmiotów sektora niefinansowego	671 835	850 665
klientów instytucjonalnych, w tym:	333 270	368 685
„forborne”	74 991	63 529
klientów indywidualnych, w tym:	338 565	481 980
„forborne”	31 979	61 722
Należności od klientów brutto razem, w tym:	19 425 364	17 282 540
podmiotów sektora niefinansowego	17 442 944	16 297 212
klientów instytucjonalnych, w tym:	11 006 554	10 017 174
„forborne”	74 991	63 529
klientów indywidualnych, w tym:	6 436 390	6 280 038
„forborne”	31 979	61 722
Odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	(577 396)	(736 638)
na należności „forborne”	(62 073)	(76 273)

w tys. zł	Wg stanu na dzień	
	31.12.2015	31.12.2014
Należności od klientów netto, razem, w tym:	18 847 968	16 545 902
należności „forborne”	44 897	48 978

Ekspozycje "forborne" (brutto) według długości przeterminowania

w tys. zł	Wg stanu na dzień	
	31.12.2015	31.12.2014
Nieprzeterminowane	54 634	51 697
Przeterminowane, z tego:	52 336	73 554
1-30 dni	2 635	4 907
31-90 dni	4 565	6 450
powyżej 90 dni	45 136	62 197
Łączna wartość brutto	106 970	125 251

RYZYKO PŁYNNOŚCI

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem płynności

Ryzyko płynności jest definiowane jako niebezpieczeństwo nie wywiązania się Banku z wykonania wymagalnych zobowiązań finansowych wobec klientów i kontrahentów.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest terminowe wywiązanie się Banku z wszystkich zobowiązań wobec swoich klientów oraz zabezpieczenie środków, w celu terminowego rozliczenia wszystkich transakcji na rynku pieniężnym.

Zarządzanie ryzykiem płynności opiera się na:

- obowiązujących przepisach prawa w szczególności ustawie Prawo bankowe,
- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego,
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku,

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko płynności w Banku spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu – Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego.

Zarządzanie płynnością

Celem zarządzania płynnością jest zapewnienie Bankowi dostępu do środków płynnych, w celu wypełnienia swoich zobowiązań w terminie, także w ekstremalnych, lecz prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych.

Bank analizuje i zarządza ryzykiem płynności w różnych horyzontach czasowych, przy czym rozróżnia się płynność bieżącą, krótko-, średnio- i długoterminową, stosując adekwatne metody pomiaru i limitowania ryzyka.

W 2015 roku w Banku wprowadzono monitoring sytuacji płynnościowej wraz z ograniczającymi limitami oparty o dzienny raport luki, który wykorzystuje założenia testu warunków skrajnych (S2). Zmiana ta miała na celu dopasowanie podejścia do oceny urealnionej luki płynnościowej w bieżącym procesie zarządzania ryzykiem płynności z ujęciem stosowanym w metodologii wyliczania bazylejskich wskaźników płynności LCR i NFSR. Poza przedstawioną zmianą nie wprowadzono istotnych zmian w procesach, procedurach, systemach oraz politykach dotyczących zarządzania ryzykiem płynności.

Zarządzanie płynnością długoterminową należy do zadań ALCO i jest określone w strategii Banku. Jest ono prowadzone w oparciu o monitorowanie relacji strukturalnych bilansu oraz o regulacyjne miary płynności długookresowej i obejmuje analizę luk płynności, a także możliwości pozyskania w przyszłości wystarczających źródeł finansowania oraz kosztu pozyskania środków w kontekście wpływu na rentowność prowadzonej działalności.

Zarządzanie płynnością średnioterminową, w horyzoncie do 1 roku, należy do zadań ALCO i odbywa się w oparciu o przygotowywany w cyklu rocznym plan finansowania, określający poziomy limitów wewnętrznych oraz przygotowywane przez jednostki biznesowe Banku plany w zakresie zmiany aktywów i pasywów, opracowywane w ramach planów finansowych na kolejny rok budżetowy.

Zarządzanie płynnością krótkoterminową, w horyzoncie do 3 miesięcy, należy do zadań Pionu Skarbu i odbywa się w oparciu o regulacyjne miary płynności krótkookresowej oraz limity wewnętrzne. Bank analizuje także poziom płynności w

sytuacjach kryzysowych, przyjmując jako warunek konieczny brak ujemnej luki we wszystkich przedziałach czasowych w horyzoncie 3 miesięcy.

Zarządzanie płynnością bieżącą należy do zadań Pionu Skarbu i prowadzone jest w oparciu o rachunki nostro Banku, w tym w szczególności rachunek rezerwy obowiązkowej w NBP, przy użyciu dostępnych produktów oferowanych przez rynek pieniężny oraz bank centralny.

Plan finansowania i zabezpieczania płynności

Roczny Plan Finansowania i Płynności (Plan) jest przygotowywany dla Banku przez Szefa Pionu Skarbu. Odpowiada on również za uzyskanie aprobaty ALCO dla tego Planu. Plan powinien obejmować wszystkie istotne elementy dotyczące finansowania i płynności wynikające z planów biznesowych, a w szczególności w obszarze depozytów i kredytów dla klientów, tak jak to zostało określone w budżetach rocznych poszczególnych jednostek biznesowych, a także istotnych zmian otoczenia regulacyjnego oraz sytuacji rynkowej.

Narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

Bank dokonuje pomiaru i zarządza ryzykiem płynności poprzez zastosowanie zarówno zewnętrznych miar nadzorczych, jak i miar dodatkowych wypracowanych wewnętrznie.

Wewnętrzne narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

W uzupełnieniu do nadzorczych miar płynności Bank stosuje zestaw narzędzi zarządzania ryzykiem płynności obejmujący:

- analizę luk – Raport Dostępu do Rynku (MAR);
- scenariusze kryzysowe,
- strukturalne wskaźniki płynności,
- rynkowe czynniki ostrzegawcze,
- znaczące źródła finansowania,
- awaryjny plan finansowania.

Scenariusze kryzysowe

Testy warunków kryzysowych są przeprowadzane, w celu zbadania potencjalnego wpływu określonego zdarzenia na bilans Banku oraz skumulowaną lukę w horyzoncie 12 miesięcy, a także określenia, jakie dodatkowe finansowanie działalności jest konieczne w każdym z określonych scenariuszy. Scenariusze te są przygotowywane przez Pion Skarbu i Ryzyko Rynkowe Banku oraz zatwierdzane przez ALCO.

Bank przeprowadza testy warunków kryzysowych w cyklu miesięcznym. Scenariusze te zakładają istotne zmiany w podstawowych parametrach finansowania, takie jak:

- koncentracja bazy funduszowej,
- Highly Stressed Market Disruption ("S2") – poważne zakłócenia na rynkach światowych,
- kryzys finansowy na rynku krajowym.

Awaryjny plan finansowania

Pion Skarbu przygotowuje oraz aktualizuje w cyklu rocznym „Plan pozyskania funduszy i utrzymania płynności w sytuacji zagrożenia płynności” (Plan awaryjny), który określa sposób działania Banku w sytuacji kryzysowej, w tym szczególnie w przypadkach zakładanych w scenariuszach kryzysowych i opisanych w „Rocznym planie finansowania i zabezpieczenia płynności”. Awaryjny plan finansowania jest zatwierdzany przez ALCO.

Plan awaryjny określa:

- warunki/symptomy wskazujące na wystąpienie sytuacji kryzysowej;
- kompetencje do podejmowania działań w ramach realizacji planu;
- źródła pozyskania funduszy, a w szczególności zasady utrzymywania portfela aktywów płynnych do użycia w przypadku wystąpienia problemów płynnościowych;
- zasady przeprowadzania sprzedaży aktywów i zmiany struktury bilansu;
- zasady postępowania w celu przywrócenia zaufania klientów do instytucji.

Poniżej przedstawione zostały wielkości skumulowanej urealnionej luki płynności oraz poziom aktywów płynnych na dzień 31 grudnia 2015 roku według metodologii S2 i 31 grudnia 2014 roku według poprzedniej metodologii opartej na badaniu dostępności finansowania na rynku hurtowym (MAR).

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2015 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	20 717 611	313 024	410 630	196 967	27 804 068
Zobowiązania i kapitał własny	12 603 674	2 682 201	46 072	59 609	34 050 744
Luka bilansowa w danym okresie	8 113 937	(2 369 177)	364 558	137 358	(6 246 676)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	17 752 619	6 507 815	8 138 631	4 750 096	10 799 649
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	17 618 109	6 565 980	8 125 367	4 761 800	10 976 369
Luka pozabilansowa w danym okresie	134 510	(58 165)	13 264	(11 704)	(176 720)
Luka skumulowana	8 248 447	5 821 105	6 198 927	6 324 581	(98 815)

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2014 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	1 785 270	-	-	-	47 818 107
Zobowiązania i kapitał własny	8 446 916	137 026	1 853 836	58 921	39 106 678
Luka bilansowa w danym okresie	(6 661 646)	(137 026)	(1 853 836)	(58 921)	8 711 429
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	15 659 087	3 803 944	11 738 178	9 589 527	11 602 589
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	16 115 268	3 987 651	11 488 710	9 730 060	11 421 057
Luka pozabilansowa w danym okresie	(456 181)	(183 707)	249 468	(140 533)	181 532
Luka skumulowana	(7 117 827)	(7 438 560)	(9 042 928)	(9 242 382)	(349 421)

Aktywa płynne i skumulowana luka płynności do 1 roku:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014	Zmiana
Aktywa płynne, z tego:	24 951 511	22 752 411	2 199 100
rachunek nostro w NBP i stabilna część gotówki	1 907 692	1 220 437	687 255
dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	4 692 560	7 096 875	(2 404 315)
dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	18 351 259	14 435 099	3 916 160
Skumulowana luka płynności do 1 roku	6 198 927	(9 042 928)	na
Wskaźnik pokrycia luki przez aktywa płynne	Pozytywna luka	252%	na

Poniżej przedstawione zostały zobowiązania finansowe Banku według umownych terminów wymagalności. Prezentowane kwoty nie uwzględniają wpływu stopy efektywnej na wartości zobowiązań z tytułu odsetek.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	29	6 922 128	5 986 218	750 000	28 483	157 427	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	19	988 102	988 102	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:	30	31 764 361	30 867 422	632 011	252 599	12 329	-
Depozyty podmiotów sektora finansowego	30	3 606 762	3 488 752	112 616	4 755	639	-
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	30	27 846 825	27 143 609	483 580	208 016	11 620	-
Pozostałe zobowiązania	30	310 774	235 061	35 815	39 828	70	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	19	1 797 159	63 520	102 212	208 112	955 916	467 399
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20	112 383	-	-	-	53 684	58 699
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych	39	14 766 203	12 420 368	175 606	376 411	1 089 615	704 203
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	2 101 477	2 101 477	-	-	-	-

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
		58 451 813	52 427 107	1 659 829	865 605	2 268 971	1 230 301
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		47 262 699	17 657 248	6 433 442	8 035 146	10 778 834	4 358 029
Wyplywy		47 181 855	17 544 078	6 418 020	8 076 504	10 768 844	4 374 409
		80 844	113 170	15 422	(41 358)	9 990	(16 380)

Na dzień 31 grudnia 2014 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	29	5 004 196	2 821 012	72 758	1 849 391	228 628	32 407
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	19	1 005 545	1 005 545	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:							
Depozyty podmiotów sektora finansowego	30	3 328 620	3 282 081	42 988	2 912	639	-
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	30	26 342 276	25 631 325	429 838	269 667	11 446	-
Pozostałe zobowiązania	30	132 651	82 617	15 348	34 306	380	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	19	5 021 507	60 576	105 369	451 135	2 929 929	1 474 498
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych	39	13 421 725	12 018 056	76 320	141 646	974 907	210 796
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	1 779 425	1 779 425	-	-	-	-
		56 035 945	46 680 637	742 621	2 749 057	4 145 929	1 717 701
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		51 920 356	16 351 513	3 801 719	11 574 861	15 281 939	4 910 324
Wyplywy		52 075 612	16 415 101	3 848 204	11 598 305	15 287 830	4 926 172
		(155 256)	(63 588)	(46 485)	(23 444)	(5 891)	(15 848)

RYZYKO RYNKOWE**Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem rynkowym**

Ryzyko rynkowe określane jest jako ryzyko negatywnego wpływu na wynik finansowy oraz wartość funduszy własnych Banku zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, kursów akcji, cen towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest zapewnienie, że rozmiary ponoszonego ryzyka w ramach Banku odpowiadają poziomowi akceptowalnemu przez akcjonariuszy oraz instytucje nadzoru bankowego, jak również zapewnienie, że wszystkie ekspozycje na ryzyko rynkowe są właściwie odzwierciedlone w kalkulowanych miarach ryzyka przekazywanych do wiadomości odpowiednim osobom i organom zarządzającym.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym w Banku opiera się na:

- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego;
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku;

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko rynkowe w Banku spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu – Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego,
- Szefów jednostek biznesowych podejmujących ryzyko,
- osoby oddelegowane do zarządzania ryzykiem w jednostkach Banku.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym

Zakres ryzyka

Zarządzanie ryzykiem rynkowym dotyczy wszystkich portfeli, z których dochody narażone są na negatywny wpływ czynników rynkowych, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe, ceny akcji, ceny towarów masowych oraz parametrów zmienności tych czynników. W zarządzaniu ryzykiem rynkowym wyodrębniono dwa rodzaje portfeli: handlowe i bankowe.

Portfele handlowe obejmują transakcje na instrumentach finansowych (bilansowych i pozabilansowych), których celem jest osiągnięcie dochodu związanego ze zmianą parametrów rynkowych w krótkim okresie. Portfele handlowe obejmują pozycje bilansowe, takie jak: dłużne papiery wartościowe kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, tzn. nabywane w celach handlowych i spełniające określone kryteria płynności, oraz wszystkie pozycje w instrumentach pochodnych, przy czym w tym przypadku dokonuje się rozróżnienia portfeli nabywanych w celach czysto handlowych oraz tych, które są zawierane, w celu zabezpieczenia ryzyka pozycji w portfelu bankowym – tzw. zabezpieczenia ekonomiczne (economic hedge). Wycena portfeli handlowych dokonywana jest bezpośrednio na podstawie cen rynkowych lub za pomocą modeli wyceny przy zastosowaniu parametrów cenowych notowanych na rynku. Działalność na portfelach handlowych prowadzona jest przez Departament Skarbu Banku w zakresie portfeli obejmujących ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kursu walutowego. Portfel handlowy obejmuje również opcje, w tym przede wszystkim walutowe transakcje opcyjne, opcje na stopy procentowe oraz struktury opcyjne, będące odzwierciedleniem ekonomicznej natury oraz ryzyka wynikającego z produktów oferowanych klientom Banku. Działalność Banku w tym zakresie jest prowadzona w sposób zapewniający jednoczesne (każdorazowe i natychmiastowe) zawarcie transakcji przeciwstawnej o takich samych parametrach, w związku z czym portfel transakcji opcyjnych nie generuje otwartej ekspozycji ryzyka rynkowego. Jedyną wielkością związaną z zawieraniem transakcji opcyjnych uwzględnianą w pomiarze ryzyka rynkowego, a konkretnie ryzyka walutowego, jest wielkość premii płaconej/otrzymywanej w walucie zagranicznej.

Portfele bankowe obejmują wszystkie pozostałe, niezaliczone do portfeli handlowych, pozycje bilansowe oraz pozabilansowe. Celem zawierania tych transakcji jest realizacja wyniku w całym, kontraktowym okresie transakcji. Departament Skarbu Banku przejmuje pozycje ryzyka stóp procentowych z portfeli bankowych z wszystkich innych jednostek organizacyjnych Banku. Mechanizm przekazywania pozycji ryzyka stóp procentowych opiera się na systemie transferowej ceny funduszy.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli bankowych

Do portfeli bankowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- analiza luki stopy procentowej,
- metoda kosztów zamknięcia otwartych pozycji odsetkowych (Value-at-Close)/całkowitego zwrotu z portfela (Total Return),
- metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (Interest Rate Exposure, IRE);
- testy warunków skrajnych.

Analiza luki stopy procentowej wykorzystuje harmonogram zapadalności lub przeszacowania pozycji bilansowych oraz instrumentów pochodnych ujmowanych w ramach rachunkowości zabezpieczeń lub zakwalifikowanych jako zabezpieczenia ekonomiczne, w celu ustalenia różnic pomiędzy pozycjami, których termin zapadalności lub aktualizacji oprocentowania przypada na dany przedział czasowy.

Generalną zasadą w analizie luki oprocentowania jest klasyfikacja transakcji do poszczególnych pasm przeszacowania pozycji z portfeli bankowych wg kontraktowych lub zakładanych terminów zmian oprocentowania transakcji.

Przyjmuje się, że:

- transakcje ze stałą stopą oprocentowania (takie jak: depozyty terminowe, lokaty międzybankowe, portfel dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży o oprocentowaniu stałym, kredyty udzielone zarówno spłacane w całości w dniu zapadalności, jak i spłacane w ratach) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty zapadalności lub wymagalności;
- transakcje ze stopą zmienną, aktualizowaną w cyklicznych stałych okresach (głównie kredyty udzielone z oprocentowaniem ustalonym w oparciu o stopę rynkową/bazową np. WIBOR 1M) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty najbliższej aktualizacji oprocentowania;
- transakcje o oprocentowaniu zmiennym administrowanym (tzn. zmiana wysokości oprocentowania oraz jej termin zastrzeżona jest do wyłącznej decyzji Banku), bądź o niezdefiniowanym terminie zapadalności lub aktualizacji oprocentowania klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie historycznie zaobserwowanych lub ekspercko przyjętych przesunięć momentu i wielkości zmiany oprocentowania danej pozycji w stosunku do zmiany rynkowych stóp procentowych (model minimalizacji zmienności marży na produkcie). W Banku do tych transakcji/pozycji bilansu zalicza się m.in: rachunki bieżące, kredyty kartowe, kredyty w rachunku bieżącym. Dodatkowo uwzględnia się wcześniejsze spłaty kredytów w oparciu o analizę faktycznych spłat dokonywanych przez klientów przed terminem i na tej podstawie ustalany jest profil aktualizacji oprocentowania produktu, dotyczy to w szczególności kredytów ratalnych;
- transakcje niewrażliwe na zmiany stóp procentowych, do których zalicza się gotówkę, majątek trwały, kapitał, pozostałe aktywa/zobowiązania, kwalifikuje się do najdłuższego pasma przeszacowania;
- transakcje bezpośrednio zawierane przez Departament Skarbu na potrzeby zarządzania ryzykiem stóp procentowych oraz płynności (portfel własny Departamentu Skarbu) klasyfikowane są do odpowiednich pasm przeszacowania zawsze na podstawie dat zawartych w kontrakcie.

Metoda wartości zamknięcia luki stóp procentowych (*Value-at-Close*) określa wartość ekonomiczną lub „godziwą” pozycji, analogiczną do wyceny rynkowej portfela handlowego. Całkowity zwrot na portfelu to suma zmian wartości zamknięcia luki stóp procentowych, naliczonych odsetek oraz zysków/strat ze sprzedaży aktywów lub anulowania zobowiązań.

Metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (IRE) służy do pomiaru potencjalnego wpływu określonego przesunięcia równoległego krzywych stóp procentowych na dochód odsetkowy z księgi bankowej przed opodatkowaniem, który może być uzyskany w określonym przedziale czasu. Jest to miara prospektywna, analogiczna do wskaźnika czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*) w przypadku portfeli handlowych. Przy czym przyjmuje się, że w standardowych warunkach przesunięcie stóp procentowych jest identyczne dla każdej waluty i wynosi 100 pkt bazowych w górę. Miara IRE jest kalkulowana dla pozycji w każdej walucie odrębnie w horyzoncie dziesięciu lat, przy czym do bieżącego monitorowania oraz limitowania pozycji ryzyka stóp procentowych portfeli bankowych stosowane są zasadniczo miary IRE w horyzoncie jednego roku i pięciu lat.

Poniżej przedstawione są miary IRE dla Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku. Zestawienie prezentowane jest odrębnie dla głównych walut PLN, USD i EUR, stanowiących łącznie ponad 90% bilansu Banku.

w tys. zł	31.12.2015		31.12.2014	
	IRE 12M	IRE 5L	IRE 12M	IRE 5L
PLN	29 013	65 798	50 835	148 535
USD	(14 093)	(70 011)	2 173	(16 162)
EUR	14 009	18 329	19 494	(1 274)

Testy warunków skrajnych mierzą potencjalny wpływ istotnych zmian w poziomie lub kształcie krzywych stóp procentowych na pozycje otwierane w portfelu bankowym.

Bank dokonuje testów warunków skrajnych dla zdefiniowanych scenariuszy ruchów stóp procentowych stanowiących kombinację ruchów czynników rynkowych zdefiniowanych jako zmiany znaczące (large move) i kryzysowe (stress move) występujących zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wielkości zakładanych przesunięć czynników rynkowych rewidowane są co najmniej raz do roku i odpowiednio dostosowywane do zmian rynkowych warunków działania Banku.

Biuro Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Skarbu prowadzi działalność w zakresie papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży. Określa się trzy podstawowe cele działalności w ramach portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży:

- zarządzanie płynnością finansową;
- zabezpieczenie przed ryzykiem przejmowanym przez Pion Skarbu z innych jednostek organizacyjnych Banku;
- otwieranie własnych pozycji ryzyka stóp procentowych w portfelach Banku przez Pion Skarbu.

Aby uniknąć nadmiernych wahań wartości funduszy kapitałowych Banku, spowodowanych przez przeszacowanie aktywów przeznaczonych do sprzedaży, ustala się maksymalne limity pozycji DV01 (Dollar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego sprowadzane są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym), spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę dla tego typu portfeli. Limity dotyczą również pozycji otwartych w instrumentach pochodnych (np. transakcjach swap stóp procentowych), przeprowadzanych w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela.

Program stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka rynkowego, w szczególności, ryzyka stóp procentowych, Bank posiada zdefiniowane zasady stosowania rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Podstawowym rodzajem ryzyka zabezpieczanym w ramach rachunkowości zabezpieczeń jest ryzyko zmiany stóp procentowych, na jakie narażony jest portfel papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży (AFS) o stałej stopie procentowej. Na koniec każdego miesiąca, w którym występowała relacja zabezpieczająca, Bank dokonywał oceny efektywności stosowanego zabezpieczenia analizując zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego oraz instrumentu zabezpieczającego z tytułu zabezpieczanego ryzyka.

Pozycją zabezpieczaną była część portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na stałą stopę procentową, denominowaną w PLN i EUR. We wszystkich przypadkach instrumentem zabezpieczającym był swap stopy procentowej (IRS), zamieniający stałą stopę procentową na zmienną. Zyski i straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz zmiany w wycenie do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych odzwierciedlone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”.

Poziom ryzyka określonego miarą DV01 dla portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży z uwzględnieniem zabezpieczeń ekonomicznych, w podziale na portfele w poszczególnych walutach przedstawiony jest w tabeli poniżej:

w tys. zł	31.12.2015			31.12.2014			Ogółem w okresie 01.01.2015 – 31.12.2015		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Ogółem	Papiery wartościowe.	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(2 730)	(4 123)	1 393	(2 434)	(2 434)	-	(2 007)	(531)	(3 783)
USD	(933)	(1 365)	432	(447)	(447)	-	(524)	(25)	(1 455)
EUR	(208)	(208)	-	(556)	(556)	-	(191)	(89)	(562)

Działalność Banku w zakresie inwestycji w dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży była głównym czynnikiem wpływającym także na zmiany poziomu ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania wyrażonych miarą IRE.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli handlowych

Do portfeli handlowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- metoda czynników wrażliwości (Factor Sensitivity),
- metoda wartości narażonej na ryzyko (VaR),
- testy warunków skrajnych.

Czynniki wrażliwości mierzą zmianę wartości pozycji w danym instrumencie bazowym w przypadku określonej zmiany czynnika ryzyka rynkowego (np. zmiana o 1 punkt bazowy w oprocentowaniu w danym punkcie na krzywej stopy procentowej, zmiana o 1% w kursie walutowym lub cenie akcji).

W przypadku stóp procentowych miarą wrażliwości jest DV01.

W odniesieniu do ryzyka walutowego wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji walutowej w danej walucie.

W przypadku pozycji w kapitałowych papierach wartościowych wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji netto w danym instrumencie (akcji, indeksie, jednostce udziałowej).

Miarą zintegrowaną ryzyka rynkowego portfeli handlowych, łączącą wpływ pozycji w poszczególnych czynnikach ryzyka i uwzględniającą efekt korelacji pomiędzy zmiennościami poszczególnych czynników, jest wartość narażona na ryzyko (VaR). Miara VaR jest stosowana do oszacowania potencjalnego spadku wartości pozycji lub portfela w normalnych warunkach rynkowych, przy ustalonym poziomie ufności i w określonym czasie. W przypadku pozycji otwieranych w portfelu handlowym Banku wartość VaR jest obliczana przy zastosowaniu 99% poziomu ufności i jednodniowego okresu utrzymania.

Zarówno wskaźnik DV01, jak i wskaźnik VaR dla portfela handlowego są obliczane jako kwota netto bez zabezpieczenia ekonomicznego portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży, tzn. bez instrumentów pochodnych mających zabezpieczyć wartość godziwą portfela. Ekspozycja na ryzyko takich transakcji jest kontrolowana poprzez odpowiednie metody pomiaru ryzyka i ograniczana za pomocą limitów ryzyka portfeli bankowych.

W cyklu dziennym dokonywana jest analiza scenariuszy warunków skrajnych (stress test), przy założeniu większych niż przyjęte w pomiarze wartości zagrożonej, zmian czynników ryzyka oraz pominięciu historycznie obserwowanych korelacji pomiędzy tymi czynnikami.

Bank notuje ekspozycje ryzyka rynkowego portfeli handlowych w ponad dwudziestu walutach zarówno w przypadku pozycji walutowych jak i ekspozycji na ryzyko stóp procentowych, przy czym tylko w przypadku kilku walut ekspozycje są znaczące. Dla dużej grupy walut ekspozycje wynikają z niepełnego dopasowania transakcji zawartych na zlecenie klienta i transakcji domykających z innymi kontrahentami rynków hurtowych. Znaczące ekspozycje na ryzyko rynkowe otwierane są w przypadku PLN, walut rynków wysokorozwiniętych (przede wszystkim USD oraz EUR; rzadziej GBP, CHF, JPY) oraz walut krajów Europy Środkowej.

Wartości znaczących ekspozycji na ryzyko stóp procentowych portfeli handlowych w ujęciu miary DV01 w 2015 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014	w okresie 01.01.2015 – 31.12.2015		
			Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(66)	(27)	(108)	625	(875)
EUR	(63)	(250)	(24)	145	(411)
USD	96	(36)	(44)	347	(273)

W 2015 roku średnia wielkość ekspozycji na ryzyko stóp procentowych w walucie krajowej była wyższa w porównaniu z poziomem z roku ubiegłego i wyniosła 205 tys. zł. Średnie ekspozycje na ryzyko stóp procentowych w EUR były niższe w porównaniu z rokiem 2014 (DV01 wyniosło 82 tys. zł, podczas gdy rok wcześniej 186 tys. zł). Średnia ekspozycja w USD była na poziomie podobnym do roku 2014. Jeśli chodzi o największe wielkości ekspozycji przyjmowanych przez Departament Skarbu to maksymalna ekspozycja w PLN wyniosła 875 tys. zł w porównaniu z 650 tys. zł w roku 2014, zaś maksymalna pozycja w EUR osiągnęła wielkość 411 tys. zł w porównaniu z 565 tys. zł w roku ubiegłym.

Pion Skarbu, prowadzący w ramach Banku działalność handlową na instrumentach finansowych, kontynuował strategię bardzo aktywnego zarządzania ekspozycjami narażonymi na ryzyko walutowe i stopy procentowej dostosowując wielkość i kierunek tych ekspozycji w zależności od zmieniających się warunków rynkowych, co obrazuje przedział wahań tych ekspozycji (wartości minimum i maksimum w powyższej tabeli).

Poziom ryzyka określonego miarą VaR (bez uwzględnienia zabezpieczeń ekonomicznych portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży) w podziale na pozycje ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej w 2015 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014	w okresie 1.01.2015 – 31.12.2015		
			Średnia	Maksimum	Minimum
Ryzyko walutowe	96	471	1 259	5 143	72
Ryzyko stóp procentowych	4 147	5 962	6 626	16 962	1 390
Ryzyko spreadu	4 576	8 910	4 780	10 042	1 548
Ryzyko ogółem	6 061	10 763	8 724	18 375	3 700

Ogólny średni poziom ryzyka rynkowego portfeli handlowych w roku 2015 był o 20% niższy od średniego poziomu zanotowanego w roku 2014, w ujęciu kwotowym to ponad 2 186 tys. zł, głównie jako wynik zmniejszonych poziomów ekspozycji na zmianę spreadów w transakcjach dwuwalutowych (basis spreads). Maksymalny poziom ryzyka cenowego osiągnął wartość 18 375 tys. zł, podczas gdy w 2014 roku był na poziomie 15 513 tys. zł.

Ryzyko instrumentów kapitałowych

Bank nie ponosi ryzyka zmiany cen instrumentów kapitałowych w ramach prowadzonej działalności handlowej. Posiadany przez Bank portfel inwestycji kapitałowych ma charakter niehandlowy.

Ekspozycja walutowa Banku

Ekspozycję walutową Banku według podstawowych walut przedstawia poniższa tabela:

31.12.2015

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
EUR	3 075 673	4 200 815	16 721 542	15 477 990	118 410
USD	5 456 066	3 469 607	9 206 843	11 198 528	(5 226)
GBP	28 906	380 021	437 048	46 580	39 353
CHF	310 131	123 080	656 060	845 258	(2 147)
Pozostałe waluty	106 760	251 291	2 970 751	2 839 821	(13 601)
	8 977 536	8 424 814	29 992 244	30 408 177	136 789

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

31.12.2014

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
EUR	3 832 126	5 939 918	8 849 494	6 632 396	109 306
USD	2 571 280	2 093 987	2 660 851	3 188 933	(50 789)
GBP	130 358	155 196	28 289	3 907	(456)
CHF	664 552	86 630	22 648	599 256	1 314
Pozostałe waluty	1 082 476	71 961	1 002 056	2 014 879	(2 308)
	8 280 792	8 347 692	12 563 338	12 439 371	57 067

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

RYZYKO OPERACYJNE

Założenia systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym

Celem strategicznym zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zapewnienie spójnego i efektywnego podejścia do identyfikacji, oceny, ograniczania, kontroli, monitorowania oraz sprawozdawczości w zakresie tego ryzyka, jak również efektywnej redukcji poziomu narażenia na ryzyko operacyjne, a w konsekwencji redukcję ilości zdarzeń ryzyka operacyjnego i dotkliwości ich skutków (polityka niskiego poziomu tolerancji dla strat operacyjnych).

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym ma również na celu pełną integrację procesów zarządzania tym ryzykiem z procesami podejmowania decyzji biznesowych (tzn. strategia biznesowa będzie wspierana oceną ryzyka operacyjnego, a biznes będzie oceniany na podstawie wcześniej ustalonych wskaźników kontroli i ryzyka operacyjnego).

Organizując proces zarządzania ryzykiem operacyjnym Bank bierze pod uwagę strategię biznesową, Profil ryzyka Banku, otoczenie makroekonomiczne, dostępne zasoby kapitału i płynności oraz wymogi regulacyjne stanowiące ramy dla przygotowania systemu kontroli i zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku.

Zarząd Banku odpowiada za opracowanie, wdrożenie i funkcjonowanie właściwego systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym poprzez wprowadzanie odpowiednich regulacji wewnętrznych, zapewnia spójność systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym ze Strategią Banku oraz jego właściwe funkcjonowanie w organizacji poprzez analizę informacji umożliwiających ocenę, czy system jest adekwatny do profilu ryzyka operacyjnego. W przypadku zaistnienia konieczności system zarządzania ryzykiem operacyjnym jest usprawniany poprzez wprowadzenie niezbędnych korekt.

System zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku jest zbudowany w sposób, który zapewnia prawidłowe zarządzanie ryzykiem na każdym etapie, tj.: identyfikacji, oceny, przeciwdziałania, kontroli, monitorowania i raportowania.

Realizacja założeń strategii przez Zarząd Banku oceniana jest przez Radę Nadzorczą, wspieraną przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału na podstawie syntetycznych raportów przedkładanych przez Zarząd co najmniej raz w roku, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażony jest Bank, metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, prawdopodobieństwo jego występowania, ocenę potencjalnego negatywnego wpływu metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też wyniki monitorowania profilu ryzyka operacyjnego i apetytu na ryzyko operacyjne. Rada Nadzorcza, po dokonaniu oceny, w razie konieczności może zlecić poddanie jej rewizji.

Definicja ryzyka operacyjnego

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności (zdefiniowane dalej). Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego, ryzyka płynności lub ryzyka związanego z działalnością ubezpieczeniową.

Definicja ryzyka operacyjnego w Banku obejmuje: ryzyko technologiczne i techniczne, ryzyko outsourcingu, ryzyko nadużyć/defraudacji, ryzyko prania pieniędzy, ryzyko bezpieczeństwa informacji, ryzyko zdarzeń zewnętrznych (ciągłości działania), ryzyko podatkowe i rachunkowe, ryzyko produktu, ryzyko braku zgodności, ryzyko prawne, ryzyko modeli, oraz ryzyko kadrowe.

Zasady identyfikacji ryzyka operacyjnego

Każda jednostka organizacyjna Banku identyfikuje wszystkie istotne rodzaje ryzyka operacyjnego, związane z działalnością jednostki. W procesie identyfikacji ryzyka Kierownictwo Banku uwzględnia ryzyko związane ze wszystkimi istotnymi procesami, produktami, czynnikiem ludzkim, systemami informatycznymi, zgodnością z obowiązującym prawem, regulacjami i zaleceniami instytucji nadzorczych, regulacjami wewnętrznymi oraz strategią Banku, uwzględniając również ryzyko związane z zależnością Banku od innych podmiotów w Grupie.

Profil ryzyka operacyjnego

Profil ryzyka operacyjnego rozumiany jest jako skala i struktura ekspozycji na ryzyko operacyjne, określająca stopień narażenia na ryzyko operacyjne. Wyrażany jest on w wybranych przez Bank wymiarach strukturalnych (takich jak m.in. rodzaje zdarzeń operacyjnych, rodzaje linii biznesowych, istotne procesy) oraz w wymiarach skali (takich jak m.in. oszacowana potencjalna wielkość straty). Do ustalenia profilu ryzyka operacyjnego Bank wykorzystuje posiadane informacje na temat zdarzeń operacyjnych oraz informacje pochodzące z wykorzystywanych narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Docelowy profil ryzyka operacyjnego, ustalany jest z uwzględnieniem skali i struktury ryzyka operacyjnego, zaakceptowanego apetytu/tolerancji na ryzyko operacyjne, analiz danych historycznych i wykorzystujący wdrożone narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym. Dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego oraz głównych obszarów działalności Banku monitorowane są wyznaczone wskaźniki.

Ocena dla poszczególnych kategorii ryzyka w głównych obszarach Banku, dla głównych obszarów Banku oraz dla całego Banku bazuje na powyższych wskaźnikach ryzyka i ocenie eksperckiej wyników regularnego monitorowania

czynników środowiska biznesowego, rynkowego i kontrolnego. Profil jest ustalany i badany na bazie skonsolidowanej.

Ocena głównych obszarów Banku i ocena całego Banku monitorowane są z uwzględnieniem docelowego Profilu.

Pomiar i ocena

Bank zarządza ryzykiem operacyjnym przy użyciu różnych narzędzi i technik, w tym m.in. polityk, procedur, list kontrolnych, procesów zatwierdzania, niezależnych kontroli, monitorowania trendów, limitów, procesu samooceny, wskaźników ryzyka operacyjnego, narzędzi kontrolowania bezpieczeństwa informacji, planów kontynuacji procesów, ubezpieczeń, audytów.

Ramy akceptacji ryzyka, kontrola ryzyka, ograniczanie ryzyka

Bank wyznacza poziomy tolerancji dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego w ramach ustalonego apetytu na ryzyko. Przekroczenie przyjętych progów tolerancji dla poszczególnych kategorii zdarzeń wymaga podjęcia działań naprawczych, zgodnie z decyzją Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem i/lub Zarząd Banku mogą podjąć decyzje w zakresie traktowania zidentyfikowanego ryzyka poprzez:

- akceptowanie (świadome niepodejmowanie działań mających na celu ograniczenie prawdopodobieństwa lub skutków zmaterializowania się danego zagrożenia, wraz z ewentualnym zapewnieniem środków na pokrycie potencjalnie związanych z nim strat);
- ograniczanie (przede wszystkim poprzez odpowiednie zdefiniowanie procesów, produktów, systemów, ich opis/procedury oraz wprowadzenie mechanizmów kontrolnych);
- transferowanie (przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń);
- unikanie (niepodejmowanie działań, z którymi wiąże się dane zagrożenie).

Procesy identyfikacji ryzyka, samooceny, pomiaru, monitorowania oraz raportowania, w zasadniczych aspektach, są ujednolicone i ogólnie przyjęte we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku. Procesy ograniczania ryzyka są określone dla każdej jednostki organizacyjnej i mogą być różne dla poszczególnych jednostek.

Stosowane procesy kontrolne służą ograniczaniu przyczyn występowania negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych (włącznie ze stratami operacyjnymi), zmniejszaniu prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz minimalizowaniu dotkliwości potencjalnych skutków. Mechanizmy ograniczania ryzyka obejmują również transfer ryzyka czyli przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń, z zastrzeżeniem, że transfer nie może być traktowany jako alternatywa dla właściwego zarządzania ryzykiem. Bank ocenia i monitoruje prawidłowość funkcjonowania mechanizmów transferu ryzyka.

Monitorowanie i raportowanie

Za bieżące monitorowanie ryzyka operacyjnego odpowiada Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz wspierające go Komisje. Jakość procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym (w tym proces samooceny) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Grupy są przedmiotem kontroli i oceny przez jednostkę audytu wewnętrznego.

W ramach nadzoru skonsolidowanego, dane o ryzyku operacyjnym Banku i spółek zależnych prezentowane są Komisjom i Komitetom, wspierającym Zarząd Banku i Radę Nadzorczą w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność. Rada Nadzorcza jest wspierana przez Komitety Rady Nadzorczej - Komitet ds. Audytu, Komitet ds. Ryzyka i Kapitału oraz Komitet ds. Wynagrodzeń.

Na podstawie syntetycznych raportów przedkładanych przez Zarząd co najmniej raz w roku, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażony jest Bank, metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, prawdopodobieństwo jego występowania, ocenę potencjalnego negatywnego wpływu metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też wyniki monitorowania profilu ryzyka operacyjnego i apetytu na ryzyko operacyjne, Rada Nadzorcza, wspierana przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału, dokonuje oceny realizacji przez Zarząd założeń strategii (w tym, w odniesieniu do zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym) i w razie konieczności zleca poddanie jej rewizji.

Założenia dotyczące systemu kontroli wewnętrznej w zakresie ryzyka operacyjnego.

W ramach Zarządu Banku jeden z jego członków – pełniący funkcję Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem - sprawuje nadzór nad Departamentem Niezależnej Kontroli i Ryzyka Operacyjnego.

Zarząd jest wspierany przez Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz podległe mu Komisje.

Każda jednostka organizacyjna jest zobowiązana do opracowania właściwego systemu kontroli, współmiernego do

poziomu ponoszonego ryzyka operacyjnego i ryzyk innego typu, łącznie z odpowiednią dokumentacją procedur kontrolnych oraz stosownym szkoleniem personelu. Również na jednostkach organizacyjnych ciąży obowiązek identyfikacji ryzyka, które jest niedopuszczalne lub przekracza granice ryzyka, jakie dana jednostka może zaakceptować i zaproponowania odpowiednich działań w celu jego ograniczenia lub transferu.

Ustalanie standardów kontrolnych oraz monitorowanie ryzyka dla istotnych kategorii ryzyka wspierane są przez wyspecjalizowane jednostki organizacyjne Banku.

Dodatkowo okresowo dokonywana jest ocena adekwatności i skuteczności procesów kontrolnych, polegająca na testowaniu adekwatności i efektywności kluczowych kontroli, z częstotliwością dostosowaną do poziomu ryzyka i częstotliwości kontroli (proces samooceny) oraz badaniu dokonywanym przez niezależny audyt wewnętrzny. W przypadku zidentyfikowania uchybień i obszarów nieakceptowalnego ryzyka, kierownictwo odpowiedzialne jest za opracowanie planu działań naprawczych. Realizacja planów naprawczych podlega niezależnemu monitorowaniu i kontroli.

Departament Audytu odpowiada za niezależną ocenę efektywności procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym i ocenę adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym za jego regularne przeglądy.

Rezultaty badań audytu wewnętrznego oraz zewnętrznego są uwzględniane w systemie informacji zarządczej i w procesie podejmowania decyzji związanych z zarządzaniem ryzykiem i zarządzaniem Bankiem.

ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM WŁASNYM

Zgodnie z obowiązującym w Polsce Prawem bankowym banki są zobligowane do utrzymywania kapitałów własnych w wielkości adekwatnej do poziomu ponoszonego ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał własny Banku wynosił 6 782 466 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 7 348 585 tys. zł), zaś kapitał regulacyjny uwzględniający pozycje i pomniejszenia określone przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) wynosił 4 719 986 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 4 860 152 tys. zł). Taki poziom kapitałów uznawany jest za wystarczający do prowadzenia działalności biznesowej. Poziom kapitału jest regularnie monitorowany przy wykorzystaniu do tego celu współczynnika adekwatności kapitałowej.

Od 2008 roku Bank rozpoczął proces szacowania kapitału wewnętrznego. Dokonano klasyfikacji ryzyk ze względu na kryterium istotności, dla ryzyk zidentyfikowanych jako istotne oszacowano kapitał wymagany do ich pokrycia.

W procesie zarządzania kapitałem Bank określa politykę wypłat przyszłych dywidend dla akcjonariuszy. W procesie tym uwzględnia się szereg czynników, takich jak: zyski Banku, oczekiwania Banku w zakresie przyszłych wyników finansowych, poziom wymogów kapitałowych, jak również uwarunkowania podatkowe, regulacyjne i prawne.

Poniższa tabela prezentuje dane finansowe do wyliczenia współczynnika wypłacalności Banku.

Współczynnik wypłacalności*

w tys. zł	31.12.2015	31.12.2014
I Kapitał podstawowy Tier I	4 719 986	4 860 152
II Całkowity wymóg kapitałowy, z tego:	2 252 301	2 254 224
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	1 706 398	1 586 165
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kontrahenta	78 682	87 247
wymóg kapitałowy z tytułu korekty wyceny kredytowej	34 059	54 648
wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań	17 542	66 774
suma wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego	84 287	108 166
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego	331 333	341 347
inne wymogi kapitałowe	-	9 877
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	16,8%	17,2%

*Współczynnik wypłacalności obliczony został według zasad określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („CRR”).

W 2015 roku, jak i w 2014 roku Bank spełniał wszystkie regulacyjne normy ostrożnościowe dotyczące adekwatności kapitałowej.

48. Zdarzenia po dacie bilansowej

Z dniem 1 lutego 2016 r. weszła w życie Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 roku o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 68). W przypadku Banku podstawą opodatkowania jest nadwyżka sumy wartości aktywów na ostatni dzień miesiąca ponad kwotę 4 mld złotych. Ustawa przewiduje ponadto możliwość obniżenia podstawy opodatkowania o wartość funduszy własnych oraz o wartość polskich skarbowych papierów wartościowych ustalone na ostatni dzień miesiąca. Stawka podatku wynosi 0,0366% podstawy opodatkowania miesięcznie. Pierwszym okresem rozliczeniowym, za który Bank dokona obliczenia i wpłaty podatku jest luty 2016 roku. Bank wstępnie szacuje, iż roczne pomniejszenie zysku brutto Banku z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych wyniesie około 100 milionów złotych. Obciążenie nie stanowi kosztu uzyskania przychodu w kalkulacji podatku dochodowego od osób prawnych.

podpisy Członków Zarządu

07.03.2016 roku Data	Sławomir S. Sikora Imię i nazwisko	Prezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
07.03.2016 roku Data	Maciej Kropidłowski Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
07.03.2016 roku Data	David Mouillé Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
07.03.2016 roku Data	Barbara Sobala Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
07.03.2016 roku Data	Witold Zieliński Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Dyrektor Finansowy Stanowisko/funkcja Podpis
07.03.2016 roku Data	Katarzyna Majewska Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
07.03.2016 roku Data	Czesław Piasek Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis